

การประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์
ของ
ภิญณารีย์ สัพโส

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
สิงหาคม 2557
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์
ของ
ภิญนารี สัพโส

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
สิงหาคม 2557
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาวภิญนารี สัพโส
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รศ.ศิริศักดิ์ จันทาไชย)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

(ผศ.ดร.นิราศ จันทระจิตร)

กรรมการ

(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

(อาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์)

กรรมการ

(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

(อาจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น)

กรรมการ

(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ผศ.ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสร)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(ศ.ดร.ประดิษฐ์ เทอดทูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ๘ เดือน ๕.๕ พ.ศ. 2557

ประกาศขอบคุณการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทรจิตร ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ศิริศักดิ์ จันठाไชย ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ จนได้รูปเล่มฉบับสมบูรณ์ ผู้ทำวิทยานิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์สมทรง อาจล่อ ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย โรงเรียนเทศบาลบุรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา และโรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา รวมทั้งอาจารย์สุจิตา สาตารม อาจารย์วรรณพร สกุลซัง และอาจารย์ไสว ประภาศรี ที่กรุณาให้ข้อมูลประกอบการวิจัยด้วยการ สัมภาษณ์ และเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตลอดจนให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อประครอง สัพโสและคุณแม่โม สัพโส บิดาและมารดาผู้ให้ชีวิต และการศึกษาแก่ผู้ศึกษา ขอบคุณพี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามและปรากฏ ณ ที่นี้ ที่มีส่วนให้กำลังใจ และความอนุเคราะห์ให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ประโยชน์และคุณค่าจากการทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบุพการี คุณบิดามารดา และบูรพาคณาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่าน

ภิญณาริ สัพโส

ชื่อเรื่อง	การประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
ผู้วิจัย	นางสาวภิญญาณี สัพโส
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์
ปริญญา	กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2557

บทคัดย่อ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพควรประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตรที่ดำเนินการให้ครบอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาหรือปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ประเมินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกรอบหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 2) ประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก 4 โรงเรียน จำนวน 22 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 185 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก จำนวน 20 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะชีวิต 2) แบบสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต 3) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน และ 4) แบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครอบคลุมทักษะชีวิต 9 ด้าน จำนวน 72 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลการประเมินการพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า

1.1 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนในทัศนะของครูผู้สอน เห็นว่า ได้จัดกิจกรรมสอดแทรกและบูรณาการคุณลักษณะทักษะชีวิต เข้าไว้ในการเรียนรู้ทั้งรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ยังเห็นว่านักเรียนมีคุณลักษณะทักษะชีวิตแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางหรือพอใช้ และมีระดับค่อนข้างมากในบางด้าน โดยผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในบริบทที่ต่างกัน อีกทั้งเห็นว่าการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน มีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับค่อนข้างมาก

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมในห้องเรียนช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนเพิ่มขึ้น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขหรือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนมากอาจได้รับการพัฒนาและสนับสนุนในคุณลักษณะทักษะชีวิตบางด้าน จากบริบทเงื่อนไขของวิถีชีวิตนักเรียนที่บ้าน และสังคมนอกโรงเรียนในระดับมากน้อยต่างกัน และเห็นว่านักเรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะชีวิตจากภายนอกโรงเรียน และจากสังคมที่บ้านของนักเรียนบางด้าน ในระดับค่อนข้างมาก

2. การประเมินผลคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ตามกรอบหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า คุณลักษณะทักษะชีวิตทั้ง 9 ด้าน ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้านและโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทักษะชีวิตรายข้อจากจำนวนทั้งหมด พบว่า ข้อที่มีระดับทักษะชีวิตสูงสุด 3 รายการ ได้แก่ (1) นักเรียนต้องการให้เกียรติและให้โอกาสผู้อื่นในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง และแสดงออกกับผู้อื่นด้วยความรู้สึกที่ดี (2) นักเรียนสามารถเข้าใจรับรู้ความรู้สึกอารมณ์ของผู้อื่นและนำมาไตร่ตรองผลกระทบก่อนที่จะปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์นั้น และ (3) นักเรียนชอบและพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนและผู้อื่นในทุกโอกาส เมื่อเห็นว่าบุคคลดังกล่าวต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ

โดยสรุป ผลการประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกรอบหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีคุณภาพอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยได้รับการพัฒนาผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน รวมทั้งอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกที่บ้านและสังคมของนักเรียน ทั้งนี้ควรได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามความต้องการของหลักสูตรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

TITLE Evaluation on Life – Skills Characteristic of Mathayomsuksa 3
Students for School Curriculum in Mahasarakham Municipality,
Mahasarakham Province

RUTHOR Ms. Pinnaree Sappaso

ADVISORS Asst. Prof. Dr. Nirat Jantharajit and Dr. Pongthorn Singpan

DEGREE M.E.d. **MAJOR** Curriculum and Instruction

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2014

ABSTRACT

The quality process of curriculum development should comprise of curriculum making, curriculum implementing, and curriculum evaluation, those was operated continuously for supporting the schools could improve on life-skills characteristics of students with curriculum goals successfully. The purposes of this research were : 1) to evaluate on development of the students' life-skills for Mathayomsuksa 3 level with curriculum framework in Mahasarakham Municipality schools; and 2) to evaluate life-skills characteristics of Mathayomsuksa 3 students in Mahasarakham Municipality schools. The samples and target groups in this research consisted of 1) questionnaire responders were 22 teachers and 185 students in Mathayomsuksa 3 level from 4 schools, which obtained using cluster random sampling technique and 2) target groups for interviewing were 8 teachers, 20 students in Mathayomsuksa 3 level, and 12 parents of student, were obtained using purposive sampling. The instruments used in this research were 1) interviewing form and questionnaire for teachers on instructional management to enhance the students' life-skills characteristics, 2) interviewing form for the students on learning activities to promote their life-skills characteristics, 3) interviewing form for the parents on activities to promote the students' life-skills characteristics, and 4) 72 item scales on the students' life-skills characteristics with 9 aspects of life-skills. The statistics used for analysis data were percentage, mean, standard deviation, and using narrative analysis for qualitative data.

The results of the study were as follows :

1. The results of evaluation on life-skills characteristics of Mathayomsuksa 3 students in Mahasarakham Municipality schools consisted of :

1.1 Learning activities to promote the students' life-skills of the teacher perspectives, those were operated activities to promote with intervention and integration of those characteristics in learning for basic and additional contents, and also the learner developmental activities. Which found that students had average on each aspect of life – skills and slightly high in some aspect, whereas teachers and personnel who concerned had opportunities in management activities to promote life-skills with different situations.

Including an agreement with inside and outside classroom activities could incorporate to create life-skills of the students at slightly high level.

1.2 The result of interviewing the students showed that operating on inside and outside classroom activities those effected in improving life-skills of students, but not important in prominent gaining of life-skills.

1.3 The results of interviewing the parents showed that the students may have developing and supporting in some aspects of life-skills, effected from real-life context at home and society at outside their schools in different ways and had a slightly high level in some aspects.

2. The result of evaluating in life-skills of the students based on school curriculum framework found that; the life-skills of students were at a high level in each item, aspect, and a total characteristic. Whereas the items those had a high level of characteristic were : 1) students need to take the prestige and opportunities for other persons and expressing appropriately, 2) students could apprehend and perceive the feeling and sensation of others accurately, and also consider the effect of performing critically in those situations, and 3) the students needed and willing to help any person in all situations whereas they needed for helping.

In conclusion, the effects on evaluation characteristics of the students' life-skills in Mathayomsuksa 3 level, based on the school curriculum framework of Mahasarakham Municipality showed a slightly high quality. Which they were improved through both inside and outside classroom activities, and also influenced from their homes and societies. In order that students should developed and improved based on desirability of curriculum and with whom concerned continuously.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	7
การพัฒนาทักษะชีวิต	13
แนวคิดและหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
งานวิจัยในประเทศ	38
งานวิจัยต่างประเทศ	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
วิธีการสร้างเครื่องมือ	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	61
ความมุ่งหมายของการวิจัย	61
สรุปผล	61
อภิปรายผล	62
ข้อเสนอแนะ	65

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	73
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	74
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	90
ประวัติย่อของผู้วิจัย	99

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	52
2 การวิเคราะห์คุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากแบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตนักเรียน	56
3 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IC) ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ที่เข้าเกณฑ์และ ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	88

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ประกอบกับมีแนวทางการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนที่เท่าเทียมกัน โดยยึดหลักทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 32) เนื่องด้วยสำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับท้องถิ่น และมีสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลที่ต้องรับผิดชอบในด้านการบริหารจัดการและกำกับดูแล ให้สามารถจัดการศึกษาตามกรอบนโยบายของเทศบาลและหน่วยงานส่วนกลาง ทั้งหมด 7 แห่ง ที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งจะต้องสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันปัญหา” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 6) เนื่องจากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ประการหนึ่ง ได้แก่ การมีทักษะชีวิต เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับรู้ และนำไปปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างพัฒนาให้ผู้เรียนให้บรรลุผลในการเรียนรู้ตามกรอบสมรรถนะดังกล่าว ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ต่อไป ดังนั้นทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญที่เป็นองค์ประกอบ และเงื่อนไขในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในทุกสังกัด ที่จะต้องนำไปดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บังเกิดประสิทธิภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้เสนอกรอบสมรรถนะด้านทักษะชีวิตของผู้เรียนไว้ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การตัดสินใจ (Decision Making) (2) การแก้ปัญหา (Problem Solving) (3) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) (4) ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) (5) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) (6) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship Skills) (7) ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) (8) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) (9) การจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotions) และ (10) การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. 2546 : 5 -8) ซึ่งนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจัดอยู่ในช่วงวัยที่ถือว่าเป็นวัยวิกฤต เนื่องจากมีอารมณ์แปรปรวน วุฒิภาวะทางอารมณ์ไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในบทบาทหน้าที่ของตนเองในสังคม ขาดทักษะประสบการณ์ในการเผชิญปัญหา การขาดความเข้าใจในตนเองยังขาดทักษะ และประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น ประกอบการขาดแรงสนับสนุนที่เหมาะสมจากสังคม อาจทำให้วัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความสับสนในการปฏิบัติตัวต่อกลุ่มเพื่อน เป็นต้น (กรมสุขภาพจิต. 2546 : 3) นอกจากนี้วัยรุ่นยังเป็นวัยที่ต้องการหาเอกลักษณ์ของตน อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง ต้องการอิสระจากครอบครัวต้องการเป็นที่

ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน หากเด็กเรียนรู้ไม่เท่าทันหรือปรับตัวไม่ได้จะเป็นเหตุให้เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อตัวเขาเอง (สายสมร ยูนิมิ. 2545 : 71)

ซึ่งในปัจจุบันทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นปัจจัยที่มีคุณค่าและมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน เน้นให้บุคคลพัฒนาตนเองโดยใช้ความคิดด้านการปรับตัว การตัดสินใจ การสื่อสาร การจัดการกับอารมณ์และความเครียด (อรวรรณ เจาะประโคน. 2551 : 3) ดังนั้น ทักษะชีวิตจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ตามสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการนำมาใช้เพื่อเตรียมการสำหรับวัยรุ่น ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ผู้ใหญ่ โดยมีหลักการว่า ทักษะชีวิตจะช่วยให้เยาวชนได้ค้นพบความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของผู้เรียนในอนาคต จากเหตุผลดังกล่าว จึงได้นำทักษะชีวิตมาปรับใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชน (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2550 : 5) นอกจากนี้ ทักษะชีวิตยังนำมาใช้สำหรับเตรียมความพร้อมด้านการปรับตัวในอนาคต ทั้งในเรื่องบทบาทชายหญิง เพศสัมพันธ์ สารเสพติด สุขภาพ จริยธรรม อิทธิพลของสื่อสิ่งแวดล้อมชีวิต ครอบครัว ตลอดจนปัญหาสังคมด้วยความคิดเชิงเหตุผล อันจะนำไปสู่การตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ (นพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์. 2547 : 3)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้ระบุไว้ว่าจะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่ดีต่อการศึกษาต่อ โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) มีจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้ มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอันจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืน ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กคิดแก้ปัญหาเป็น มีสติปัญญาที่รับผิดชอบและสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมนั้น จะต้องคำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย ประกอบกับเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 แห่ง ที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2556 รวม 319 คน ยังคงต้องการมุ่งเน้นสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านทักษะชีวิตตามกรอบสาระของหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนแต่ละแห่งได้พยายามดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของผู้เรียนในทุกระดับชั้น แต่เห็นว่ายังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร รวมทั้งยังไม่มีมีการประเมินคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตอย่างเป็นระบบ (เทศบาลเมืองมหาสารคาม. 2555 : 3, 22-23) จึงต้องการข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนสนับสนุนโดยบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนตามหลักสูตร ทั้งในห้องเรียนและควบคู่กับกิจกรรมอื่นให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้บังเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจำเป็นต้องขอเสนอเทศพินฐานด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในบริบทที่โรงเรียนได้ดำเนินการช่วงระยะที่ผ่านมา ได้ประสบผลสำเร็จหรือมีปัญหาในด้านใดบ้างอย่างไร รวมทั้งความต้องการที่จะดำเนินการต่อไปให้บรรลุผลนั้น ควรดำเนินการในลักษณะใดจึงจะบังเกิดประสิทธิภาพ

ซึ่งจะดำเนินการประเมินในบริบท และปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลถึงคุณภาพการบริหารจัดการ หรือการใช้หลักสูตรของโรงเรียนเทศบาลดังกล่าว

เนื่องจากสาระสำคัญของกรอบการพัฒนาหลักสูตรที่ดีนั้น จะประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ให้ครบเป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษา สามารถดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ ทักษะชีวิตของผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมทางวิชาการในโรงเรียนตนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ การสนับสนุนและการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาจะดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต สอดแทรกผ่านการเรียนรู้ในหลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนจะมีการ มุ่งเน้นการพัฒนาเข้มข้นมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไขความต้องการของหน่วยงาน และสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การประเมินคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของผู้เรียนจึงเป็นการ ดำเนินการประเมินผ่านกรอบการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตร และการใช้ หลักสูตรของสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดการยึดจุดประสงค์หรือเป้าหมายในการจัดทำหลักสูตรของ Tyler (Ornstein and Hunkins. 2004 : 197 ; citing Tyler. 1949) ซึ่งให้ความสำคัญกับ การจัดทำและการประเมินเป้าหมายหรือการบรรลุวัตถุประสงค์ ของกิจกรรมที่ประเมิน ควบคู่กับการ ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินรูปแบบชิป (CIPP Model) ของ Stufflebeam (Ornstein and Hunkins. 2004 : 343 ; citing Stufflebeam. 1971) เฉพาะในส่วนของปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) เพื่อต้องการศึกษาว่าการที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น บรรลุคุณภาพด้านทักษะชีวิตของตนในระดับใดนั้น เป็นผลเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และ ต้องการนำข้อเสนอแนะจากการประเมินครั้งนี้ไปใช้สำหรับการบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดกิจกรรม การเรียนในชั้นเรียนตามแบบแผนแนวทางใดต่อไปด้วย ซึ่งเทศบาลเมืองมหาสารคาม และสถานศึกษาใน สังกัดยังต้องการข้อมูลผลการประเมินที่เป็นระบบ และสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ไปปรับใช้ในการ ดำเนินการด้านหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะดำเนินการประเมินหลักสูตร ของโรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม ตามกรอบคุณลักษณะสำคัญด้านทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนทั้ง 5 โรง เพื่อต้องการทราบระดับคุณภาพด้านทักษะชีวิตของนักเรียน และเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสังกัดเทศบาล รวมทั้ง เป็นข้อเสนอแนะประกอบการบริหารจัดการหลักสูตรและการค้นคว้าวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ประสบ ผลสำเร็จยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
2. เพื่อประเมินผลด้านคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกรอบหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งการประเมินกระบวนการจัดการเรียนรู้ของบุคลากรครู โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียน และพัฒนาหลักสูตรต่อไป
2. เป็นประโยชน์ทำให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพด้านคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนและสถานศึกษาในสังกัดโรงเรียนเทศบาลและโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทของหลักสูตรคล้ายคลึงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย และโรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา 38 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล ทั้ง 5 โรงเรียน จำนวน 263 คน
 - 1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 4 โรงเรียน จำนวน 8 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 4 โรงเรียน จำนวน 20 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 4 โรงเรียน จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง
 - 1.3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ครูผู้สอนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย และโรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา ที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปะ พลศึกษา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรวม จำนวน 22 คน และ (4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 185 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)
2. ตัวแปรในการวิจัย ที่ใช้เป็นตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ คุณลักษณะด้านทักษะชีวิต 9 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการคิดสร้างสรรค์ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านความเห็นใจผู้อื่น ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพ ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านการจัดประสบการณ์และความเครียด
3. ระยะเวลาในการดำเนินการประเมิน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา การปรับตัว การมีพฤติกรรมและแสดงออก ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการและมีความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ดีพร้อมด้วยความสุข ความพอใจ

และอยู่รอดในสังคมได้ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะด้านการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

1.1 คุณลักษณะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดอย่างไตร่ตรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบด้านเพื่อเชื่อมโยงนำไปสู่การตัดสินใจลงความเห็นและนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือการแสดงออกให้บรรลุผล เกิดประโยชน์คุ้มค่าสำหรับตนและผู้อื่นในขณะนั้นและผลที่ปรากฏตามมา

1.2 คุณลักษณะด้านการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดไตร่ตรองในมุมมองอื่นที่แปลกใหม่หรือเป็นทางเลือกปฏิบัติแบบอื่นอย่างยืดหยุ่นไม่เหมือนเดิม เป็นการคิดอย่างละเอียดในลักษณะการเชื่อมโยงสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ประสบการณ์เดิม เพื่อนำมาออกแบบการคิดใหม่ รวมทั้งการคิดปฏิบัติหรือกระทำที่ถูกต้องมีคุณค่าอย่างรวดเร็วและในมุมมองที่หลากหลาย

1.3 คุณลักษณะด้านการตระหนักรู้ในตน หมายถึง การรับรู้เข้าใจตนเองในทุกขณะว่ามีความรู้สึกต้องการสิ่งใด ตนเองมีความรู้ความสามารถในสิ่งใดบ้าง มากน้อยเพียงใด หากคิดจะกระทำสิ่งนั้นแล้วจะปรากฏผลอะไรตามมา มีความถูกต้องเหมาะสม คุ้มค่าหรือส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือไม่อย่างไร ควรหลีกเลี่ยงหรือรอหรือมุ่งมั่นกระทำให้บรรลุเพียงใด

1.4 คุณลักษณะด้านความเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การรับรู้เข้าใจความรู้สึกความต้องการของตนที่จะแสดงออกในมุมมองของการเสียสละและให้โอกาสแก่ผู้อื่นก่อนตน รับรู้เข้าใจว่าเมื่อผู้อื่นอยู่ในภาวะที่มีปัญหาหรือประสบความยากลำบากจะเป็นอย่างไร ต้องการความช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในลักษณะใดบ้าง และเราพร้อมที่จะตอบสนองหรือแสดงออกในสถานการณ์ความเดือดร้อนหรือความทุกข์ของผู้อื่นอย่างไรบ้าง จึงจะถือว่าเราเป็นผู้มีน้ำใจและเสียสละความสุขสบายให้ผู้อื่นเท่าที่ควรจะเป็นหรือสามารถกระทำได้

1.5 คุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ลักษณะการรับรู้เข้าใจตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งความรู้ความสามารถ ความรู้สึกอารมณ์ ความต้องการ ความทุกข์ไม่สบายใจ ความผิดหวัง ความสำเร็จและความล้มเหลวของตนทั้งในการเรียนและการดำเนินชีวิต เพื่อที่จะนำมาประมวลเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สถานการณ์ขณะนั้นและประสบการณ์ในอดีตสำหรับการปรับปรุง สร้างเงื่อนไขสร้างโอกาสและกำลังใจในการกระทำของตนตามทางเลือกที่เป็นไปได้ให้บรรลุและเสริมพลังให้รับรู้เข้าใจตนเอง และพร้อมที่จะกระตุ้นจิตใจหรือผลักดันตนเองให้สามารถกระทำและแสดงออกที่ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

1.6 คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การมีความรู้สึกต้องการหรือมีแรงจูงใจภายในตนเองที่อยากกระทำ แสดงออกด้านความเสียสละหรือสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคม ถือว่าเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งที่ตนเองจะต้องกระทำผ่านการใช้ความพยายามอดทนหรือการกำกับควบคุมตนเองเพื่อกระทำสิ่งนั้นให้บรรลุผล โดยมองว่าเมื่อกระทำสิ่งนั้นสำเร็จแล้วตนเองไม่ต้องการได้รับผลประโยชน์ใดตอบแทนกลับมา ยกเว้นความรู้สึกว่าตนเองได้เสียสละทำประโยชน์และความดีแก่ผู้อื่น ซึ่งอาจสะท้อนผลให้ตนรู้สึกพอใจ เป็นสุขและภูมิใจในตนเองมากขึ้น

1.7 คุณลักษณะด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร หมายถึง การรับรู้เข้าใจตนเองในการแสดงออกและสื่อสารกับผู้อื่นด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าใจตรงกัน เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกที่ดีมีความผูกพัน มีความพร้อมและต้องการที่จะสานต่อในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความร่วมมือกันปฏิบัติงานหรือสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบร่วมกันให้สำเร็จ

อย่างมีคุณค่า ภายใต้บรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดและการแสดงออกร่วมกัน รวมทั้งการให้อภัยและให้โอกาสซึ่งกันและกันในการปฏิบัติ

1.8 คุณลักษณะด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา หมายถึง ความพยายามและความสามารถในการคิดลงมือปฏิบัติ กระทำแสดงออกหรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เผชิญให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ภายใต้ความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ความเป็นเหตุและผล การออกแบบวิธีการขั้นตอนที่ดีและมีคุณภาพช่วยนำการปฏิบัติหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จอย่างมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับ เกิดความพึงพอใจของตนเองและผู้อื่น สามารถที่จะนำไปปรับใช้หรือขยายผลในเหตุการณ์สถานการณ์อื่นได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.9 คุณลักษณะด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความสามารถในการรับรู้เข้าใจความรู้สึกอารมณ์ของตนในแต่ละสถานการณ์สามารถยับยั้งความรู้สึกไม่พอใจเพื่อกำกับควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมการแสดงออกของตนที่ไม่เหมาะสมถูกต้องในสถานการณ์นั้น อีกทั้งเป็นความสามารถในการข่มใจตนเองในสถานการณ์ ที่ไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการหรือสถานการณ์ที่ตนประสบความล้มเหลว พร้อมทั้งจะให้กำลังใจและให้โอกาสแก่ตนเอง เพื่อปรับปรุงแก้ไขสาเหตุของความผิดหวังและยับยั้งความรู้สึก พร้อมทั้งจะรอรับความสำเร็จและสมหวังอีกครั้งหนึ่งในระยะต่อไป

2. การประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิต หมายถึง กระบวนการตรวจสอบคุณภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน โดยประเมินคุณภาพ และความเหมาะสมของการดำเนินการด้านหลักสูตร จากผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน ตามกรอบการประเมินที่ยึดกระบวนการดำเนินการ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลักสำคัญ ดังนี้

2.1 การประเมินการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะด้านคุณภาพและความเหมาะสมของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรเมื่อนำไปใช้ในชั้นเรียนและบริบทนอกชั้นเรียน

2.2 การประเมินผลผลิต หมายถึง การประเมินคุณภาพของผลการใช้หลักสูตร ที่ปรากฏกับผู้เรียน ตามกรอบคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) คุณลักษณะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) คุณลักษณะด้านการคิดสร้างสรรค์ (3) คุณลักษณะด้านการตระหนักรู้ในตน (4) คุณลักษณะด้านความเห็นใจผู้อื่น (5) คุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนเอง (6) คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (7) คุณลักษณะด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (8) คุณลักษณะด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา (9) คุณลักษณะด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบและเป็นแนวทางในการทำวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. การพัฒนาทักษะชีวิต
3. แนวคิดและหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551 : 53) กล่าวถึง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกรักและภูมิใจในท้องถิ่น ความเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและการส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความต้องการตลอดจนการเลือกใช่วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม
2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างมีระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม การพัฒนาทักษะชีวิตระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนได้พึงได้รับการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึนึกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขัน และจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดความหมายและองค์ประกอบชีวิต เพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและองค์ประกอบทักษะชีวิตที่องค์การอนามัยโลกกำหนด

การสร้างทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่เกิดในตัวผู้เรียนได้ด้วยวิธีการ 2 วิธี ดังนี้

1. เกิดเองตามธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการมีแบบอย่างที่ดี แต่การเรียนรู้ตามธรรมชาติจะไม่มีทิศทางและเวลาที่แน่นอน บางครั้งกว่าจะเรียนรู้ก็อาจสายเกินไป

2. การสร้างและพัฒนาโดยกระบวนการเรียนการสอน เป็นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม ผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ร่วมคิดอภิปรายแสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้สะท้อนความรู้สึนึกคิด มุมมองเชื่อมโยงสู่วิถีชีวิตของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และปรับใช้กับชีวิต

กิจกรรมการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิต

กิจกรรมที่จะสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตต้องเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน มีดังนี้

1. กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตในด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์ สถานการณ์หรือประสบการณ์ของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สืบค้นหรือศึกษาค้นคว้าคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้สะท้อนตนเองเชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคต

2. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ก็ได้ ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมค่าย กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมชมรม/ชุมนุมกิจกรรมโครงงาน/โครงการ กิจกรรมอาสา เป็นต้น กิจกรรมดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต ดังนี้

2.1 ได้เสริมสร้างสัมพันธภาพและใช้ทักษะการสื่อสาร ได้ฝึกการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเอง

2.2 ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เข้าใจผู้อื่น นำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น รู้จักไตร่ตรอง ทำความเข้าใจและตรวจสอบตนเองทำให้เข้าใจตนเองและเห็นใจผู้อื่น

2.3 ได้รับการยกย่องจากกลุ่ม ได้แสดงออกด้านความคิด การพูดและการทำงาน มีความสำเร็จ ทำให้ได้รับคำชม เกิดเป็นความภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง นำไปสู่ความรับผิดชอบทั้งตนเองและสังคม

การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต จึงเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่จะต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้มากที่สุด ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอันได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์และกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะตามนโยบายของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ทุกองค์ประกอบของทักษะชีวิต

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

เป็นแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน ด้วยวิธีการบูรณาการเรียนและการสอนแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ลักษณะของการบูรณาการและสอนแทรกทักษะชีวิตในการเรียนการสอนที่เป็นจุดเน้นของแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนได้อภิปรายแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและประยุกต์ใช้ความคิดอย่างมีประสิทธิภาพ หลังสิ้นสุดการเรียนรู้หรือสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระในหลักสูตรตามปกติแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเปิดเผยตัวเองผ่านการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกหรือมุมมองของตนเอง ได้คิดเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และได้ประยุกต์ความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตจริงของผู้เรียน โดยครูเป็นผู้ตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนได้สะท้อน (Reflect) เชื่อมโยง (Connect) และปรับใช้ (Apply) ซึ่งเรียกคำถามดังกล่าวโดยย่อว่า คำถาม R-C-A

จากแนวคิดดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดวางระบบการบูรณาการและสอนแทรกทักษะชีวิตในการเรียนการสอนปกติของครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการทักษะชีวิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกชั้นปี โดยมีสาระสำคัญ 4 เรื่อง ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องทักษะชีวิตและการพัฒนาทักษะชีวิตในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบ ด้วยความหมายทักษะชีวิต องค์ประกอบทักษะชีวิต พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง จำแนกรายชั้นปี เพื่อเป็นความรู้และสร้างความเข้าใจให้ครูผู้สอนได้เห็นถึงความเชื่อมโยงสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบ พฤติกรรมและตัวชี้วัด ที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาต่าง ๆ รอบตัว ทั้งในปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต

2. การพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วยความหมายคำถาม R-C-A การพัฒนาทักษะชีวิตด้วยเทคนิคคำถาม R-C-A ลักษณะของคำถาม R-C A เทคนิคการใช้คำถามและตัวอย่างคำถาม R-C-A

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการทักษะชีวิตและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการทักษะชีวิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะการงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

4. ประเด็นคำถาม R-C-A สำหรับครูเลือกนำไปตั้งคำถามพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ประกอบด้วย คำถาม R-C-A การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คำถาม R-C-A การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คำถาม R-C-A การจัดการกับอารมณ์และความเครียด คำถาม R-C-A การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

สภาพการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษามีความสำคัญเนื่องจากนักเรียนในวัยนี้จะมีอายุอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13-18 ปี ซึ่งเป็นช่วงของวัยรุ่นตอนกลางที่สภาพร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย สภาพของอารมณ์ไม่แน่นอน มีความสับสนและยุ่งยากเกี่ยวกับตนเองในการแสวงหาประสบการณ์เพื่อให้เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะและทัศนคติของตนเอง (Dworetzky. 1999 : 144) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กในวัยนี้จำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้สามารถเข้าใจ รับรู้ เกิดการเรียนรู้ มีเจตคติและมีทักษะที่ดีต่อการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายตนเอง และการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งจะทำให้เด็กนักเรียนเกิดปัญหาสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างเป็นระบบก่อนการตัดสินใจและการแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังทำให้นักเรียนเข้าใจธรรมชาติและชีวิต รู้จักและเข้าใจตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น รู้จักดูแลบำรุงรักษาสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้อยู่ในสภาพที่สมดุลอยู่เสมอ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมทั้งในด้านการป้องกัน และการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตของตนเองอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างมีความสุข ความจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิตของนักเรียน มีดังนี้

1. สภาพความรุนแรงของปัญหาสังคม อันเกิดมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความยากจน ยาเสพติด การระบาดของโรคภัย คุณธรรมและค่านิยมของคนไทยเสื่อมถอย สภาพการศึกษาและคุณภาพของคนตกต่ำ สภาพปัญหาสังคมดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาเยาวชนให้รู้คุณค่าและวิธีการดำรงชีวิตตามวิถีไทยควบคู่กับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. หลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมายังไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมได้รับรู้ได้ทันการณ์ ไม่สร้างพื้นฐานในการคิดและวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิตที่จะเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรกำหนดและมีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยในสังคมอย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทยในการดำรงชีวิต และความสามารถในการดำเนินชีวิตของกระทรวงสาธารณสุข (2544 : 5) คือ การช่วยเหลือให้นักเรียนให้มีความสามารถด้านการรู้ เจตคติ และทักษะในการจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและการเตรียมความพร้อมเพื่อการปรับตัวในอนาคตไม่ว่าเป็นเรื่องเพศ สารเสพติด บทบาทของชายและหญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรมและปัญหาสังคม สำหรับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547 : 10-11)

1. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสภาวะทางกายและจิตใจเข้มแข็ง มีพลังสติปัญญาที่ควบคุมตนเองและสภาพแวดล้อมให้อึดต่อการปรับปรุงพัฒนาสุขภาพของผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างมีความสุข
2. พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ของบุคคลครอบครัว และชุมชนให้ยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ เจตคติ อารมณ์ สติปัญญา และการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพควบคุมไปด้วยกัน
4. ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคมเพื่อการมีวิถีชีวิตที่มีความสุข
5. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม
6. ผู้เรียนรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ประเมินค่าและตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและนำไปปรับใช้ในชีวิตได้อย่างแท้จริง
7. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะปฏิบัติตนมีสุขนิสัยที่ดีทั้งส่วนตน ครอบครัว ชุมชน และสังคม
8. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง ตระหนักในความสำคัญเกี่ยวกับการเจริญเติบโต และปลอดภัยในชีวิต

สรุป จุดมุ่งหมายของการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน การพัฒนาให้ผู้เรียนเจตคติและมีทักษะในการพัฒนากาย ใจ และชีวิตของตนเองเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง การแสวงหาและการใช้ข้อมูล การคิดและการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีวิสัยทัศน์ สามารถวางแผนและจัดการกลุ่มเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ติดต่อสื่อสาร สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น สามารถปรับตัวและทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมีความสุข

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของนักเรียน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต เป็นการนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาสนับสนุนซึ่งกันและกันโดยรวบรวมทฤษฎีต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวดหมู่ได้ 5 ด้าน คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ทฤษฎี

พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ ทฤษฎีพัฒนาการพฤติกรรมทางสังคม และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2547 : 1-2)

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม ทฤษฎีการแก้ปัญหาทางความคิด ทฤษฎีหุปัญญา และทฤษฎีความเสี่ยงและการฟื้นฟู ซึ่งทฤษฎีแต่ละทฤษฎีนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะต้องนำมาบูรณาการให้เกิดความเหมาะสม เช่น บางทฤษฎีมุ่งให้ความสำคัญกับการตั้งเป้าหมาย ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ส่วนบางทฤษฎีก็มุ่งความสำคัญที่ผลลัพธ์ของพฤติกรรมแต่ที่สำคัญจะต้องสอนให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักคิดว่าจะทำอย่างไร (How to think) ดีกว่าสอนให้เด็กวัยรุ่นนั้นคิดว่า

การพัฒนาทักษะชีวิต

คำว่า ทักษะชีวิต ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการเรียนรู้ชีวิต และทักษะการดำเนินชีวิต เป็นความหมายที่สอดคล้องกับคำว่า Life Skill ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นผู้บัญญัติศัพท์นี้ รวมทั้งให้ความหมายขององค์ประกอบของความสามารถในด้านนี้ด้วย

WHO (1997 : 1) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะปรับตัว และมีพฤติกรรมในทิศทางที่ถูกต้อง ในขณะที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

โสภณ จุฬาทก (2542 : 77) ให้ความหมายทักษะชีวิตไว้ว่า เป็นความสามารถพื้นฐานในการจัดการที่เหมาะสมกับตัวเองและสิ่งแวดล้อมเพื่อนให้ตัวเองมีความปกติสุข และอยู่รอดปลอดภัยจากภัยสังคม

กรมวิชาการ (2543 : 6) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถจัดการกับความต้องการปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคมเปลี่ยนแปลง ให้มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่มีสุขภาพดี (Healthy Community)

วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี (2546 : 1) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า

1. ความสามารถของมนุษย์ที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ความสามารถที่มนุษย์สามารถเรียนรู้จากตนเองและผู้อื่น ซึ่งรวมถึงสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น
3. ความสามารถที่ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะการจัดการกับชีวิตของตนเองกับปัญหาสภาพแวดล้อมต่างได้
4. ความสามารถที่มนุษย์ควรจะได้จนบรรลุจุดสูงสุดในชีวิต คือความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

4.1 ทักษะชีวิต (Life Skills) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และเตรียมพร้อมสำหรับในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ตัวเองมีความปกติสุข และอยู่รอดในสังคม อันประกอบไปด้วย การคิด

วิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบ ต่อสังคมการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด

4.1.1 การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีจุดหมาย ความสามารถวิเคราะห์และระบุปัญหาประกอบด้วย ความสามารถจำแนกและเลือกข้อมูล ความสามารถสร้างความเข้าใจและสร้างข้อสรุปความสามารถตั้งสมมติฐาน และความสามารถสรุปอ้างอิงหรือตัดสินข้อสรุป

4.1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดกว้างไกลคิดดัดแปลง คิดหลายทิศทาง ซึ่งนำสู่สิ่งแปลกใหม่ รวมไปถึงการค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะของความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่นและความคิดละเอียดลออ

4.1.3 การตระหนักรู้ในตน (Self Awareness) หมายถึง การรับรู้และเข้าใจความรู้สึกความคิด และอารมณ์ของนักเรียน รู้จุดดี จุดด้อยของตน และสามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของนักเรียนได้สามารถประเมินตนเองและยอมรับความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่มีบุคลิกภาพต่างกัน

4.1.4 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง การรับรู้และเข้าใจอารมณ์ความต้องการของผู้อื่น และสามารถแสดงออกอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ความสามารถในการเข้าใจและตระหนักรู้ในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ความสามารถในการรับรู้ คาดคะเนและตอบสนองความต้องการของผู้อื่น ความสามารถในการส่งเสริม ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสมและการให้โอกาสผู้อื่นในวาระต่าง ๆ

4.1.5 ความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อตัวนักเรียน รู้สึกว่าตัวนักเรียนมีคุณค่า ค้นพบ และภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตัวนักเรียนมีความเชื่อมั่นและนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ประกอบด้วย การรับรู้คุณค่าของตนเองตามความเป็นจริงการเปิดใจกว้างยอมรับสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เชื่อมั่นในความสามารถหรือศักยภาพของนักเรียนเองและการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

4.1.6 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึง การตระหนักว่าตัวนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและพยายามทำหน้าที่ให้สำเร็จและได้ผลดี และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม การให้ความร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ การกระทำการตามหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการรักษาทรัพยากร หรือสมบัติของส่วนรวม

4.1.7 การสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) หมายถึง ความสามารถในการติดต่อหรือสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีหรือความสามารถในการแสวงหาความร่วมมือประกอบด้วยความสามารถโน้มน้าวและจูงใจ ความสามารถสื่อความที่ดี และความสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.1.8 การตัดสินใจและแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skill) หมายถึง กระบวนการของแต่ละบุคคลที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ สติปัญญา ความคิด และประสบการณ์เดิม เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่ประสบใหม่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4.1.9 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skill) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การจัดการกับอารมณ์ รู้วิธีผ่อนคลาย ความเครียด และหลีกเลี่ยงสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2546 : 61) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็น ความสามารถในการปรับตัวให้อยู่รอดปลอดภัย และอยู่อย่างสงบสุขในสังคมซึ่งความสามารถในการปรับตัวนี้จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะ ดังนั้นทักษะชีวิตจึงเป็นความสามารถที่ได้รับการฝึกฝนเพื่อทำให้ชีวิตอยู่รอดปลอดภัย และอยู่ได้อย่างสงบสุขในสังคม

สรุปทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ตนเผชิญในชีวิตประจำวันเพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และอยู่รอดในสังคมอันประกอบไปด้วย การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่นความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคมการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

WHO (1997 : 1) ให้แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพจิตที่ดีคนที่สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างปกติสุข ไม่เป็นบุคคลที่มีปัญหา ก็คือบุคคลที่สามารถจัดการกับแรงปะทะจากภายนอก 4 แหล่ง ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมครอบครัว เพื่อน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ (ประเสริฐ ต้นสกุล และคณะ. 2538 : 2)

ทักษะชีวิตตามแนวคิดของมาสโลว์ (Abraham H. Maslow) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ 5 ชั้น คือ (โสภณ จุฬทก. 2542 : 78)

1. Survival Needs คือความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ เช่น ต้องการอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ความต้องการทางเพศ เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้ไม่จำเป็นจะต้องได้รับการเรียนรู้ หรือได้รับการอบรมสั่ง สอน แต่เป็นความต้องการตามสัญชาตญาณ (Instinct) ซึ่งมีอยู่เหมือนกันทั้งในคนและสัตว์
2. Safety Needs คือความต้องการความปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เช่น ต้องการมีชีวิตยืนยาวปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ต้องการมีจิตใจร่าเริงแจ่มใส เป็นต้น
3. Love Needs คือความต้องการความรัก และการยอมรับจากผู้อื่น
4. Self Esteem Needs คือความต้องการเห็นคุณค่าความสามารถของตนเองด้วยตนเอง
5. Needs for Self-Actualization คือความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง ทำอะไรได้ด้วยตนเองพึงตัวเองได้อย่างเต็มที่จนเรารู้ถึงแม้ว่าจะมีความต้องการด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ทั้ง Survival Needs, Safety Needs และ Love Needs กล่าวคือ มีบ้านใหญ่โต มีทรัพย์สินเงินทอง มีความปลอดภัยสูงมีคอยเอาอกเอาใจแต่จะไม่สามารถมีความสุขได้อย่างแท้จริง ถ้าขาด Self Esteem Needs และ Needs for Self-Actualization เพราะไม่สามารถเห็นคุณค่า ความสามารถของตนเองขาดความภูมิใจในตนเอง ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นภาระของผู้อื่น ความต้องการในขั้นที่ 1-3 ถือว่าเป็นความต้องการระดับต่ำ ที่มีได้ทั้งใน “คน” และ “สัตว์” ส่วนในขั้นที่ 4-5 ถือว่าเป็นความต้องการของคนที่มีพัฒนาการด้านจิตใจสูงและสูงที่สุดตามลำดับ ซึ่งจะมีได้เฉพาะใน “คน” เท่านั้น จึงถือว่าเป็นขั้นตอนของคนที่จะมีทักษะชีวิต

เทพ สงวนกิตติพันธุ์ (2545 : 8-9) ให้แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตว่า ชีวิตของมนุษย์เกี่ยวข้องกับปัจจัยสามประการ นั่น คือ ร่างกาย สังคมและจิตใจ ซึ่งจะส่งผลต่อกันตลอดเวลามนุษย์หรือบุคคลจึงควรมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและนำมาซึ่งความสำเร็จ อันได้แก่

1. ทักษะชีวิตทางด้านร่างกาย บุคคลควรมีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
2. ทักษะชีวิตทางด้านสังคม บุคคลควรมีความรู้ ความสามารถหรือเชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทชีวิต การติดต่อสื่อสารที่ดีกับผู้อื่น การแสดงออกที่เหมาะสม
3. ทักษะชีวิตทางด้านจิตใจ บุคคลควรมีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง การปรับพฤติกรรมตนเอง การตัดสินใจที่ดีการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้เป็นอย่างดีนั้น ไม่ใช่มีเพียงแต่ความฉลาดทางด้านสติปัญญาเท่านั้นแต่จะต้องเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีร่วมด้วย ได้แก่ ดี เก่ง สุข

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต คือเป็นลักษณะและความสามารถของมนุษย์ทั้งทางด้านความคิดด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสังคม มีความสามารถพื้นฐานในการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในจิตใจตนเอง ซึ่งทำให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและนำมาซึ่งความสำเร็จ

ปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

Mangrulkar, Whitman และ Posner (2001 : 22-28) กล่าวว่า การใช้ชนิดของกลยุทธ์ในการเรียนรู้ที่จะพัฒนาทักษะชีวิตนั้นคืออะไร โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะที่จำเป็น แบ่งองค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตไว้ 3 ทักษะ คือ

- 1.1 องค์ประกอบทักษะทางสังคม (Social Skills)
- 1.2 องค์ประกอบทักษะทางความคิด (Cognitive Skills)
- 1.3 องค์ประกอบทักษะการเผชิญทางอารมณ์ (Emotional Coping Skills)

2. พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิต (Key Elements of life Skills Programs) ประกอบด้วย

- 2.1 การพัฒนาทักษะ (Skills Development)
- 2.2 เนื้อหาข้อมูล/ข่าวสาร (Informational Content)
- 2.3 วิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Teaching Methodologies)

สรุป ปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ผู้พัฒนาจะต้องทำความเข้าใจกับทักษะที่จำเป็นของนักเรียน โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตและจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันความเสี่ยงจากปัจจัยคุกคามภายใน และปัจจัยคุกคามภายนอก

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นคุณลักษณะหรือความสามารถทางสังคมจิตวิทยา (Psychosocial Competence) และการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งมีปัญหามากมายโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากเด็กวัยรุ่น ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเองและยังได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวม

การพัฒนาเด็กวัยรุ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถในการจัดการปัญหารอบตัวของตนเองและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ในปัจจุบันและภายในอนาคตเป็นสิ่งจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนในวัยรุ่นได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตที่ถูกต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมตามวัย ซึ่งทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาให้กับเด็กในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะการให้ความร่วมมือ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการความเครียดและทักษะการควบคุมดูแลตนเอง (กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี. 2551 : 2)

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน

การพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของนักเรียนมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ การป้องกัน ส่งเสริม พัฒนาและการบริหารจัดการชีวิต เพื่อดำรงสุขภาพที่ดี อันเป็นรากฐานสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตที่สมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งองค์ประกอบของการมีสภาวะทางสุขภาพที่สมบูรณ์และยังมุ่งเน้นด้านการสร้างเจตคติ ค่านิยมที่ดีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และด้านทักษะกระบวนการเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพที่ยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 1) ซึ่งการพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตของนักเรียนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ตามโครงสร้างของสาระ การเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ในสาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้น พื้นฐานที่ 2.1 (มาตรฐาน พ.21) เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษาและมีทักษะในการ ดำเนินชีวิต สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุก ด้านทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ปลูกสร้างและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อ สังคม การจัดกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาจะต้องใช้รูปแบบ และวิธีการที่ เหมาะสมสามารถสนองความสามารถ ความถนัด ความต้องการของนักเรียนและชุมชนและบูรณาการซึ่ง กันและกัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 5-6) และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักสูตร กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่ายอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เนื่องจากทุกปัญหาของผู้เรียนล้วนมีสาเหตุและไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีทันใด แต่เป็นการสร้าง สมประสบการณ์ทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และการกระทำ หากไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที อาจเกิดปัญหาและลูกถามจนยากต่อการแก้ไขในที่สุด เพื่อป้องกัน ดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 21)

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 37-46) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนด้วยการใช้ กิจกรรม วิธีการหรือนวัตกรรมมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายได้อย่างมี คุณภาพ มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ควรมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1. สร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนา
 - 1.1 ศึกษาหลักสูตร เนื้อหา และเนื้อเรื่องที่สอน
 - 1.2 ศึกษาจุดเด่นและจุดด้อยของเนื้อหาวิชา
 - 1.3 ศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.4 กำหนดแนวทางการพัฒนา
2. วิเคราะห์หลักสูตร
 - 2.1 วิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหา

- 2.2 วิเคราะห์ความยาวนานของเวลาที่ใช้
- 2.3 วิเคราะห์ผู้เรียน
3. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
 - 3.1 พุทธิพิสัย
 - 3.2 ทักษะพิสัย
 - 3.3 จิตพิสัย
4. กำหนดคุณลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้
5. สำรวจทรัพยากรการดำเนินงาน
 - 5.1 สำรวจบุคลากร
 - 5.2 สำรวจเครื่องมือ
 - 5.3 สำรวจงบประมาณ
 - 5.4 สำรวจสถานที่
6. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
 - 6.1 หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา
 - 6.2 หลักการออกแบบ
 - 6.3 หลักการสื่อสาร
 - 6.4 หลักการเรียนรู้
7. วางแผนและดำเนินการพัฒนา
 - 7.1 กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน
 - 7.2 การดำเนินงานตามแผน
8. การตรวจสอบคุณภาพวิธีการของกิจกรรมการเรียนรู้
9. สรุปและประเมินผล

จากแนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนทั้ง 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะการให้ความร่วมมือ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการความเครียด และทักษะการควบคุมดูแลตนเองจะต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของผู้เรียนสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนา วิเคราะห์หลักสูตรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนา กำหนดกิจกรรมและแนวทางการพัฒนา วางแผนการพัฒนา ดำเนินการ พัฒนา สรุปและประเมินผลการพัฒนา

องค์ประกอบเกี่ยวกับทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้ (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. 2546 : 5 -8)

1. การตัดสินใจ (Decision Making)
2. การแก้ปัญหา (Problem Solving)
3. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)
4. ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)
5. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication)
6. ทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship Skills)

7. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)
8. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
9. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotions)
10. การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress)

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตทั้ง 10 องค์ประกอบ องค์การอนามัยโลก (WHO)

จัดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 ประการ ซึ่งจัดเป็นคู่ได้ 5 คู่ คือ

1. ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์และความคิดสร้างสรรค์
2. ความตระหนักรู้ในตนเองและความเห็นใจผู้อื่น
3. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร
4. การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา
5. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 5 ข้างต้น มาจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน จะได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย (ด้านปัญญา ความคิด) ประกอบด้วย
ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และความคิดสร้างสรรค์

1.1 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี เป็นต้น

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดในสิ่งที่เป็กรอบหรือสิ่งที่คิดต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นความเคยชินอาจเป็นความคิดที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เป็นต้น

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ (ด้านจิตใจ) ประกอบด้วย
ความตระหนักรู้ในตนเองและความเห็นใจผู้อื่น

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่นไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สรีรภาพ สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเราในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะในข้อ 2.1

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย (ด้านการกระทำ) ประกอบด้วยการสร้าง
สัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

3.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองไปยังผู้อื่น รวมทั้งสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นที่สื่อสารมายังตนเอง

3.2 ทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skill) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา โดยรู้สาเหตุของปัญหา นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนเกิดความรู้ความเข้าใจที่จะหาทางเลือกที่เหมาะสม ทำให้ตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาจนถึงขั้นแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

UNESCO (2001 : 52-54) ได้แบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสามารถทางความคิด (Cognitive Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะรู้ (Learning to Know) โดยแบ่งออกเป็น 2 ทักษะ คือ

1.1 ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Decision Making and Problem Solving Skills) ประกอบด้วย ทักษะในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การประเมินผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของพฤติกรรมในปัจจุบันสำหรับตนเองและผู้อื่น การกำหนดทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทักษะการวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคลอื่นต่อแรงจูงใจ

1.2 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) ประกอบด้วย การวิเคราะห์กลุ่มเพื่อนที่มีผลกระทบต่อตนเอง

2. ด้านความสามารถส่วนบุคคล (Personal Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเป็น (Learning to be) โดยแบ่งออกเป็น 3 ทักษะ คือ

2.1 ทักษะการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง (Skills for Increasing Internal Locus of Control) ประกอบด้วย ทักษะการสร้างเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองรวมถึงการตระหนักรู้ในสิทธิ อิทธิพล ค่านิยม เจตคติ จุดแข็ง และจุดอ่อน ทักษะในการกำหนดเป้าหมาย ทักษะในการดูแลตนเอง และทักษะในการประเมินตนเอง

2.2 ทักษะการจัดการกับความรู้สึก (Skills for Managing Feeling) ประกอบด้วย การจัดการความโกรธ การจัดการกับความวิตกกังวลและความเศร้า ผิดหวัง ทักษะการเผชิญสำหรับการจัดการกับความสูญเสีย ความทุกข์

2.3 ทักษะการจัดการความเครียด (Skills for Managing Stress) ประกอบด้วย การบริหารเวลา การเพิ่มความคิดทางบวก การรู้จักเทคนิคการผ่อนคลาย

3. ด้านความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น แบ่งออกเป็น 5 ทักษะ คือ

3.1 ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication Skills) ประกอบด้วย การสื่อสารทั้งภาษาท่าทางและภาษากาย การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การแสดงความรู้สึก การให้ข้อมูลย้อนกลับ (ไม่ใช่ทางลบ) และการรับข้อมูลย้อนกลับ

3.2 ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง (Negotiation and Refusal Skills) ประกอบด้วย การบริหารความขัดแย้งและการเจรจาต่อรอง ทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสมทักษะการปฏิเสธ

3.3 ทักษะการเห็นอกเห็นใจ (Empathy Skills) ประกอบด้วย ความสามารถที่จะฟังและเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแสดงถึงความเข้าใจในสิ่งนั้น

3.4 ทักษะการทำงานเป็นทีมและการให้ความร่วมมือ (Cooperation and Teamwork Skills) ประกอบด้วย การแสดงความคิดเห็นของบุคคลอื่น การประเมินความสามารถของบุคคลและการสนับสนุนกลุ่ม

Maxwell (1981 : 7-8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตว่าควรมีทักษะที่จำเป็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ทักษะด้านความรู้ในตนเอง และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Knowledge or Self-Awareness Skills) ในด้านความรู้ในตนเองและการรู้ในข้อจำกัดของตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นและมี

ประโยชน์อย่างมหาศาลโดยที่จะขาดเสียมิได้ ตัวอย่างเช่น ทักษะการประเมินตนเอง หรือการค้นหาข้อดี และข้อด้อยของตนเองในขอบเขตของชีวิต ทักษะของการเข้าใจแรงจูงใจในตนเอง ความปรารถนา ความชอบ และการกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเองอย่างชัดเจน เป็นต้น

2. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Skills) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่รวมกันและใช้ชีวิตร่วมกัน ดังนั้นทักษะที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้แก่ทักษะการแสดงออกทางอารมณ์ของตน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการเข้าใจอารมณ์บุคคลอื่น ทักษะการตีความในแรงจูงใจของบุคคลอื่น ทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการต่อต้านความกดดันจากสังคม และทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) ชีวิตของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยจะต้องเผชิญกับความซับซ้อนทางสังคมที่เกิดขึ้น ดังนั้นทักษะการแก้ปัญหาจึงจำเป็นและมีความสำคัญในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทักษะการค้นหาข้อมูล ทักษะการตัดสินใจ ทักษะ การคิดหาทางเลือกที่เหมาะสม ทักษะการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งทักษะต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับการนำไปประยุกต์กับขอบข่ายของชีวิตในแต่ละด้านของบุคคล เช่น ชีวิตการทำงานชีวิตการเรียน ชีวิตครอบครัว และชีวิตส่วนตัวของการใช้เวลาว่าง เป็นต้น

Gazda, Childers และ Brooks (1987 : 212) ได้จัดประเภทต่าง ๆ ของทักษะชีวิตไว้มากกว่า 300 ทักษะ โดยสามารถรวมเป็น 4 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication and Human Relations Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทางกับบุคคลอื่น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น การมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และชุมชน การจัดการในเรื่องความใกล้ชิดกับบุคคลอื่น การแสดงความคิดเห็นและความคิดได้อย่างชัดเจน

2. ทักษะด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Problem Solving and Decision Making Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การค้นหาข้อมูล การวิเคราะห์และประเมินข้อมูล การประเมินปัญหา การจัดการปัญหา การระบุปัญหา และการแก้ปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การคาดการณ์และการวางแผนอย่างเป็นระบบ การบริหารเวลา การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจสุดท้ายคือการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

3. ทักษะด้านการดูแลสุขภาพและร่างกาย (Physical Fitness and Health Maintenance Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การดูแลเรื่องการรับประทานอาหาร การควบคุมน้ำหนัก การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การเข้าใจด้านจิตสังคมในมุมมองเกี่ยวกับเรื่องเพศ การบริหารความเครียด และการเลือกและปฏิบัติในกิจกรรมเวลาว่าง

4. ทักษะด้านการพัฒนาเอกลักษณ์และจุดมุ่งหมายในชีวิต (Identity Development and Purpose in Life Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การพัฒนาเอกลักษณ์ส่วนตัว การตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง การกำกับดูแลตนเอง การรักษาไว้ซึ่งความมีคุณค่าในตนเอง การพัฒนาบทบาททางเพศ การพัฒนาความหมายของชีวิต และการทำความเข้าใจในค่านิยมและคุณธรรม

นอกจากนี้จากการศึกษาของ Mangrulkar, Whitman และ Posner (2001 : 22) ที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทักษะชีวิตในเด็กและวัยรุ่นได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตไว้ 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทักษะทางสังคม (Social Skills) ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรอง ทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะระหว่างบุคคล (การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดี) ทักษะการให้ความร่วมมือ ทักษะการเห็นอกเห็นใจ
2. องค์ประกอบทักษะทางความคิด (Cognitive Skills) ประกอบด้วย ทักษะ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ (การเข้าใจผลที่เกิดขึ้นของการกระทำ การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา)
3. องค์ประกอบทักษะการเผชิญทางอารมณ์ (Emotional Coping Skills) ประกอบด้วย การจัดการความเครียด การจัดการกับความรู้สึกรวมถึงความโกรธ ทักษะสำหรับการเพิ่ม การควบคุมภายในตนเอง (การบริหารจัดการและดูแลตนเอง) ทักษะทั้งสามองค์ประกอบดังกล่าวเป็น ทักษะที่มีความสัมพันธ์กัน หรืออีกนัยหนึ่งคือแต่ละทักษะนั้นมีได้ไม่ได้แยกออกจากกัน และเป็นส่วนที่ ร่วมกันส่งเสริมทำให้เกิดทักษะชีวิตที่สมบูรณ์ในการดำรงชีวิต

Neeley (2004 : 54-56) ได้ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรการแนะแนวเพื่อพัฒนา ทักษะชีวิตของนักเรียน โดยแบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 7 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence Development) ได้แก่

- 1.1 การมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองอย่างถูกต้อง (Have Accurate Self-concept) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในคุณลักษณะส่วนบุคคลของตนเอง และการอธิบายเกี่ยวกับด้านร่างกาย ของตนเองได้
- 1.2 การตระหนักรู้ในลักษณะเฉพาะของตนเอง (Appreciate their Uniqueness) ประกอบด้วย การระบุความเหมือนและความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น และการอธิบายว่าอะไรที่ จะช่วยสร้างตนเองให้มีความรู้สึกที่ดี
- 1.3 การจัดการกับความรู้สึกตนเอง (Manage their Feeling) ประกอบด้วย การระบุ ถึงความรู้สึกของตนเอง และการตระหนักรู้ว่าทำไมการจัดการอารมณ์ของตนเองนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จ (Motivation to Achieve) ได้แก่

- 2.1 การพัฒนาศักยภาพทางการเรียนของตนเอง (Develop their Own Academic Potential) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และจะเรียนรู้ได้อย่างไร การตระหนักรู้ถึง ประโยชน์จากการเรียนรู้ การตระหนักรู้ถึงสิ่งที่สนใจในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
- 2.2 การรักษาความซื่อสัตย์ในตนเองเมื่อต้องทำงานร่วมกันในกลุ่ม (Maintain their Personal Integrity while Participating in Groups) ประกอบด้วย การกล้าแสดง ความต้องการ และความจำเป็นของตนเองในกลุ่ม การหาเอกลักษณ์ของตนเองเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
- 2.3 การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดี (Develop Healthy Friendships) ประกอบด้วย อธิบายถึงที่ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี

2.4 การทำหน้าที่สมาชิกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Function Effectively as Group Members) ประกอบด้วย การตระหนักถึงการทำงานเป็นทีม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ทั้งในครอบครัวโรงเรียน และชุมชน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะการสร้างการตัดสินใจ (Decision Making Skill) ด้านการตั้งเป้าหมาย (Goal-setting Skill) ด้านการวางแผน (Planning Skill) และด้านทักษะการ แก้ปัญหา (Problem-solving Skill) ได้แก่

3.1 การสร้างการตัดสินใจ (Make Decision) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในการสร้างทางเลือก และการเข้าใจในทางเลือกที่ยากต่อการตัดสินใจระหว่างทางเลือกที่ต้องการ 2 ทางเลือก

3.2 การพัฒนาแผนการปฏิบัติ (Develop a Plan of Action) ประกอบด้วย การวางแผนชีวิตประจำวัน และการตระหนักรู้ในความจำเป็นของการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การตั้งเป้าหมาย (Get Goal) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในเป้าหมายของตนเอง

3.4 การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร (Gather Information) การตระหนักรู้ในความแตกต่างของอาชีพ

3.5 การแก้ปัญหา (Solve Problems) ประกอบด้วย การนิยามถึงปัญหา และการระบุปัญหาต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ (Interpersonal Effectiveness) ได้แก่

4.1 การให้ความเคารพผู้อื่น (Respect others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในความรู้สึกของบุคคลอื่น และการแสดงถึงความเอาใจใส่ผู้อื่น

4.2 การมีสัมพันธที่ดีกับบุคคลอื่น (Relate Well with others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในความรับผิดชอบของตนเองเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นตระหนักรู้ว่าทำอะไร ที่จะสามารถแสดงถึงความเอาใจใส่บุคคลอื่น

องค์ประกอบที่ 5 ด้านทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ได้แก่

5.1 การเข้าใจพื้นฐานของทักษะการสื่อสาร (Understanding Basic Communication Skills) ประกอบด้วย การเข้าใจถึงการฟังและการพูดกับบุคคลที่หลากหลาย

5.2 การแสดงออก (Express Themselves) ประกอบด้วย การแสดงออกทั้งด้านคำพูด ความคิด และความรู้สึก

5.3 การรับฟังผู้อื่น (Listen to others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในการเป็นผู้ฟังที่ดี การรับรู้ว่าคุณค่าอื่นมีการสื่อสารแตกต่างกัน และการรับฟังบุคคลอื่นอย่างตั้งใจและการทบทวนความคิดของบุคคลอื่นเมื่อสนทนา

องค์ประกอบที่ 6 ด้านวัฒนธรรมที่ต่างกัน (Cross-cultural Effectiveness) ได้แก่

6.1 การซาบซึ้งในวัฒนธรรมของตนเอง (Appreciate their Own Culture) ประกอบด้วย การแสดงถึงความภูมิใจในครอบครัวของตนเอง

6.2 การเคารพและยอมรับบุคคลที่มีเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่ต่างกัน (Respect others as Individuals and Accept them for their Culture Relationships) ประกอบด้วย การรับรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างกันต่าง ๆ ด้านภาษา การตระหนักรู้ความหมายของภูมิหลังเกี่ยวกับวัฒนธรรมของบุคคลอื่น

องค์ประกอบที่ 7 ด้านความรับผิดชอบในพฤติกรรม (Responsible Behavior) ได้แก่

7.1 ความรับผิดชอบในพฤติกรรม (Behave Responsibly) ประกอบด้วย การตระหนักถึงกฎระเบียบของห้องเรียน/โรงเรียน การสามารถปฏิบัติตามกฎและความสั่งได้

7.2 การมีความรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเอง (Take Responsibility for their Own Behaviors) การระบุถึงพฤติกรรมของตนเอง และการยอมรับรางวัลและผลที่ตามมาของพฤติกรรม

7.3 การมีวินัย (Be Self-disciplined) ประกอบด้วย การรู้และปฏิบัติตามกฎของตนเอง

องค์ประกอบทักษะชีวิตของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ในประเทศไทยได้มีการนำทักษะชีวิตไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและเริ่มแพร่หลายตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการนำเอาทักษะชีวิตไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยเหตุนี้เอง ได้มีการพัฒนาทักษะชีวิตโดยการปรับโครงสร้างและองค์ประกอบของทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านการป้องกันเอดส์ โดยกรมสุขภาพจิตสาธารณสุข ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 12 ทักษะ ซึ่งประกอบด้วย (กรมสุขภาพจิต. 2541 : 2-3)

1. ทักษะความคิดวิเคราะห์วิจารณ์
2. ทักษะความคิดสร้างสรรค์
3. ทักษะความตระหนักรู้ในตน
4. ทักษะความเห็นใจผู้อื่น
5. ทักษะความภูมิใจในตนเอง
6. ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม
7. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ
8. ทักษะการสื่อสาร
9. ทักษะการตัดสินใจ
10. ทักษะการแก้ไขปัญหา
11. ทักษะการจัดการกับอารมณ์
12. ทักษะในการจัดการกับความเครียด

องค์ประกอบทักษะชีวิต 12 ประการ สามารถนำมาแบ่งเป็น 3 ด้านในแง่ปรัชญาในการเรียนรู้อธิบายได้ดังนี้

ด้านพุทธิพิสัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มีความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรม ช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
2. ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ผลต่อการดำเนินชีวิต

ด้านจิตพิสัย

3. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนเองปรารถนา และไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่นบทที่ 1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับทักษะชีวิต
4. ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและความเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้ว่าเราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างของบุคคล อื่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม เช่น ความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรม

โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือและดูแล เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ ผู้มีภาวะบกพร่องทางจิตใจ หรือบุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม

5. ความภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) มีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ค้นพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตนโดยไม่มุ่งสนใจแต่เรื่องความโก้เก๋รูปร่าง หน้าตาเสน่ห์ หรือความสามารถทางเพศ

6. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม

ด้านทักษะพิสัย

7. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal Relationship Skills) สามารถช่วยให้บุคคลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสามารถที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข และรวมถึงการรักษาสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวที่ เป็นแหล่งสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม

8. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) หมายถึงความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ความปรารถนา ความต้องการ การขอร้องการเตือนและการขอความช่วยเหลือ

9. การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นสิ่งนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งถ้าบุคคลมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องข้องกับสุขภาพโดยมีการประเมินทางเลือกและผลจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้น ๆ จะมีผลต่อสุขภาพอนามัยของบุคคลนั้น ๆ

10. การแก้ปัญหา (Problem Solving) เมื่อบุคคลมีปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ทำให้เกิดภาวะความตึงเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทักษะการแก้ปัญหาจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของเขาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

11. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotions) เป็นการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้สามารถตอบสนองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมเช่น อารมณ์รุนแรงต่าง ๆ หรือความเศร้าโศกที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพ

12. การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) เป็นความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของความเครียด และรู้ถึงหนทางในการควบคุมระดับความเครียดเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในวิถีชีวิต การเรียนรู้วิธีผ่อนคลายเมื่ออยู่ในภาวะความตึงเครียดได้อย่างเหมาะสมเพื่อที่จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ทางด้านสุขภาพ

สรุป องค์ประกอบของทักษะชีวิตนั้น ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ที่ล้วนแล้วแต่เป็นทักษะที่ทำให้คนรู้จักดูแลตนเองทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจซึ่งจะส่งผลให้คนมีสภาพการดำรงชีวิตที่มีความสุขและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมโดยไม่เป็นภาระของสังคม จึงได้นำไปใช้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมโลกทั้งนี้เพื่อให้คนเกิดการพัฒนาด้านตนเองโดยการใช้ความคิดการปรับตัว การตัดสินใจ การสื่อสารการจัดการกับอารมณ์และความเครียดในการแก้ไขปัญหาให้กับตนเองได้อย่างฉลาดที่ส่งผลให้คนฉลาดรู้ ฉลาดเลือกและฉลาดปฏิบัติ รวมทั้งการรู้จักยับยั้งชั่งใจ บุคคลที่มีทักษะชีวิตจะเป็นคนที่มีความรู้ฉลาดเลือกการดำรงชีวิตที่เหมาะสมทักษะชีวิตถูกนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการป้องกัน

การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือปฏิบัติ และสอดคล้องกับเหตุการณ์ในชีวิตจริงเพื่อให้สามารถประเมินความสามารถของนักเรียนได้อย่างถูกต้องตรงตามสภาพที่แท้จริง จะต้องเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม จากการศึกษาพบว่า มีผู้ออกแบบการวัดและการประเมินผลทักษะชีวิตดังนี้

พิมพ์พิมล ธงเกียรติ และคณะ (2547 : 21-22) ได้เสนอว่า การประเมินการสอนทักษะชีวิตของผู้เรียนเพื่อให้ได้ผลอย่างแม่นยำ (Validity) จำเป็นต้องประเมินให้ครบทั้ง 12 องค์ประกอบย่อย คือคุณค่าในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม ความตระหนักในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิพากษ์วิจารณ์ การสื่อสารความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์ การจัดการกับความเครียด ด้วยเครื่องมือที่หลากหลายผู้ประเมินหลาย ๆ ฝ่าย เช่น ผู้สอน บุคลากรในโรงเรียน เพื่อน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ฯลฯ โครงสร้างการประเมินประกอบด้วย 3 มิติที่สำคัญคือ

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิต ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
2. รูปแบบการประเมิน ได้แก่ ประเมินรายบุคคล ประเมินเป็นกลุ่ม
3. ประเภทของการประเมิน ได้แก่ การประเมินระหว่างเรียน การประเมิน

ปลายภาคเรียน

วิธีการประเมินสามารถประเมินโดย

1. การสังเกต พฤติกรรม การแสดงออก การร่วมกิจกรรม
2. การตรวจผลงาน เช่น ใบงาน ผลงาน การเสนอผลงาน
3. การซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

Daren (1991) ได้ศึกษาความตรงเชิงโครงสร้างของการพัฒนามาตรวัดทักษะชีวิตของวัยรุ่น (Life Skills Development Scale-adolescent Form, L SD-R) พบว่า L SD-R เป็นเครื่องมือรายงานตนเองในการประเมินซึ่งออกแบบเพื่อการประเมินการรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต L SD-R ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ 1) การสื่อสารระหว่างบุคคล/ทักษะสัมพันธภาพ 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 3) ทักษะการบำรุงสุขภาพ/ร่างกาย 4) การพัฒนาบุคลิกภาพ LSD-R และเครื่องมืออื่น ๆ ที่ได้ดำเนินการสอบกับนักเรียนจำนวน 166 คน และทดสอบความสัมพันธ์ทัศนคติทางการศึกษาและความปรารถนาทางสังคม ซึ่งเป็นหลักฐานที่เชื่อมโยงกันและหลักฐานของความตรงเชิงจำแนกในทั้ง 4 องค์ประกอบย่อยและได้วิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 4 ให้แยกออกจากกันและวิเคราะห์ความสอดคล้องภายในที่สร้างขึ้น L SD-R ไม่มีความสัมพันธ์กับการวัดทัศนคติทางการศึกษาแต่มีความสัมพันธ์พอสมควรกับความปรารถนาทางสังคม L SD-R ที่พบมีเพียงองค์ประกอบเดียว L SD-R แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือการประเมินโครงสร้างทักษะชีวิตทั้งหมดแยกจากกัน ขณะที่มาตรวัดทั้ง 4 องค์ประกอบของโมเดลทักษะชีวิตเป็นการวัดส่วนหนึ่ง จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติทางอารมณ์หรือความฉลาดทางอารมณ์ เป็นส่วนหนึ่งของทักษะชีวิต ซึ่งมีผู้สร้างและพัฒนาแบบวัด อยู่หลายฉบับดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2543 : 103) ได้พัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์จำนวน 52 ข้อ คำตอบมี 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยคคือ ไม่จริง จริงบางครั้งค่อนข้างจริงและจริงมาก โดยมีองค์ประกอบการประเมิน 3 ประการ คือ ดี เก่ง สุข และมี 9 องค์ประกอบย่อยได้แก่

1. ดี ได้แก่ องค์ประกอบ ด้านการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองด้านการเห็นใจผู้อื่นและด้านความรับผิดชอบ

2. เก่ง ได้แก่ องค์ประกอบ ด้านการรู้จักและมีแรงจูงใจในตนเองด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา ด้านการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

3. สุข ได้แก่ องค์ประกอบ ด้านภูมิใจในตนเอง ด้านความพอใจในชีวิตด้านความสุขสงบ คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544 : 1-4) ได้สร้างแบบประเมิน เขาวนอารมณ์ ประกอบด้วยข้อความจำนวน 125 ข้อ ตามโครงสร้างของเขาวนอารมณ์ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ 5 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบส่วนบุคคล ได้แก่ ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ความสามารถในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และความเชื่อของตนเอง

2. องค์ประกอบระหว่างบุคคล ได้แก่ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นความสามารถ ในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น และความสามารถด้านความรับผิดชอบทางสังคม

3. องค์ประกอบด้านการปรับตัว ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาความสามารถ ที่จะตรวจสอบตามความเป็นจริง และการมีความยืดหยุ่น

4. องค์ประกอบด้านการจัดการบริหารความเครียด ได้แก่ ความสามารถในการจัดการ ความเครียด และความสามารถในการควบคุมตนเอง

สรุป การวัดทักษะชีวิต คือ การเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมให้การวัด มีความเพื่อให้สามารถประเมินความสามารถของนักเรียนได้อย่างถูกต้องตรงตามสภาพแท้จริง โดยประเมินให้ครบทั้ง 12 องค์ประกอบย่อย คือ การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การตระหนักรู้ใน ตน ความเห็นใจผู้อื่นความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างสัมพันธภาพและการ สื่อสาร การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

ความสำคัญของทักษะชีวิต

การพัฒนาการศึกษา คือ การพัฒนามนุษย์ และการพัฒนามนุษย์นั้นคือ การพัฒนาชีวิต จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาทั้งในด้านสาระการเรียนรู้ (องค์ความรู้) และการฝึกปฏิบัติ (ทักษะ) ซึ่งวนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี (2546 : 2-5) อธิบายว่า เมื่อต้องการพัฒนาชีวิตจะต้องเข้าใจว่า การรู้ชีวิตมีความสำคัญเท่า ๆ กัน หรือมากกว่าการรู้ความรู้เสียอีก เพราะการรู้ชีวิตเกี่ยวข้องกับศีลธรรมและ จริยธรรมของการอยู่ร่วมกัน พึงพาอาศัยและพึ่งพิงกัน รวมไปถึงการปลดปล่อยตนเองความเป็นอิสระ การเรียนรู้ชีวิตเป็นทักษะที่แตกต่างไปจากการเรียนรู้ที่เป็นวิชาการเป็นทักษะที่ต้องอาศัยจิตวิญญาณ ซึ่งบางทีความรู้ที่เราจำได้ วิเคราะห์เก่ง เรียนได้คะแนนสูง ไม่ได้ช่วยให้มนุษย์สามารถมีทักษะชีวิตได้ ทักษะชีวิตต้องเกิดจากการรู้และเข้าใจตนเอง และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งจากข้อความนี้สอดคล้อง กับแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวทางในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดีคนเก่ง มีความสุขเพื่อเป็น พลังในการสร้างสรรค์โลก การพัฒนาชีวิตของเยาวชนเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา เพราะชีวิต จะพัฒนาได้อย่างมีมาตรฐาน มีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องอาศัยการศึกษาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนา (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. 2546 : 34-56) ชีวิตที่ได้รับการพัฒนาจะต้องพัฒนาในรูปองค์รวมของชีวิต คือ องค์ความรู้และทักษะชีวิตสำหรับการพัฒนาชีวิตด้วยศึกษานั้น

การพัฒนาทักษะชีวิต (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 4-8) จัดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ปกครองครูอาจารย์ จะต้องคำนึงถึงในการปลูกฝังและฝึกฝนให้นักเรียนมีพื้นฐานของ ทักษะชีวิตที่ดีงามครบถ้วนตามองค์ประกอบเพื่อมุ่งไปสู่จุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนมีพื้นฐานของชีวิต ในลักษณะมนุษย์ที่ดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นความเก่งที่มีลักษณะการใช้ความคิด สติปัญญา

และลักษณะของการทำงานที่เรียกว่าคิดเป็น คือการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล คิดเชื่อมโยงในความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญญามีโลกทัศน์กว้างขวางที่สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ และการคิดเป็นยอมนำไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่นการทำให้เป็น และการอยู่ร่วมกันเป็น การคิดเป็นจัดว่าเป็นความเก่งทั้งทางด้านไอคิว สติปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนการทำให้เป็นเป็นความเก่ง ในด้านพฤติกรรมของมนุษย์

การที่มนุษย์เรียนรู้จากการทำงานเป็นโดยเฉพาะการสร้างเป็น จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการทำงาน เกิดการปิติและภูมิใจในผลงาน มีทักษะการสื่อสาร ทักษะในการเผชิญสถานการณ์และทักษะในการจัดการคุณลักษณะของการเป็นคนดี ความหมายของการเป็นคนดีในทางสากล หมายถึงบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นที่พึงประสงค์ คือ ไม่ทำให้อื่นและสังคมที่แวดล้อมต้องเดือดร้อนน้ำใจ เพราะการกระทำของตนเอง เป็นบุคคลที่รักเพื่อนมนุษย์ รักสันติภาพ มีความเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น, ช่วยเหลือเกื้อกูลการเป็นคนดีจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจิตใจพร้อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทักษะชีวิตจึงมีความจำเป็นสำหรับเยาวชนที่จะต้องเผชิญต่อสู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน อีกทั้งเยาวชนในวัยนี้ต้องเจริญเติบโตขึ้นในสังคมที่แปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนสับสนในความคิดของตนเกี่ยวกับโอกาสในวันข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไทำให้เยาวชนเกิดความอ่อนแอ ขณะเดียวกันก็มีปัญหาของสถาบันครอบครัว

จากมุมมองของนักพฤติกรรมศาสตร์ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่คนหนุ่มสาว จะให้ความสำคัญกับเพื่อนสูงสุดจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นวัยที่ติดเพื่อนได้ พฤติกรรมเบี่ยงเบนและพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหลายของกลุ่มวัยรุ่น มักจะเป็นพฤติกรรมที่กระทำตามการตัดสินใจของผู้นำกลุ่มหรือตามความคิดริเริ่มและจินตนาการของสมาชิกในกลุ่ม โดยที่สมาชิกวัยรุ่นในกลุ่มจะต้องเร่งรัดตัดสินใจฉับพลันเป็นการเฉพาะหน้าภายใต้แรงกดดันของชนวนการกลุ่มเพื่อน (Peer Pressure) อีกด้วย

ในภาวะคับขันเช่นนี้ หากวัยรุ่นได้ฝึกทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเองมาแล้วจนเกิดความเคยชินชำนาญ ก็จะสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นว่าทางเลือกที่กลุ่มเสนอนั้นเหมาะสมกับตนเองหรือไม่ และยังจะช่วยให้สามารถคิดหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเองได้ด้วย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ทักษะการสื่อสารปฏิเสธคัดค้านเจรจาต่อรอง โดยเสนอทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าและทักษะในการเหตุผลโน้มน้าวให้มีการเปลี่ยนแปลงแปลงการตัดสินใจของกลุ่มจะเป็นทักษะชีวิตที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการยับยั้งพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหลายที่เกิดจากความคิดริเริ่มที่ไม่สร้างสรรค์นอกจากทักษะในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและทักษะในการใช้เหตุผลพิจารณาตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว ทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการประมาณตน การรู้จักใช้การสื่อสารเพื่อรักษาจุดยืนของตนเอง โดยการปฏิเสธและเจรจาต่อรองอย่างละมุนละม่อม เพื่อรักษาน้ำใจและผลประโยชน์ของตนเอง และทักษะในการปรับเจตคติของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องข้อง ให้พ้นกับเหตุการณ์นับว่ามีความสำคัญต่อเยาวชนเป็นอันมาก เป็นทักษะพื้นฐานที่จะช่วยทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันอย่างถาวรที่คอยเหนี่ยวรั้งเยาวชนออกจากพฤติกรรมเบี่ยงเบน และชักนำเยาวชนเลือกกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2538 : 2) ที่กล่าวว่า ความสำคัญของการสอนทักษะชีวิตแก่เยาวชน ว่าเยาวชนของเราอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ขณะเดียวกันก็มีปัญหาของสถาบันครอบครัวในการพัฒนาเยาวชนดังนั้นจึงจำเป็นที่ระบบการศึกษาจะต้องช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนเพื่อที่จะไปเผชิญปัญหาหาล้อมรอบตัวและภูมิคุ้มกันเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างครอบครัวในอนาคตของเยาวชนต่อไป

จากการศึกษาความสำคัญของทักษะชีวิตดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่จะมีทักษะชีวิตที่ดีนั้นต้องประกอบด้วยคุณลักษณะทั้งด้านสติปัญญาและคุณลักษณะทางพฤติกรรมอันพึงประสงค์ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันไประหว่าง ความรู้และทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นความสามารถพื้นฐานที่ใช้เผชิญปัญหาปกติในชีวิตประจำวัน เช่น ความเครียด สุขภาพ การคบเพื่อน การปรับตัวครอบครัว แรกแยก การบริโภคอาหาร และยังเป็น ความสามารถที่จำเป็นในการเผชิญปัญหาเฉพาะเช่น ยาเสพติด โรคเอดส์ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

แนวคิดและหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

ความหมายของการประเมินหลักสูตร

Quinion (2002 : 1) ได้กล่าวถึงคำว่า หลักสูตร (Curriculum) มาจากภาษาละตินว่า Currere ซึ่งหมายถึง รายวิชา (Course) การวิ่ง (to run) การแข่ง (Racing) และได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละท่าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐานความเข้าใจ และประสบการณ์ ซึ่งประมวลความหมายที่สำคัญได้อยู่ในขณะนั้น ไม่ว่าหลักสูตรนั้นเป็นหลักสูตรกลาง ซึ่งเป็นหลักสูตรที่บังคับใช้ทั้งระบบหรือเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้นเองก็ตาม (ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา. 2540 : 3-5) กล่าวว่าหลักสูตร มีความแตกต่างกันไปตั้งแต่ความหมายที่แคบสุด จนถึงกว้างสุด ซึ่งสามารถจำแนกความคิดเห็นของนักการศึกษาที่ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียน นักการศึกษาที่มีความคิดเห็นว่าการหลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์เรียนนั้น มองหลักสูตรที่เป็นเอกสารหรือโครงการของการศึกษา ที่สถาบันการศึกษาไว้วางแผนไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้หลักสูตรตามความหมายนี้ หมายรวมถึง แผนการเรียนหรือรายวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดให้เรียนรวมทั้งเนื้อหาวิชาของรายวิชาต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนความคิดเห็นของนักการศึกษากลุ่มนี้ ไม่รวมถึงการนำหลักสูตรไปใช้หรือการเรียนการสอนที่ปฏิบัติจริง

2. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนของผู้เรียน ที่สถาบันการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล

ธารัง บัวศรี (2542 : 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

Taba (1962 : 9) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดหมายไว้

Good (1973 : 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ (1) หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา (2) หลักสูตร คือ คำโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้มีความรู้จนจบชั้นเรียน หรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป (3) หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบันที่เกี่ยวข้อง

Saylor และ Alexander (1974 : 3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนในการที่จะก่อให้เกิด ผลการเรียนรู้ที่โรงเรียนพึงปรารถนา ทั้งในสถานการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียนจากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว

จึงอาจสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาประสบการณ์ที่จัดขึ้นให้กับผู้เรียน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมาย ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาของประเทศไทย เพราะหลักสูตรเป็นกรอบ ของแนวทางดำเนินงานของการจัดการศึกษา ในการที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้างทักษะการปลูกฝัง เจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาทุก ๆ ด้าน ต่อไปนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 47) ได้เสนอความคิดเห็นและกล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตาม ความมุ่งหมายและนโยบาย
 2. หลักสูตรเป็นหลักและแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดและการบริหาร การศึกษาการสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม การเรียน การสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวัง ของหลักสูตร
 3. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและ คุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศ และสอดคล้องกับ ความต้องการของแต่ละท้องถิ่น
 4. ระบบหลักสูตรจะกำหนด ความมุ่งหมาย ขอบข่ายของเนื้อหา แนวทางการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งทรัพยากร และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของครูและ ผู้บริหาร
 5. หลักสูตรจะเป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและ สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ
- สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรซึ่งสรุปได้ดังนี้
1. หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ
 2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
 3. หลักสูตรเป็นโครงการแนะแนวทางในการจัดการศึกษา
 4. ในระดับโรงเรียน หลักสูตรจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ครู
 5. หลักสูตรเป็นแนวทางการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตาม จุดมุ่งหมายของการศึกษา
 6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคม ควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กเล็กโดยตรง
 7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิต อยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร

9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าเป็นเช่นไร

10. หลักสูตรจะตัวกำหนดแนวทางการรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและบ้านเมือง
ทศพล กมลสุข (2547 : 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่เชื่อมโยงระหว่างปรัชญา ปณิธาน หรือจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ช่วยปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมที่ดี
2. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน และเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญของประเทศ
3. หลักสูตรเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือเครื่องมือชี้แนวทางการปฏิบัติงานของครู
4. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา
5. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดสรรงบประมาณ

องค์ประกอบของหลักสูตร

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 11) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่

- 1) จุดประสงค์ 2) สารความรู้และประสบการณ์ 3) กระบวนการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล

โกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2546 : 37) ได้กำหนดองค์ประกอบและกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร 2) เนื้อหาวิชา (Subjective Matter) 3) วิธีการสอนและการจัดดำเนินการ (Method and Organization) 4) การประเมินผลตามหลักสูตร (Evaluation) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 จะต้องมีความสัมพันธ์กันและสอดคล้องกัน

ความจำเป็นและจุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตร

ความจำเป็นในการประเมินหลักสูตร (สงบ ลักษณะ. 2533 : 95-96)

เพื่อการศึกษาหาความรู้ความจริงในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรคือ

1. หาความรู้ความจริง เพื่อทราบความจำเป็นและความต้องการของประชากรเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร เรียกว่า การประเมินตามความจำเป็น (Need assessment)
2. หาความรู้ความจริงเกี่ยวกับแนวการจัดการหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดหลักการ กำหนดจุดมุ่งหมาย และกำหนดโครงสร้างเนื้อหาวิชา หรือลักษณะความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ต่าง ๆ ที่ควรบรรจุในหลักสูตรที่จะสนองหลักการ และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายต่าง ๆ
3. หาความรู้ความจริงเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งมักเรียกว่า การประเมินในตัวหลักสูตร
4. หาความรู้ความจริงเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร มักเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร การสร้างความพร้อมก่อนการใช้หลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรให้บรรลุผลครบตามวัตถุประสงค์หลักสูตร

5. หาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลการใช้หลักสูตร หรือประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัยและประเมินหลักสูตร จะมีประโยชน์ช่วยให้มีการกลั่นกรองหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง มีความเหมาะสมสมบูรณ์ก่อนนำไปปฏิบัติ จุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรใด ๆ โดยทั่วไปแล้ว จะมีจุดมุ่งหมายคล้ายกัน

แนวคิดและรูปแบบการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ภายหลังจากที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรขึ้นมาใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะตามกรอบหลักสูตรแต่ละแห่ง ก็ควรมีการประเมินว่าหลักสูตรดังกล่าวได้บรรลุหรือมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ บางแห่งอาจใช้เวลา 3-5 ปี เพื่อดำเนินการประเมินหลักสูตรภายหลังที่มีการนำไปใช้กับผู้เรียนซึ่งส่วนมากมักจะดำเนินการประเมินหลักสูตรจากบุคคลภายนอกที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาโดยตรงและบางครั้งอาจเป็นนักวิชาการจากหน่วยงานภายนอก การประเมินหลักสูตรจากบุคคลภายนอกมักจะเริ่มต้นจากการศึกษาทบทวนกรอบโครงสร้างของหลักสูตรและกิจกรรมในหลักสูตร แล้ววางแผนการประเมินและสร้างเครื่องมือสำหรับใช้จัดเก็บข้อมูล จากนั้นจะนำข้อมูลผลการประเมินมาพิจารณาสะท้อนผลตามประเด็นที่ประเมิน การประเมินหลักสูตรทั่วไปจะใช้กรอบแนวคิดการประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร (Formative Evaluation) และประเมินผลลัพท์ (Summative Evaluation) ภายหลังจากใช้หลักสูตร ซึ่งจะให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ผู้เรียนได้รับมากกว่าผลหรือคุณภาพด้านอื่น หากยังพบว่าคุณภาพนักเรียนที่เรียนตามกรอบหลักสูตรดังกล่าวไม่มีคุณภาพหรือผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ด้อยกว่าเกณฑ์ที่ต้องการแล้วผู้เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพตามสถานการณ์ที่ควรจะเป็น (Lodico and others. 2010 : 362-363)

1. การประเมินตามประเด็นข้อจำกัดเฉพาะของหลักสูตร (Limited Models)

ประกอบด้วยแนวทางการประเมินในสาระของหลักสูตรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญแต่ละส่วนของหลักสูตร ได้แก่ (1) การประเมินเป้าหมายหรือจุดประสงค์หลักสูตร (Assessment of Curriculum Objectives) (2) การประเมินหลักการแนวทางของการสร้างและการจัดการหลักสูตร (Assessment of Guiding Principles of Curriculum Construction and Organization)

2. การประเมินเพื่อความเข้าใจในหลักสูตร (Comprehensive Models) ได้แก่

(1) การประเมินตามกรอบแนวคิดของเซลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส (The Saylor, Alexander, and Lowis Models) (2) การประเมินด้วยรูปแบบชิป (The CIPP Model)

กรอบแนวคิดการประเมินหลักสูตรแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบและสาระสำคัญและแนวทางการประเมินหลักสูตร ดังนี้ (Oliva. 2009 : 414-447)

1. การประเมินตามประเด็นข้อจำกัดของหลักสูตร (Limited Model)

1.1 การประเมินจุดประสงค์หรือเป้าหมายของหลักสูตร เป็นการประเมินผลลัพท์ของหลักสูตรตามจุดประสงค์ที่ผู้เรียนบรรลุในระบบของโรงเรียน ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนด้านความสามารถในการปฏิบัติหรือพฤติกรรมตามกรอบจุดประสงค์ ระดับความก้าวหน้าหรือการรอบรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขบางประการที่อาจมีใช้ความเข้าใจของผู้เรียน การประเมินตามกรอบแนวคิดด้านจุดประสงค์หลักสูตรดังกล่าวจะพิจารณาเฉพาะสาระสำคัญของจุดประสงค์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสาระของเนื้อหาหลักสูตร และจะหมายถึงความถึงคุณภาพของผู้เรียนทั้งกลุ่มหรือนักเรียนทุก

คนในโรงเรียน มิใช่ผู้เรียนรายบุคคลที่ประสบผลสำเร็จซึ่งจะมีลักษณะตรงข้ามกับการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Instructional Evaluation) ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนรายคนโดยตรง ส่วนการประเมินผลการบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรจะพิจารณาผลโดยอ้อม สำหรับเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลผลการประเมินสามารถเลือกใช้การสอบถามหรือแบบสำรวจ การสังเกต การทดสอบ หรือข้อมูลจากแฟ้มงานของผู้เรียน เช่น ข้อมูลด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมตามกรอบหลักสูตร ร้อยละของนักเรียนที่ออกกลางคัน จำนวนนักเรียนที่ใช้เวลาว่างอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น คะแนนผลการสอบตามแบบทดสอบมาตรฐานในบางรายวิชา จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการ กิจกรรมกีฬาหรือความสามารถของจิตรกรรม ความสนใจในการดำเนินชีวิต รวมทั้งคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอภิปรายการแสดงความคิดเห็นอื่น ซึ่งการประเมินเป้าหมายของหลักสูตรในภาพรวมจะอธิบายการบรรลุจุดประสงค์แต่ละประเด็นตามลำดับความสำคัญมากน้อย

1.2 การประเมินหลักการตามแนวทางของการสร้างและการจัดการหลักสูตร (Assessment of Guiding Principles of Curriculum Construction and Organization) ได้แก่ การพิจารณาประเมินหลักการของการสร้างและการจัดการหลักสูตรที่ปรากฏหรือสอดแทรกในกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย (1) การกำหนดขอบข่ายหลักสูตร (Scope) (2) ความเกี่ยวข้องของหลักสูตร (Relevance) (3) ความสมดุลของหลักสูตร (Balance) (4) การบูรณาการของหลักสูตร (Integration) (5) ลำดับขั้นตอนของหลักสูตร (Sequence) (6) ความต่อเนื่องของหลักสูตร (Continuity) (7) การเชื่อมต่อของหลักสูตร (Articulation) และ (8) ความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้ของหลักสูตร (Transferability) ซึ่งกรอบโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละด้านมีสาระสำคัญดังนี้

1) ด้านขอบข่ายของหลักสูตร จะพิจารณาในด้านความพอเพียงและความถูกต้องตามสถานการณ์จริงของเนื้อหา หลักสูตรมีความครอบคลุมสาระที่ต้องการจำเป็นในแต่ละระดับหรือไม่ รวมทั้งขอบข่ายประสบการณ์ กิจกรรม การจัดระบบระเบียบลำดับความต่อเนื่องของเนื้อหาและองค์ประกอบอื่น การจัดลำดับในลักษณะบูรณาการหรือหัวข้อหลัก ส่วนมากจะพิจารณาขอบข่ายเนื้อหาเฉพาะในแต่ละระดับชั้นหรือในรายวิชานั้น ๆ ขณะที่ Saylor และ Alexander (Oliva. 2009 : 418 ; citing Saylor and Alexander. 1945) ได้อธิบายความหมายของขอบข่ายเนื้อหา (Scope) ไว้ว่าเป็นความกว้าง ความหลากหลายหรือเป็นประสบการณ์ทางการศึกษาที่จัดไว้เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาหรือมีความก้าวหน้าทางการเรียน นอกจากนี้หลักสูตรคนอื่นยังอธิบายขอบข่ายเนื้อหาหลักสูตรไว้ว่า เป็นสาระสำคัญของประเด็นการเรียนรู้ที่จัดไว้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร ดังนั้นความคิดรวบยอดและทักษะพื้นฐานจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร วิธีการจัดขอบข่ายเนื้อหาและกิจกรรมหลักสูตรที่มีประโยชน์ต่อการใช้และการประเมินหลักสูตรสามารถดำเนินการผ่านการจัด ระบบเรียงเนื้อหา การนำเสนอความรู้ที่หลากหลาย การใช้กระบวนการวิธีด้านจุดมุ่งหมาย โดยปรับเป็นจุดประสงค์เฉพาะสำหรับหลายวิชาในแต่ละระดับชั้น เพื่อเชื่อมโยงกับขอบข่ายของงานการเรียนการสอนที่ต้องปฏิบัติในแต่ละระดับชั้น การตัดสินใจในสาระความรู้ที่จำเป็นและสำคัญสำหรับผู้เรียนและสังคม

2) ด้านความเกี่ยวข้องของเนื้อหา (Relevance) ได้แก่ เหตุการณ์หรือข้อมูลความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน ช่วงเวลาขณะนั้นหรือเนื้อหาสาระที่เรียนไม่ได้เกี่ยวข้องหรืออยู่ในเงื่อนไขของการนำไปใช้ประกอบอาชีพ ทักษะและ

เนื้อหาวิชาที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนจะต้องเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรอื่น และเป็นการเปิดมุมมองความคิดเห็น เพื่อเชื่อมโยงไปยังอาชีพอื่น เช่น แหล่งความรู้ เหตุการณ์ให้ความบันเทิง สุขภาพ วารสาร ศิลปะ ดนตรี คุณความดี ด้านอาชีพ บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมือง ความผูกพันระหว่างบุคคลและกิจกรรมด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังใช้ความเกี่ยวข้องด้านความรู้ ประกอบการอธิบาย การแปลความและการประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้ความสามารถเชื่อมโยงความรู้อย่างอิสระ และนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในบริบทแวดล้อมของผู้เรียน โดยที่ไม่สามารถจะแก้ปัญหาต่อไปได้หากไม่มีความรู้พื้นฐานดังกล่าวสนับสนุน

3) ด้านความสมดุลของหลักสูตร (Balance) ได้แก่ สภาวะของหลักสูตรที่มีสาระความคิดรวบยอดที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการทางวัฒนธรรมและสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นหลักสูตรที่มีความสมดุลจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสนองตอบความต้องการด้านต่าง ๆ ของตนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะความต้องการด้านเนื้อหาวิชาช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณค่า ผ่านเนื้อหาที่เหมาะสม การใช้กระบวนการกลุ่มผู้เรียนมีการเชื่อมต่อกับประสบการณ์ของผู้เรียนที่เหมาะสม ซึ่งในสถานการณ์ที่แท้จริงจะไม่สามารถกำหนดองค์ประกอบให้มีความสมดุลกันตลอดในทุกเงื่อนไขของการจัดทำหลักสูตร เช่นเดียวกับสัดส่วนของตัวเลข 50/50 การพิจารณาเงื่อนไขความสมดุลกันขององค์ประกอบหลักสูตรอาจพิจารณาเปรียบเทียบในประเด็นต่อไปนี้ (Oliva. 2009 : 424-425)

- 3.1) หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญกับการยึดเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ
- 3.2) หลักสูตรที่ยึดความต้องการของผู้เรียนและความต้องการทางสังคมเป็นหลัก
- 3.3) หลักสูตรที่เน้นด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนทั่วไปกับการจัดการศึกษาพิเศษ
4. หลักสูตรที่ยึดหลักการด้านความกว้างของขอบข่ายเนื้อหาและหลักสูตรที่ยึดความลึกของเนื้อหา
5. หลักสูตรที่ใช้หลักความสำคัญของกรอบเนื้อหา 3 ส่วน หรือจุดมุ่งหมาย 3 ด้านที่สมดุลกัน ได้แก่ ด้านการรู้คิดทางสติปัญญา ด้านอารมณ์จิตใจ และด้านการปฏิบัติหรือทักษะการเคลื่อนไหวทางกาย
6. หลักสูตรที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนรายบุคคลกับการเรียนรู้ผ่านกลุ่มผู้เรียนรายบุคคล
7. หลักสูตรที่มุ่งเน้นหลักการความเป็นนวัตกรรมทางวิชาการ กับหลักสูตรที่จัดการศึกษาแบบเดิม
8. หลักสูตรที่มุ่งเน้นความเป็นเหตุและผลเชิงตรรกะกับหลักสูตรที่ยึดหลักปรัชญาความเชื่อทางจิตวิทยา
9. หลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดเงื่อนไขเฉพาะสำหรับผู้เรียนและแบบไม่มีเงื่อนไขข้อยกเว้นในกลุ่มผู้เรียน
10. หลักสูตรที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการหรือกลุ่มเด็กฉลาดและกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางสติปัญญา

11. หลักสูตรที่มุ่งให้ความสำคัญกับวิธีการ ประสบการณ์ และกลวิธี (strategies) ของการจัดการเรียนรู้ ในลักษณะการผสมผสานด้วยสื่อประสม
12. หลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้นกับหลักสูตร ที่ให้ความสำคัญกับความห่างไกลด้านเวลาและระยะทาง ได้แก่ หลักสูตรที่จัดให้เรียนรู้เหตุการณ์ใน ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาสาระไม่เกี่ยวข้องกับบริบทผู้เรียนในขณะนี้
13. หลักสูตรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานทางวิชาการและการละเล่น หรือกิจกรรมทางร่างกายของผู้เรียน
14. หลักสูตรที่ให้ความสำคัญในบทบาทการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน กับบทบาทการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือสังคม เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนทางวิชาการ
15. หลักสูตรที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศในบางสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสนใจ สมัครเข้าเรียนหรือเลือกเรียนตามความต้องการกับการจัดหลักสูตรเพื่อสนองความเก่งของผู้เรียนใน ทุกสาขาวิชา
16. หลักสูตรที่จัดสนับสนุนโปรแกรมวิชาชีพที่หลากหลายให้เชื่อมต่อกับ หลักสูตรในระดับสูงขึ้นไปในโรงเรียนบางแห่ง ขณะที่บางโรงเรียนจัดโปรแกรมหลักสูตรไม่เชื่อมต่อกับ หลักสูตรระดับสูงขึ้น เช่น หลักสูตรระดับมัธยมศึกษากับระดับอุดมศึกษาหรือระดับวิทยาลัย
17. การจัดหลักสูตรของสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ ควรผสมผสานระหว่าง แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแบบที่ยึดครูเป็นผู้ให้ความรู้กับการจัดให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบเอง หรือ หลักสูตรภาษาควรเสริมสร้างทักษะทั้ง 4 ด้าน ควบคู่ไปพร้อมกัน ไม่ควรเน้นให้ความสำคัญในด้านใด ด้านหนึ่งมากกว่า

ดังนั้น สาระเงื่อนไขที่กล่าวถึงข้างต้นจึงเป็นเหตุผลและแนวทางสำคัญ ของการออกแบบหลักสูตรในแต่ละบริบทให้มีความสมดุลและเหมาะสมยิ่งขึ้น

4) ด้านการบูรณาการหลักสูตร (Integration) การจัดทำหลักสูตรของนักออกแบบ หลักสูตรควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการหลักสูตรในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในลักษณะการรวม การสอดแทรก หรือการบูรณาการ บนพื้นฐานความเชื่อทางปรัชญาของธรรมชาติวิชา ธรรมชาติผู้เรียน และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ซึ่งนักการศึกษาบางคนเห็นว่าการบูรณาการเป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาตามแนวนอน (Horizontal Relationship) เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ ของผู้เรียนให้มีลักษณะหลอมรวมเข้าเป็นหน่วยเดียวกันทั้งในด้านมุมมองความคิดเห็นและพฤติกรรม การแสดงออก โดยเฉพาะนักการศึกษากลุ่มพัฒนาการนิยม (Progressivism) จะมีความเห็นว่าคุณภาพ การเรียนรู้ของผู้เรียนจะสูงขึ้นเมื่อมีการร้อยหรือยกเส้นกันแบ่งขอบเขตเนื้อหาของแต่ละวิชาออกไป โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนตาม ธรรมชาติมากที่สุด

5) การจัดลำดับเนื้อหาหลักสูตร (Sequence) เป็นการจัดเนื้อหาหลักสูตรตาม ขอบเขตแต่ละรายวิชาให้มีความต่อเนื่องตามลำดับก่อนหลังของการเรียนรู้แต่ละช่วงเวลาที่เหมาะสม การจัดลำดับเนื้อหาและประสบการณ์ของผู้เรียนตามแนวคิดดังกล่าวเป็นการจัดลำดับเนื้อหาวิชาตาม แนวตั้ง ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับแนวคิดการจัดขอบข่ายเนื้อหา (Scope) ของหลักสูตร ตัวอย่างได้แก่ การจัดลำดับการเรียนรู้ภาษาที่เริ่มจากการเรียนรู้ตัวอักษรแล้วเรียนรู้ด้านการอ่านคำ ประโยค เนื้อเรื่อง ในแต่ละย่อหน้า และการอ่านเนื้อเรื่องทั้งหมด ซึ่งการจัดลำดับเนื้อหาของหลักสูตรแต่ละวิชาจะต้องตอบ

คำถามในประเด็นเกี่ยวกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน ความสนใจของผู้เรียน ความพร้อมของผู้เรียน ความยากง่ายและความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของเนื้อหาแต่ละวิชา ทักษะพื้นฐานที่ต้องการนำมาใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยที่การจัดลำดับอาจจัดเรียงตามเงื่อนไขต่อไปนี้คือ (1) จัดเรียงตามความยากง่ายของเนื้อหาจากง่ายไปหาซับซ้อน (2) จัดตามลำดับเวลาของเหตุการณ์ (3) จัดย้อนกลับตามลำดับเวลาที่ปรากฏจากหลังมาหน้าหรือจากสุดท้ายมายังจุดเริ่มต้น (4) จัดตามสภาพความห่างของระยะทางจากใกล้สุดไปไกลสุด (5) จัดลำดับตามเงื่อนไขสภาพภูมิประเทศ (6) จัดลำดับตามลักษณะของความเป็นรูปธรรมไปหานามธรรม (7) จัดลำดับตามความมีลักษณะทั่วไปไปยังลักษณะเฉพาะองค์ประกอบของหลักสูตร หรือจากหลักการไปหาตัวอย่างและ (8) จัดลำดับจากลักษณะเฉพาะไปยังลักษณะทั่วไป หรือจัดลำดับจากตัวอย่างไปหาหลักการของเนื้อหาวิชา นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอความเห็นว่าการจัดลำดับเนื้อหาหลักสูตรอาจพิจารณาตามกรอบความคิดรวบยอดก็ได้ โดยจัดลำดับตามเงื่อนไขของความต้องการจำเป็นด้านความคิดรวบยอดในระดับกว้าง และระดับย่อยหรือความคิดรวบยอดเฉพาะเรื่อง (Macrosequencing and Microsequencing) Orlosky และ Smith (Oliva. 2009 : 430 ; citing Orlosky and Smith. 1987)

6) ด้านความต่อเนื่องของหลักสูตร (Continuity) ได้แก่ การจัดเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับการวางแผนที่มีความซ้ำซ้อนเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาแต่ละระดับ หรือเพิ่มระดับความซับซ้อนของเนื้อหาในแต่ละช่วงเวลา ซึ่ง Tyler (Oliva. 2009 : 431 ; citing Tyler. 1969) ได้อธิบายความต่อเนื่องของเนื้อหาหลักสูตรไว้ว่า การออกแบบหรือจัดเนื้อหาหรือองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรในลักษณะทำซ้ำหรือทบทวนในแนวตั้ง เช่น การเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการอ่านซ้ำหลายครั้งระหว่างการเรียนวิชาสังคมศึกษา หรือการสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีความหมายและมีประโยชน์สำหรับผู้เรียน ก็สามารถนำไปจัดไว้ในเนื้อหาเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องในวิชาเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซ้ำอีกครั้งในระยะเวลาต่อไป ซึ่งอาจจัดกระทำและดำเนินการในลักษณะของหลักสูตรบันไดเวียน (Spiral Curriculum) หรือหลักสูตรเสริมสร้างทักษะความชำนาญการในเรื่องนั้น ๆ กับผู้เรียน

7) ด้านความเชื่อมโยงของหลักสูตร (Articulation) เป็นการออกแบบหลักสูตรที่ป้องกันช่วงห่างหรือช่องว่างระหว่างหลักสูตรแต่ละระดับหรือช่วงชั้น โดยเฉพาะความต่อเนื่องกรณีที่ผู้เรียนจบหลักสูตรระดับชั้นหนึ่งเพื่อไปเรียนต่ออีกชั้นหนึ่งในโรงเรียนเดียวกันหรือโรงเรียนอื่น ซึ่งอาจเป็นความเชื่อมโยงกันของเนื้อหาหลักสูตรทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง และเห็นว่าการเชื่อมโยงเนื้อหาหลักสูตรอาจมีลักษณะเงื่อนไขแบบเดียวกันกับประเด็นหรือเกี่ยวข้องกัน

8) ด้านความสามารถในการถ่ายโยงของหลักสูตร (Transferability) ได้แก่ เงื่อนไขด้าน ความสามารถในการส่งผ่านหรือถ่ายโยงความรู้และคุณค่าที่สำคัญบางประการของผู้เรียนตามกรอบหลักสูตรให้คงอยู่หรือปรากฏกับผู้เรียนในระยะต่อไป เช่น ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ชีวิตจริงของผู้เรียนอาจได้รับการส่งผ่านไปยังการเรียนระดับชั้นต่อไป หรืออาจเป็นความสามารถด้านดนตรี ศิลปะ พลศึกษา การประมวลผลข้อมูลทักษะการใช้คอมพิวเตอร์หรือการประดิษฐ์ชิ้นงาน โดยที่ความสามารถในการถ่ายโอนความรู้ความสามารถของผู้เรียนอาจเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขหรือปัจจัยดังนี้ (1) สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาตามหลักสูตร (2) เป็นสถานการณ์ที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับบริบทของห้องเรียน (3) ความเอาใจใส่และการรู้ตัวของผู้สอนขณะจัดกิจกรรมการ

เรียนจะส่งผลให้การถ่ายโยงความรู้มีประสิทธิภาพ (4) ความเข้าใจในหลักการหรือสาระสำคัญ ความคิดรวบยอดของผู้เรียน โดยมีครูคอยสนับสนุนจะส่งผลให้ผู้เรียนถ่ายโยงความรู้ความสามารถได้ดีกว่า (5) การเล่าเหตุการณ์หรือการพูดเกี่ยวกับข้อมูลความรู้ของผู้เรียนจะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมการถ่ายโยงความรู้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรตามความเข้าใจ (Comprehensive Models)

เนื่องจากรูปแบบการประเมินที่ยืดข้อจำกัด (Limited Model) จะให้ความสำคัญกับการระบุเงื่อนไขที่เป็นกรณีเฉพาะของหลักสูตรและช่วยสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์หลักสูตรในขั้นสุดท้าย ส่วนรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่สามารถนำมาใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ ในภาพรวมทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยรูปแบบของ Saylor, Alexander, และ Lewis (Oliva. 2009 : 437-442 ; citing Saylor, Alexander and Lewis. 1981) และรูปแบบ CIPP ของ Stufflebeam (2001 : 443-449) ดังรายละเอียดข้อมูลต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการประเมินของ Saylor, Alexander, และ Lewis (Oliva. 2009 : 437-442 ; citing Saylor, Alexander and Lewis. 1981) มีองค์ประกอบการประเมิน 5 ด้าน ดังนี้

- 1) เป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และจุดประสงค์หลักสูตร
- 2) โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรโดยภาพรวม
- 3) ส่วนขององค์ประกอบเฉพาะของโปรแกรมการจัดการศึกษา
- 4) การจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตร
- 5) โปรแกรมการประเมินผลหลักสูตร

ซึ่งมีหลักการสำคัญในการประเมินองค์ประกอบหลักสูตรตามกรอบแนวคิดของ เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์ และเลวิส ได้แก่ การนำแนวทางหรือวิธีการประเมินในช่วงระหว่างเรียนและหลังเรียน (Formative and Summative Evaluation) มาใช้ประเมินแต่ละองค์ประกอบของโมเดล การประเมินในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งการประเมินเป้าหมาย (Goals) เป้าหมายย่อยหรือเป้าหมายรอง (Subgoals) และจุดประสงค์ของหลักสูตร (Objectives) จะดำเนินการประเมินระหว่างการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation) โดยใช้กิจกรรมตามแนวทางดังนี้คือ (1) การวิเคราะห์ความต้องการของสังคม (2) การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล (3) การนำกรอบเป้าหมายหลัก เป้าหมายย่อยและจุดประสงค์ไปใช้อ้างอิง (Referring) กับกลุ่มผู้ใช้หลักสูตรกลุ่มอื่นที่แตกต่างกัน (4) การนำกรอบเป้าหมายหลัก เป้าหมายย่อยและจุดประสงค์หลักสูตรเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (5) การใช้ข้อมูลของประเมินผลรวม (Summative Data) ในระยะที่ผ่านมา

2.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์

ไทเลอร์ได้เสนอแนวคิดการประเมินหลักสูตร โดยวิธีการเปรียบเทียบความสอดคล้องของพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงกับจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ถือเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการเรียนการสอน และการประเมินหลักสูตร

1. กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไปกว้าง ๆ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบต่าง ๆ คือผู้เรียน สังคม เนื้อหา สาระ ปัจจัยที่กำหนดขอบเขตของจุดมุ่งหมาย ได้แก่ จิตวิทยา การเรียนและปรัชญาการศึกษา

2. กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ หรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ต้องการวัด ภายหลังจากการวัดภายหลังจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
3. กำหนดสถานที่แสดงความสำเร็จของจุดมุ่งหมาย
4. พัฒนาและเลือกเทคนิคในการวัดให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด
5. กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องและ บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด
6. รวบรวมข้อมูลที่เป็นผลงานของนักเรียน
7. เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการวัดกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้
8. ถ้าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จะต้องมีการตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตร หรือยกเลิก ถ้าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ก็จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร (ขวลิต ชูกำแพง. 2551 : 168)

สรุป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ซึ่งจะเน้นที่จุดมุ่งหมายของการประเมินเป็นหลัก ซึ่งนำมาใช้ในการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้านคุณลักษณะ ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กมลรัตน์ วชิรินทร์ (2547 : 47-64) ได้สร้างและพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 680 คน ผลการสร้างและพัฒนาพบว่า ได้แบบวัดทักษะชีวิตจำนวน 84 ข้อ โดยใช้วัด 9 องค์ประกอบ คือ ด้านความคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด วัดโดยใช้แบบปรนัยเลือกตอบ จำนวน 34 ข้อ และด้านการตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบ ต่อสังคม วัดโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 50 ข้อ แบบวัดที่สร้างขึ้นมีอำนาจจำแนก มีความตรงตามทฤษฎี และมีความเที่ยงทั้งฉบับ 0.92 เกณฑ์ปกติทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 จัดเสนอในรูปคะแนนมาตรฐานในแต่ละองค์ประกอบและตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์

ธมลวรรณ เหล่าวิทยนุรักษ์ (2545 : 75) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม ทางสังคม ทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย และพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร โดยมี วัดอุปสงค์ของการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย และพฤติกรรม เสริมสร้างสังคมของวัยรุ่น 2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะชีวิตจิตพิสัยของวัยรุ่นที่ได้รับ สิ่งแวดล้อมทางสังคมต่างกัน 3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของวัยรุ่น ที่ได้รับสิ่งแวดล้อมทางสังคมต่างกัน 4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยและพฤติกรรม เสริมสร้างสังคมของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามวัดสิ่งแวดล้อม

ทางสังคม แบบสอบถามวัดทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย และแบบวัดพฤติกรรมเสริมสร้างทางสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะชีวิต ด้านจิตพิสัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม เสริมสร้างสังคมในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญชม ศรีสะอาด และอรนุช ศรีสะอาด (2551 : 7) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตร การศึกษาศุภบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอน 13 คน ศุภบัณฑิต จำนวน 5 คน นิสิตศุภบัณฑิต 66 คน และผู้บังคับบัญชาศุภบัณฑิต จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน เครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่ แบบประเมินหลักสูตรจำนวน 4 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตที่เรียนรายวิชาที่เรียนช่วงเวลาเรียนและเวลาเรียนตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก มีความสะดวกในการใช้อุปกรณ์หรือบริการต่าง ๆ ของอาจารย์ผู้สอนในระดับมาก มีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับนิสิตโดยรวมในระดับมาก นิสิตได้รับประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรายวิชาต่าง ๆ 11 รายวิชา ในระดับมาก นิสิตมีคุณภาพในระดับมาก มีการจัดการเรียนการสอนหรือประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพในระดับมาก ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานของนิสิตที่สำเร็จการศึกษา ประเมินว่าผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ระดับมาก และมีคุณลักษณะต่าง ๆ โดยรวมในระดับมาก ศุภบัณฑิตประเมินว่าหลักสูตรนี้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อ ในระดับมากที่สุด

นิมมวล พงษ์เกา (2553 : 1) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาวิชา พลศึกษา สถาบันการพลศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ประเมินเกี่ยวกับ บริบทของหลักสูตร ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และคุณภาพของบัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรสาขาวิชาพลศึกษา สถาบันการพลศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปีการศึกษา 2550-2551 จำนวน 126 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 25 คน ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต จำนวน 67 และผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 36 คน รวมทั้งหมด 254 คน จาก 4 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตชัยภูมิ วิทยาเขตมหาสารคาม วิทยาเขตศรีสะเกษ และวิทยาเขต อุตรดิตถ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ชนิด ได้แก่แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 สอบถามบัณฑิต ฉบับที่ 2 สอบถามอาจารย์ ฉบับที่ 3 สอบถาม ผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานของบัณฑิต และแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สัมภาษณ์บัณฑิต ฉบับที่ 2 สัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ผลการวิจัยคือ 1.ด้านบริบท จากการ ประเมินบริบทของหลักสูตรตามความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับหลักสูตรคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกลุ่มวิชา หรือหมวดวิชาต่าง ๆ มีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับหลักสูตรโดยรวม มีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2. ด้านปัจจัย ของหลักสูตรตามความคิดเห็นของบัณฑิต โดยรวมมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็น ของอาจารย์ผู้สอนโดยรวมมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3. ด้านกระบวนการเรียนการสอนของ อาจารย์ตามความคิดเห็นของบัณฑิตโดยรวมมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีคุณภาพเหมาะสม สูงสุด คือ มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา และมีความยุติ ธรรมในการให้คะแนนหรือ ประเมินผล 4. ด้านผลผลิตของบัณฑิตตามความคิดเห็นของอาจารย์โดยรวมมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ใน ระดับมาก คือ บุคลิกภาพ ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานของบัณฑิตโดยรวมมีคุณภาพ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่

วารสาร ๒๕๔๒ : ๙๕) ได้ประเมินหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ (หลักสูตรปรับปรุงใหม่) พ.ศ. ๒๕๓๗ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรอาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาบัณฑิต ผลการประเมินพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษา และสอดคล้องกับปรัชญาทางการศึกษาของวิศวกรรมศาสตรบัณฑิตเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรทบวงมหาวิทยาลัย โดยรวมสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมมาก และด้านผลผลิตนั้น บัณฑิตมีความรู้ทักษะ และการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมปานกลาง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Gilchrist (1987 : 73-84) ได้ศึกษาผลการให้คำปรึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันปัญหาของวัยรุ่น โดยจำแนกพฤติกรรมใน 4 ด้านของวัยรุ่น คือ การมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ การใช้สารเสพติดหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ปัญหาความเครียดและการถูกทอดทิ้งจากสังคมในมารดาที่เป็นแม่วัยรุ่น มีการเริ่มกิจกรรมในระยะแรกโดยการชักชวนและจูงใจ ระยะที่สองมีการแสดงตัวอย่างงานวิจัยในประสิทธิผลจากการนำทักษะชีวิตไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ระยะที่สามเป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะชีวิต ผลการศึกษาพบว่า การให้คำปรึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตสามารถลดและป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้ง 4 อย่างในวัยรุ่น

Kay (1998 : Web Site) ได้ศึกษาการออกแบบหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม โดยกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่อยู่ในเมือง โดยแบ่งเป็น 3 ระดับชั้น ได้แก่ เกรด 10 เกรด 11 และเกรด 12 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อออกแบบหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนพบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วยทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการสร้าง ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการติดต่อสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหา

Edversden (2001 : Abstract) ได้ศึกษาความรู้ด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในเขตเมืองและเขตนอกเมืองในอิสราเอล โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อวัดระดับความรู้ด้านทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งในเขตเมืองและนอกเมืองผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนทั้งในเขตเมืองและนอกเมืองมีความรู้ด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับต่ำและเพศไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้ด้านทักษะชีวิต

Zollinger, Saywell และ Muegge (2003 : 338-346) ได้ศึกษาผลของหลักสูตรการฝึกทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่สูบบุหรี่ในประเทศอินเดีย วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อประเมินการป้องกันการสูบบุหรี่ โดยมีโรงเรียนเป็นพื้นฐานและโปรแกรมควบคุม ทั้งนี้โดยประเมินผลของหลักสูตรการฝึกทักษะชีวิตต่อนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาในด้านความรู้ เจตคติ และความสามารถในการสร้างการตัดสินใจที่ดีในการดำเนินชีวิต โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจข้อมูล จำนวน 1,598 คน

Daren (1991 : Abstract) ได้ศึกษาความตรงเชิงโครงสร้างของการพัฒนามาตรวัดทักษะชีวิตของวัยรุ่น (Life- Skill Development Scale - Adolescent form, L SD- R) และโครงสร้างของโมเดลทักษะชีวิต (Life Scale Model) L SD R เป็นเครื่องมือรายงานตนเองในการประเมินซึ่งออกแบบเพื่อการประเมินการรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต โมเดลทักษะชีวิตเป็นโมเดลความสามารถในการเข้าถึงสังคมบนพื้นฐานของความสมเหตุสมผล ในการพัฒนาทักษะชีวิตได้กำหนดอื่นนอกเหนือจากทักษะทาง

วิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ L SD- R ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ด้านคือ 1) การสื่อสารระหว่างบุคคล/ทักษะสัมพันธภาพ 2) ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา 3) ทักษะการบำรุงสุขภาพ/การทำร่างกายให้เหมาะสม และ 4) การพัฒนาบุคลิกภาพ L SD - R และเครื่องมืออื่น ๆ ที่ได้ดำเนินการสอบกับนักเรียนจำนวน 166 คน และทดสอบความสัมพันธ์ทัศนคติทางการศึกษาและความปรารถนาทางสังคม ซึ่งเป็นหลักฐานที่เชื่อมโยงกัน และหลักฐานของความตรงเชิงจำแนกในทั้ง 4 องค์ประกอบย่อยและได้วิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 4 ให้แยกจากกันและวิเคราะห์ความสอดคล้องภายในที่สร้างขึ้น L SD- R ไม่มีความสัมพันธ์กับการวัดทัศนคติทางการศึกษาแต่มีความสัมพันธ์พอสมควรกับความปรารถนาทางสังคม หลักฐานที่มีความตรงร่วมกันพบว่าโดยที่สัมพันธ์กับเครื่องมือที่ถูกทำนายเพื่อความสัมพันธ์ องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบไม่มีความตรงเชิงจำแนก L SD- R ที่พบมีเพียงองค์ประกอบเดียว L SD- R แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือการประเมินโครงสร้างทักษะชีวิตทั้งหมดแยกจากกัน ขณะที่การวัดทั้ง 4 องค์ประกอบของโมเดลทักษะชีวิตเป็นการวัดส่วนหนึ่ง

Curran และคณะ (2003 : 256-266) ได้ศึกษาการประยุกต์แนวทางการประเมินการตอบสนองในทางแพทยศาสตร์ศึกษา เป็นการใช้รูปแบบการประเมินแบบการตอบสนองประเมินโปรแกรมการฝึกอบรมและการประเมินทักษะทางคลินิก ของคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยแมมโมเรียล เมืองนิวยอร์ก ประเทศแคนาดา โดยปรับลดขั้นตอนการประเมินจากเดิม 12 ขั้นตอนเหลือเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พูดคุย และสำรวจประเด็นปัญหา (2) วิเคราะห์ประเด็นปัญหาและความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (3) ระบุมาตรฐานและเกณฑ์การประเมิน (4) ออกแบบและเลือกวิธีการประเมิน และ (5) วิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการประเมินจะใช้แนวทางการประเมินแบบการตอบสนองในการระบุประเด็นปัญหาและความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สร้างมาตรฐานและเกณฑ์ที่ใช้วัดความสำเร็จของโปรแกรมที่จัดทำขึ้นและรวบรวมข้อมูลการประเมินเชิงพรรณนาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่าผลผลิตของหลักสูตรสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผลของการประเมินส่วนใหญ่พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ของจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ในส่วนของบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข สาเหตุเพราะหลักสูตรแต่ละหลักสูตรมีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพของปัญหา สภาพแวดล้อม ลักษณะของหลักสูตรแต่ละสาขาวิชา ตลอดจนความแตกต่างกันของจุดประสงค์ในการประเมินของผู้วิจัยแต่ละคน อย่างไรก็ตามผลการประเมินหลักสูตรจะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรนั้น ๆ ว่ามีข้อดี ข้อบกพร่องในแต่ละด้านอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในแต่ละด้านของหลักสูตรให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทนต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา และโรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ จำนวน 38 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลทั้ง 5 โรงเรียน จำนวน 263 คน

2. กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 4 โรงเรียน จำนวน 8 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 4 โรงเรียน จำนวน 20 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 4 โรงเรียน จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ครูผู้สอนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย และโรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา ที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรวม จำนวน 22 คน และ (4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 185 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์และสอบถามครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 2 การสอบถามครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

2. แบบสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน เป็นแบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ

3. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตจากประสบการณ์นอกโรงเรียนของนักเรียน เป็นแบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ

4. แบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อใช้สอบถามและประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน 9 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ (3) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (4) ด้านความเห็นใจผู้อื่น (5) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง (6) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (7) ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพ (8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา (9) ด้านการจัดประสบการณ์และความเครียดของนักเรียน

วิธีการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล และหาคุณภาพเครื่องมือแต่ละฉบับ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์และสอบถามครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนแต่ละกลุ่มสาระที่เชื่อมโยงกับการเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน เป็นแบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ จำแนกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน และ ตอนที่ 2 การสอบถามครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน โดยศึกษาความรู้ด้านการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จากเอกสารการวัดผลการศึกษา (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 155-232) และหนังสือการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 56 - 74) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ครู

1.2 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน จากเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรอบหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.3 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4 กำหนดกรอบคำถาม ประเด็นการสัมภาษณ์และการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามความคิดเห็นจัดทำเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ สำหรับใช้สัมภาษณ์และสอบถามครูที่รับผิดชอบการเรียนการสอนนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ว่ากิจกรรมที่จัดในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนนั้น มีส่วนเสริมสร้าง

คุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนหรือไม่อย่างไร และมีกิจกรรมสำคัญอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดในแบบสัมภาษณ์

1.5 เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเสร็จแล้ว ได้นำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุม ชัดเจนในประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์และสอบถาม จากนั้นได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลจริงกับครูกลุ่มเป้าหมายต่อไป ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านประกอบด้วย

1.5.1 อาจารย์ ดร.ญาณภัทร สีหะมงคล อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.2 อาจารย์พัชรินทร์ เทียบพิมพ์ วุฒิ กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

1.5.3 อาจารย์สุจิตา สาทารม วุฒิ กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

1.5.4 อาจารย์สมทรง อาจลออ วุฒิ กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ตำแหน่งครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนไย อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.5.5 อาจารย์ไสว ประภาศรี วุฒิ กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.6 นำข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบความชัดเจน ความเหมาะสมและครอบคลุม ประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์และสอบถาม ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม และนำข้อเสนอแนะบางประเด็นมาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ให้ระบุเงื่อนไขเฉพาะเพิ่มเติมในกรณีที่ประเด็นคำถามกว้างมากเกินไป

1.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์และสอบถาม จากครูผู้เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิต ในโรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคามต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน โดยศึกษาความรู้ด้านการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากเอกสารการวัดผลการศึกษา (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 155-232) และหนังสือการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 56-74) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ครู

2.2 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียนของโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน จากเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกรอบหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.3 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4 กำหนดกรอบคำถามและประเด็นการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง สำหรับใช้สัมภาษณ์นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมส่วนที่เกี่ยวข้อง ว่ากิจกรรมที่จัดในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนนั้น มีส่วนเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนหรือไม่อย่างไร และมีกิจกรรมสำคัญอะไรบ้างที่คิดว่ามีส่วนส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดในแบบสัมภาษณ์

2.5 เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ได้นำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุม ชัดเจนในประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน จำนวน 5 ท่าน (ตามข้อ 1.5) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ ก่อนนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลจริงกับครูกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2.6 นำข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบความชัดเจน ความเหมาะสมและครอบคลุมประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ ของแบบสัมภาษณ์ ที่เป็นข้อแนะนำบางประเด็นมาใช้ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ให้ระบุเงื่อนไขเฉพาะกรณีหรือปรับใช้ข้อความเจาะจงเมื่อเห็นว่าประเด็นคำถามกว้างมากเกินไป

2.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์นักเรียนเป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และได้รับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิต ของโรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคามต่อไป

3. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตจากประสบการณ์นอกโรงเรียนของนักเรียน มีวิธีการจัดทำตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการสนับสนุนของผู้ปกครองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกด้านทักษะชีวิตของนักเรียน มีหรือปรากฏในลักษณะใดบ้างตามที่คุณปกครองรับรู้ โดยศึกษาความรู้ด้านการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากเอกสารการวัดผลการศึกษา (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 155-232) และหนังสือการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 56-74) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน

3.2 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับบริบทแวดล้อม และปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน จากเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเอกสารความรู้เกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน กลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.3 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขทางสังคมและพฤติกรรมกลุ่มเพื่อนนักเรียน ที่มีผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4 กำหนดกรอบคำถามและประเด็นการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับเงื่อนไขทางสังคมและพฤติกรรมกลุ่มเพื่อนนักเรียน ที่อาจมีผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง สำหรับใช้สัมภาษณ์ผู้ปกครอง

นักเรียน ด้านการรับรู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุน และเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน อย่างไรบ้าง โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดในแบบสัมภาษณ์

3.5 เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ได้นำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุม ชัดเจนในประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ จากนั้น นำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะชีวิตของ นักเรียน จำนวน 5 ท่าน (ตามข้อ 1.5) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ ก่อนนำไปใช้ จัดเก็บข้อมูลจริงกับครูกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3.6 นำข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบความชัดเจน ความเหมาะสมและครอบคลุม ประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ ของแบบสัมภาษณ์ ที่เป็นข้อแนะนำบางประเด็นมาใช้ปรับปรุงแบบ สัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้แก่ ประเด็นที่ถามแต่ละครั้งไม่ควรใช้หรือถามใน หลายประเด็นพร้อมกัน และให้ระบุเงื่อนไขเฉพาะในกรณีที่ประเด็นคำถามกว้างมากเกินไป

3.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ว่านักเรียนได้รับการสนับสนุน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิต เพิ่มเติมจากทางโรงเรียนด้วยหรือไม่และอย่างไร

4. แบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมือง มหาสารคาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบสอบถาม ชนิดมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 อันดับ เพื่อใช้วัดประเมินคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน โดยศึกษาความรู้ ด้านการสร้างแบบสอบถาม จากเอกสารการวัดผลการศึกษา (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 155-232) และหนังสือการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 56-74) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบ วัดคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

4.2 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน รวมทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะ องค์ประกอบและเงื่อนไข การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในวัยนี้ จากเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.3 กำหนดกรอบคำถามและประเด็นการสอบถามที่จะใช้วัดประเมินคุณลักษณะ ด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งในบริบทของชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนในชีวิตจริง ของผู้เรียนวัยดังกล่าว และนำมาสร้างเป็นข้อคำถามเพื่อใช้สำหรับการสอบถามเชิงประเมินทักษะชีวิตที่ ปรากฏในตัวผู้เรียนขณะนั้น ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 9 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ (3) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (4) ด้านความเห็นใจอื่น (5) ด้านการเห็นคุณค่า ในตนเอง (6) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (7) ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ (8) ด้านการตัดสินใจ และแก้ปัญหา (9) ด้านการจัดประสบการณ์และความเครียดของนักเรียน

4.4 สร้างแบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แทนด้วยคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 และมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง มีความเห็นด้วยในด้านคุณลักษณะ หรือพฤติกรรม การแสดงออกในระดับดีมากหรือมากที่สุด

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง มีความเห็นด้วยในด้านคุณลักษณะ หรือพฤติกรรม การแสดงออกในระดับดีหรือมาก

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง มีความเห็นด้วยในด้านคุณลักษณะ หรือพฤติกรรม การแสดงออกในระดับพอใช้หรือปานกลาง

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง มีความเห็นด้วยในด้านคุณลักษณะ หรือพฤติกรรม การแสดงออกในระดับค่อนข้างต่ำหรือค่อนข้างน้อย

ระดับ 1 คะแนน หมายถึง มีความเห็นด้วยในด้านคุณลักษณะ หรือพฤติกรรม การแสดงออกในระดับต่ำหรือน้อยมาก

โดยจัดทำแบบวัดทักษะชีวิตของนักเรียน ด้านละ 10 ข้อ จำนวน 9 ด้าน รวม 90 ข้อ และต้องการคัดเลือกไว้ใช้ด้านละ 8 ข้อ รวม 72 ข้อ

4.5 เมื่อสร้างแบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตเสร็จแล้ว ได้นำเสนอ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุม ชัดเจนในประเด็น ที่ต้องการวัดประเมิน จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน จำนวน 5 ท่าน (ตามข้อ 1.5) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบ วัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิต ด้วยการประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวชี้วัดด้าน ทักษะชีวิตของนักเรียน หรือประเมินค่า IC และคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความเที่ยงตรงผ่านเกณฑ์เพื่อ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่าข้อคำถามในแบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิต ทุกข้อมีดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ โดยมีค่า IC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00

4.6 นำแบบวัดที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญทั้งฉบับ ไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางโย 1 ห้อง จำนวน 34 คน และนำผลการ ทดลองใช้ไปวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วยการหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อ กับคะแนนรวมทุกข้อ พบว่าข้อคำถามที่คัดเลือก จำนวน 72 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.36-0.71 จากนั้นนำแบบวัดไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค พบว่าแบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

4.7 จัดพิมพ์แบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตฉบับจริง เพื่อนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลด้วย การสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัย ดังนี้

1. ติดต่อขอรับหนังสือจากฝ่ายวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล ไปยังโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาล บ้านส่องนางโย และโรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา เพื่อขอรับการสัมภาษณ์และสอบถามครูผู้สอน สัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และสอบถามวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตของ นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยจัดทำสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ตามประเด็นเงื่อนไขของเครื่องมือแต่ละชนิด โดยประสาน ช่วงเวลาในการจัดเก็บข้อมูลแต่ละรายการกับครูผู้รับผิดชอบ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์และสอบถามครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 2 การสอบถามครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

2) การสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

3) การสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตจากประสบการณ์นอกโรงเรียนของนักเรียน ด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

4) การวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. นำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลแต่ละชนิด มาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม สรุปลักษณะข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อเรียบเรียงจัดกลุ่มนำเสนอ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณได้นำมาตรวจสอบให้คะแนน และนำไปวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเปรียบเทียบมาตรฐาน ประกอบการนำเสนอผลตามกรอบของความมุ่งหมายการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นวัตถุประสงค์ และความมุ่งหมายการวิจัย และสรุปเรียบเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

2. ข้อมูลเชิงปริมาณได้ดำเนินการวิเคราะห์ผ่านการบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามประเด็นความมุ่งหมายการวิจัย และตามกรอบตัวแปรของการวิจัย โดยเฉพาะข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 166)

ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพหรือความเหมาะสม
4.51-5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) ของแบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตนักเรียน โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวชี้วัดคุณลักษณะทักษะชีวิต (IC) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี. 2551 : 220)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวชี้วัดด้านทักษะชีวิต
R แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2 การหาอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตรายข้อ ด้วยวิธีการหาความสัมพันธ์ (r_{xy}) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) จากสูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 104)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบวัด
X แทน คะแนนที่ได้จากแบบวัดรายข้อของนักเรียนรายคน
Y แทน คะแนนที่ได้จากคะแนนรวมทุกข้อของนักเรียนรายคน
N แทน จำนวนผู้สอบ

1.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีการของ Cronbach โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 104)

$$\alpha = \left(\frac{K}{K-1} \right) \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามหรือแบบวัด
k แทน จำนวนข้อคำถามในแบบวัดหรือแบบสอบถาม
 s_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทุกข้อของแบบวัดทั้งฉบับ

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1 ร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 104)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.2 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2550 : 33)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมทั้งหมดของข้อมูล

n แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยคำนวณจากสูตร ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2550 : 60)

$$S = \sqrt{\frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X^2$ แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมดยกกำลังสอง

$n(n-1)$ แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของข้อมูล ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ผลการประเมินข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูและแบบสอบถามครูผู้สอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา

ที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

1) ผลการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

2) การสอบถามครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ที่เสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากแบบวัด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ผลการประเมินข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูและแบบสอบถามครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของสถานศึกษา ที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างหรือพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 คน จาก 4 โรงเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน ส่วนมากจะสอดแทรกและบูรณาการคุณลักษณะทักษะชีวิตเข้าไปในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ส่วนในวิชาคณิตศาสตร์ก็จะสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียน ยังไม่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะชีวิต โดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังเห็นว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านการคิดไตร่ตรองก่อนลงมือทำอยู่อีกมาก อาจเป็นเพราะว่านักเรียนยังมีความฉลาดทางอารมณ์ หรือความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในระดับค่อนข้างต่ำ เพราะเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอารมณ์ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงง่าย และเมื่อพิจารณาทักษะชีวิตทั้ง 9 ด้าน ที่ประกอบด้วย (1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ (3) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (4) ด้านความเห็นใจผู้อื่น (5) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง (6) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (7) ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ (8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา และ (9) ด้านการจัดอารมณ์และความเครียด เห็นว่านักเรียนส่วนมากจะมีคุณลักษณะทักษะชีวิตโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับพอใช้ แต่ก็อาจมีบางด้านที่อยู่ในระดับค่อนข้างมาก เช่น ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ ด้านความเห็นใจผู้อื่น ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนด้านที่ยังต้องการพัฒนาเพิ่มขึ้น ได้แก่ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการคิดสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านการจัดอารมณ์และความเครียด โดยที่เห็นว่าครูผู้สอนและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องสามารถจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ให้ได้รับการพัฒนาสูงขึ้นได้หากมีการกำหนดเป็นความต้องการและเป้าหมายหลักร่วมกันของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 22 คน จากแบบสอบถามปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการกิจกรรมที่ปฏิบัติ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
1. กิจกรรมในห้องเรียน		
1.1 การแนะนำบอกกล่าวของครูเพื่อให้นักเรียนตั้งใจปฏิบัติตามคำชี้แจงหรือระเบียบข้อปฏิบัติที่พึงกระทำ	4.54	0.59
1.2 การจัดกิจกรรมตามขอบข่ายเนื้อหาในบทเรียนที่เกี่ยวข้องโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้	4.45	0.50

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการกิจกรรมที่ปฏิบัติ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
1.3 การสอดแทรกในเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมกลุ่มหรือการเรียนรู้ร่วมกัน	4.36	0.49
1.4 การสอดแทรกในเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล เช่น การค้นคว้ารายงานหรือโครงงานเดี่ยว การเรียนรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ตหรือการเรียนรู้จากบุคคลหรือสถานการณ์จริงด้วยตนเอง	4.27	0.55
1.5 การจัดกิจกรรมตามความสนใจประกอบการเรียนในห้องเรียน เช่น เกมในลักษณะต่างๆ การแสดงบทบาทหรือแก้ปัญหาจากสถานการณ์จำลอง	4.13	0.56
1.6 การสนับสนุนให้นักเรียนได้ฝึกพูด การตอบคำถามที่ท้าทาย การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์มีข้อโต้แย้ง	4.45	0.73
1.7 การสนับสนุนให้นักเรียนฝึกใช้สมาธิหรือการข่มใจได้ตรง การยับยั้ง ชั่งใจก่อนตัดสินใจกระทำ การคำนึงถึงผลหรือคาดการณ์ ในสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังการปฏิบัติ	4.36	0.58
1.8 การสนับสนุนให้ผู้เรียนระมัดระวังการใช้อารมณ์ให้เหมาะสมและคำนึงถึงผลเสียของการใช้อารมณ์หรือแสดงออกทางอารมณ์กับเพื่อนหรือผู้อื่น	4.40	0.50
1.9 การสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักเสียสละรู้จักการรอคอยและให้โอกาสแก่ผู้อื่นก่อนทุกครั้ง ในกรณีที่เห็นว่าควรเสียสละให้ผู้อื่นหรือเป็นความต้องการจำเป็นสำหรับผู้อื่นมากกว่า	4.36	0.58
1.11 การสนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกใช้ความพยายามอดทน เพื่อทำงานหรือแก้ปัญหาที่เผชิญให้สำเร็จและลดปัญหานั้นให้น้อยลง	4.50	0.51
1.12 การฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์เพื่อรับรู้เข้าใจตนเองทั้งในด้านความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ความรู้สึกอารมณ์ และความมุ่งมั่นพยายามว่ามีความมากน้อยเพียงใด และต้องการปรับปรุงให้สิ่งดังกล่าวเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของตนเองในทุกขณะ	4.40	0.50
1.13 การฝึกให้นักเรียนรู้จักมองและพยายามเข้าใจความรู้สึก ความต้องการ ความสามารถของผู้อื่น เพื่อนร่วมทำงานและพยายามให้โอกาสผู้อื่นก่อนเสมอ	4.36	0.58
1.14 การฝึกให้นักเรียนได้ตรวจสอบประเมินและทบทวนผลการปฏิบัติและการแสดงออกของตนเสมอว่าเป็นสิ่งที่คุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์ตามที่ต้องการมากกว่าผลเสียหรือไม่ อย่างไร	4.22	0.52
1.15 การสนับสนุนให้นักเรียนนำผลการคิด การปฏิบัติหรือการแสดงออกมาใช้ปรับปรุงตัวเองในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพ เหมาะสมยิ่งขึ้นเสมอ	4.22	0.68
2. กิจกรรมนอกห้องเรียน		
2.1 คุณภาพและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมชุมนุม ชมรม หรือกลุ่มสนใจอื่นๆ ของนักเรียน ที่จัดไว้ในโรงเรียน	4.54	0.50
2.2 การสนับสนุนผ่านกิจกรรมตรวจสอบความพร้อมและความถูกต้อง ในการแต่งกาย ของนักเรียนที่บริเวณประตูโรงเรียน	4.31	0.47

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการกิจกรรมที่ปฏิบัติ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
2.3 ความเข้มข้นและคุณภาพผลการปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงที่ส่งผลต่อคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน	4.50	0.51
2.4 การสนับสนุนให้นักเรียนใช้ห้องสมุดในเวลาว่างและในเวลาเรียน แต่ละรายวิชา	4.45	0.50
2.5 การสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนและแสดงออกที่เหมาะสมในช่วงพักเที่ยงและรับประทานอาหารกลางวัน	4.27	0.55
2.6 การสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนและแสดงออกที่เหมาะสม ขณะร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนในภาคบ่ายและหลังเลิกเรียน ในบริเวณอาคารและสนามเล่น	4.18	0.58
2.7 การสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนที่เหมาะสมส่งผลต่อการมีทักษะชีวิตก่อนเดินทางกลับบ้านของนักเรียน	4.31	0.64

จากตาราง 1 พบว่า กิจกรรมในชั้นเรียนที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตค่อนข้างมาก ได้แก่ (1) การแนะนำบอกกล่าวให้นักเรียนตั้งใจปฏิบัติตามคำชี้แจง หรือระเบียบข้อปฏิบัติที่พึงกระทำ (2) การสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดใช้เหตุผลอย่างรอบคอบก่อนทำงานหรือแสดงออกกับผู้อื่นแต่ละครั้ง และ (3) การสนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกใช้ความพยายามอดทน เพื่อทำงานหรือแก้ปัญหาที่เผชิญให้สำเร็จและลดปัญหานั้นให้น้อยลง ขณะที่กิจกรรมนอกชั้นเรียนซึ่งมีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ (1) คุณภาพและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมชุมนุม ชมรม หรือกลุ่มสนใจอื่น ๆ ของนักเรียน ที่จัดไว้ในโรงเรียน และ (2) ความเข้มข้นและคุณภาพผลการปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงที่ส่งผลต่อคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

พบว่า การจัดกิจกรรมในห้องเรียนช่วยเสริมทักษะชีวิตให้นักเรียนเพิ่มขึ้น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขหรือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนา และการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นในระดับมาก อย่างชัดเจน กิจกรรมสำคัญที่นักเรียนเห็นว่ามีส่วนสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น ได้แก่ การแสดงออกด้านการพูด การตอบคำถาม การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์มีข้อขัดแย้ง การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล การค้นคว้ารายงานหรือโครงงานเดี่ยว การเรียนรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ต และการเรียนรู้จากบุคคลอื่นหรือสถานการณ์จริงด้วยตนเอง

ส่วนกิจกรรมนอกห้องเรียน โรงเรียนได้สนับสนุนให้นักเรียนใช้ห้องสมุดในเวลาว่าง และการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมผ่านการตรวจสอบความพร้อม และความถูกต้องด้วยตนเอง เช่น การแต่งกายและความรับผิดชอบในงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในกระบวนการของกิจกรรมดังกล่าว นั้น นักเรียนยังมีโอกาสได้ประชุมและปฏิบัติงานร่วมกันกับเพื่อนนักเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมชุมนุมตามกลุ่มสนใจ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมปลูกต้นไม้ ผักสวนครัว กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมดนตรี – นาฏศิลป์ กิจกรรมลดโลกร้อน กิจกรรมแนะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมที่

โรงเรียนได้จัดสนับสนุนและส่งเสริมนอกชั้นเรียนดังกล่าว ล้วนมีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนเพิ่มขึ้น

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 12 คน พบว่า นักเรียนส่วนมากอาจจะได้รับการพัฒนาและสนับสนุนในคุณลักษณะทักษะชีวิตบางด้าน จากบริบทเงื่อนไขของวิถีชีวิตนักเรียนที่บ้าน และสังคมนอกโรงเรียนมากน้อยแตกต่างกัน สำหรับทักษะชีวิตที่นักเรียนได้รับการเสริมสร้างจากสภาพแวดล้อมนอกโรงเรียน และอิทธิพลของสังคมที่บ้านของนักเรียน ในระดับค่อนข้างมาก ได้แก่ ทักษะด้านการตระหนักรู้ในตน ด้านความเห็นใจผู้อื่นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการจัดการอารมณ์ความเครียด และด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ ส่วนคุณลักษณะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์ จะได้รับผลและอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมและสังคมทางบ้าน น้อยกว่าการได้รับจากอิทธิพลของทางโรงเรียน เนื่องจากขณะที่นักเรียนใช้ชีวิตที่บ้านและสังคมนอกโรงเรียนจะมีพฤติกรรมแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การสื่อสารกับผู้อื่น การคิดกระทำด้วยตนเอง การรู้สึกเห็นใจและเกรงใจผู้อื่น การเสียสละให้เพื่อนมากกว่าเอาใจตนเอง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การเห็นค่าในตนเอง การยอมรับในความผิดพลาดบ้างครั้ง ใส่ใจด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคมและงานที่บ้าน ความสามารถในการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้อื่น การคบเพื่อนและรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนที่ดี การช่วยเหลืองานที่บ้าน การควบคุมและระงับอารมณ์ขมใจเมื่ออยู่ในภาวะกดดัน การรู้และเข้าใจสิ่งที่ควรกระทำและควรหลีกเลี่ยงการช่วยเหลือคอยดูแลคนในครอบครัว นักเรียนรู้ตนเองมีความสามารถอะไร ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วผลจะเป็นอย่างไรส่งผลให้คนอื่นจะเดือดร้อนหรือไม่ รวมทั้งการแบ่งเบาภาระผู้ปกครองช่วยทำงานในวันหยุด การช่วยเหลือสังคม ชุมชนและงานประเพณีงานบุญต่างๆ ส่วนมากจะใช้การตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง บ่อยครั้งที่สามารถจัดการอารมณ์ความเครียดได้ผลดี และควบคุมยับยั้งความรู้สึกที่ไม่แสดงกิริยาก้าวร้าว เงื่อนไขเหล่านี้เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพของทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากแบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตนักเรียน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน คุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากแบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตทั้งรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์คุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากแบบวัดคุณลักษณะ
ทักษะชีวิตนักเรียน

คุณลักษณะ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ		
1.1 นักเรียนสามารถจำแนกแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่ได้รับว่าเป็นข้อมูลดีที่มีคุณค่าและไม่มีประโยชน์นำไปใช้	4.06	0.72
1.2 นักเรียนสามารถแยกแยะปัญหาและสถานการณ์รอบตัวในลักษณะที่ตรงข้ามหรือขัดแย้งกัน	3.98	0.66
1.3 นักเรียนสามารถประเมินและจัดลำดับปัญหาด้วยเหตุและผล	3.98	0.67
1.4 นักเรียนสามารถคิดทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ด้วยการไตร่ตรองทุกครั้ง	3.98	0.77
1.5 นักเรียนสามารถตัดสินใจลงความเห็นใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ	4.00	0.78
1.6 นักเรียนใช้ทางเลือกแก้ปัญหาโดยนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณาประกอบทุกครั้ง	4.07	0.66
1.7 นักเรียนเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่ผู้อื่นไม่ได้รับผลกระทบตามมา	3.89	0.69
1.8 นักเรียนรู้สึกกังวลหวั่นไหวในผลได้ผลเสียหรือความคุ้มค่ากับการตัดสินใจที่จะกระทำและปฏิบัติงานทุกครั้ง	3.94	0.71
รวมด้านที่ 1	3.97	0.46
2. ด้านการคิดสร้างสรรค์		
2.1 นักเรียนรู้จักและใช้การยืดหยุ่นทางความคิดเพื่อหาทางออกที่เป็นไปได้โดยคิดใช้วิธีการหลายวิธีหรือหลายแนวทาง	3.98	0.71
2.2 นักเรียนชอบคิดปรับเปลี่ยนสิ่งที่ตนปฏิบัติประจำให้มีความแปลกใหม่และน่าสนใจทั้งด้านการเรียนและการใช้ชีวิตจริงอยู่เสมอ	4.03	0.78
2.3 นักเรียนชอบวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์ที่เผชิญในมุมมองหลากหลายทิศทาง	3.89	0.78
2.4 นักเรียนชอบคิดทางเลือกแก้ปัญหาหรือปฏิบัติตนที่ต่อเนื่องและเพิ่มเติมจากเดิมเสมอ	4.04	0.77
2.5 นักเรียนสนใจคิดเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือวิธีการที่มีอยู่เดิมมาประสานให้เป็นวิธีใหม่เพื่อปฏิบัติหรือใช้แก้ปัญหา	4.01	0.76
2.6 นักเรียนชอบทบทวนหรือประเมินผลการปฏิบัติของตนแต่ละครั้งเพื่อนำมาปรับวิธีการปฏิบัติใหม่ที่น่าสนใจและมีคุณค่ามากขึ้น	4.02	0.79
2.7 นักเรียนพร้อมที่จะรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่น เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานของตนให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นเสมอ	4.06	0.80
2.8 นักเรียนสามารถเลือกปฏิบัติและแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่คิดได้ในทันทีทันใดที่มักจะได้ผลดีและคุ้มค่ากับการคิดหรือกระทำอย่างรวดเร็วในครั้งนั้น	3.95	0.82
รวมด้านที่ 2	3.99	0.51

ตาราง 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
3. การตระหนักรู้ในตนเอง		
3.1 นักเรียนประเมินและสรุปผลการกระทำของตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นบทเรียนชีวิตของตนเองในวันข้างหน้าเสมอ	4.07	0.68
3.2 นักเรียนสามารถเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกอารมณ์ของผู้อื่นและนำมาไตร่ตรองผลกระทบก่อนที่จะปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์นั้น	4.15	0.69
3.3 นักเรียนสามารถรับรู้เข้าใจความรู้สึกและความคิดของตนทุกขณะ	4.08	0.67
3.4 นักเรียนต้องสามารถกำกับควบคุมความรู้สึกและความคิดของตนเองเพื่อแสดงออกกับผู้อื่นให้ถูกต้องเหมาะสม	4.07	0.78
3.5 นักเรียนต้องการแสดงออกและปฏิบัติในลักษณะที่มีผลสร้างความรู้สึกที่ดีและไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้ผู้อื่น	4.03	0.65
3.6 นักเรียนสามารถควบคุมและปรับอารมณ์ให้อยู่ในสภาวะปกติและเหมาะสมเมื่อเผชิญเหตุการณ์ปัญหาในทุกสถานการณ์	3.98	0.78
3.7 นักเรียนจะทบทวนเหตุการณ์ปัญหาที่ส่งผลต่อความไม่สบายใจของตนมาทบทวนและคิดวิธีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและมีคุณค่ามากขึ้น	3.95	0.80
3.8 นักเรียนพยายามรับรู้เข้าใจว่าผู้อื่นจะคิดและกระทำแต่ละครั้งได้ผ่านการไตร่ตรองและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลแล้ว	3.97	0.74
รวมด้านที่ 3	4.03	0.46
4. ด้านความเห็นใจผู้อื่น		
4.1 นักเรียนรับรู้เข้าใจว่าแต่ละบุคคลมีความรู้สึกต้องการและมีมุมมองความคิดที่แตกต่างกัน	3.98	0.81
4.2 นักเรียนรับรู้เข้าใจว่าผู้อื่นจะคิดและปฏิบัติในด้านบวกและเกิดประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่นเสมอ	3.97	0.82
4.3 นักเรียนเข้าใจว่าบุคคลที่ปฏิบัติหรือแสดงออกเป็นความต้องการที่จะแก้ปัญหาสำหรับตนเองเช่นเดียวกับนักเรียนหรือบุคคลทั่วไป	3.94	0.73
4.4 นักเรียนพร้อมที่จะแสดงออกและปฏิบัติตามแนวทางที่คนส่วนมากต้องการและยอมรับ	4.00	0.80
4.5 นักเรียนพร้อมที่จะปฏิบัติให้ความร่วมมือกับเพื่อนหรือบุคคลอื่นคนเหล่านั้นอยู่ในภาวะลำบากและต้องการความช่วยเหลือ	4.00	0.75
4.6 นักเรียนชอบและเต็มใจที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนที่จะให้โอกาสผู้อื่นเมื่อเป็นความต้องการและความสุขของผู้อื่น	4.20	0.69
4.7 นักเรียนเป็นผู้มีจิตเมตตา เอื้อเฟื้อให้ความช่วยเหลือบุคคลและสิ่งมีชีวิตอื่นในทุกโอกาส	4.09	0.62
4.8 นักเรียนพร้อมที่จะยอมรับความทุกข์หรือความไม่สบายใจเพื่อต้องการให้ผู้อื่นได้รับความสะดวกสบายหรือความสุขในโอกาสที่ผู้อื่นต้องการ	3.94	0.69
รวมด้านที่ 4	4.01	0.48

ตาราง 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
5. ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง		
5.1 นักเรียนรับรู้เข้าใจและยอมรับในปมเด่นและปมด้อยของตนเองในทุกขณะ	3.96	0.74
5.2 นักเรียนมุ่งมั่นต้องการที่จะปรับปรุงแก้ไขหรือลดปัญหาข้อบกพร่องหรือจุดด้อยของตนให้ดีขึ้นในทุกครั้งที่มีโอกาส	3.97	0.74
5.3 นักเรียนให้หาวิธีการปฏิบัติหรือแสดงออกในสิ่งที่ตนได้รับความพอใจหรือชื่นชมตนเองทุกโอกาส	4.04	0.73
5.4 นักเรียนคิดหลีกเลี่ยงและเสียสละให้โอกาสผู้อื่นกระทำหรือปฏิบัติก่อนตนเสมอเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ผู้อื่นร้องขอหรือต้องการ	3.99	0.72
5.5 นักเรียนคิดไตร่ตรองก่อนกระทำและแสดงออกในสิ่งที่ไม่สร้างปัญหาหรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นเสมอ	3.98	0.80
5.6 นักเรียนรับรู้เข้าใจสิ่งที่ตนเองยังบกพร่องและคิดทบทวนหรือปรับปรุงแก้ไขทุกขณะ	3.93	0.79
5.7 นักเรียนสนใจและต้องการค้นหาความรู้ความสามารถและเพิ่มพูนประสบการณ์ทุกขณะตนเองในทุกโอกาสเหมาะสมและเป็นไปได้	4.02	0.73
5.8 นักเรียนมีความต้องการและมุ่งมั่นกระทำในสิ่งที่เสริมสร้างให้ตนเองมีคุณค่าและสามารถสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง	4.01	0.80
รวมด้านที่ 5	3.98	0.51
6. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม		
6.1 นักเรียนพร้อมและสนใจทำกิจกรรมและปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบความถูกต้องเหมาะสมของสังคมและเงื่อนไขของสถาบันหรือกลุ่มบุคคล	4.06	0.82
6.2 นักเรียนสนใจที่จะแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนในสิ่งที่ เป็นประโยชน์กับผู้อื่นทุกเมื่อและทุกสถานการณ์	4.30	0.64
6.3 นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจให้สำเร็จตามกำหนด	4.11	0.67
6.4 นักเรียนมีความใส่ใจในการรอบการประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงของสถานศึกษา	4.02	0.75
6.5 นักเรียนรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้อื่นกรณีที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม	4.04	0.74
6.6 นักเรียนสนใจและต้องการแนะนำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม	3.95	0.77
6.7 นักเรียนเต็มใจปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	4.02	0.71
6.8 นักเรียนเต็มใจที่จะรักษาทรัพย์สินหรือสมบัติของสาธารณะ ทุกโอกาส	4.03	0.84
รวมด้านที่ 6	4.06	0.49
7. ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ		
7.1 นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาพูดหรือหรือเขียนข้อความที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ขณะนั้น	4.03	0.81

ตาราง 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
7.2 นักเรียนสื่อสารด้วยการแสดงออกทางกายด้วยความรู้สึกจริงใจกับบุคคลอื่นที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์	4.00	0.78
7.3 นักเรียนสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยคำนึงถึงความรู้สึกหรือผลที่เขาจะได้รับทุกครั้ง	4.02	0.85
7.4 นักเรียนชอบท้าทายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้อื่นทุกโอกาสที่เป็นไปได้	4.05	0.86
7.5 นักเรียนสามารถวางตัวเป็นผู้ฟังที่ดีที่ต้องการสร้างบรรยากาศในการสนทนาที่ทุกฝ่ายมีความสุขและได้รับประโยชน์	4.07	0.81
7.6 นักเรียนรู้จักข่มอารมณ์ตนเองและให้เกียรติผู้อื่นในการสนทนา	4.09	0.86
7.7 นักเรียนต้องการให้เกียรติและให้โอกาสผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ในเหตุการณ์ได้คิดหรือแสดงออกด้วยความพอใจและเกิด ความรู้สึกที่ดี	4.28	0.74
7.8 นักเรียนชอบและพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนและผู้อื่นในทุกโอกาสเมื่อเห็นว่าเขาต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ	4.15	0.74
รวมด้านที่ 7	4.08	0.54
8. ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา		
8.1 นักเรียนชอบคิดไตร่ตรองด้วยความรอบคอบก่อนตัดสินใจทำอะไรลงไปทุกครั้ง	4.08	0.77
8.2 นักเรียนจะคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นที่เป็นผลของการกระทำแต่ละครั้งและสามารถคาดการณ์ได้ใกล้เคียงหรือตรงกับที่คิดไว้เสมอ	4.05	0.78
8.3 นักเรียนจะนำประสบการณ์เดิมมาใช้ประกอบการกระทำหรือคิดตัดสินใจเพื่อปฏิบัติแต่ละครั้งเสมอ	3.98	0.75
8.4 นักเรียนจะวิเคราะห์ถึงผลได้ผลเสียหรือความคุ้มค่าที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติก่อนตัดสินใจปฏิบัติจริงทุกครั้ง	3.97	0.76
8.5 นักเรียนจะกำหนดเป้าหมายที่ต้องการในการปฏิบัติแต่ละครั้งเสมอ	3.89	0.86
8.6 นักเรียนจะสามารถตัดสินใจและเลือกปฏิบัติที่คุ้มค่าได้ประโยชน์กับตัวเองและผู้เกี่ยวข้องเสมอ	3.82	0.81
8.7 นักเรียนจะประเมินทบทวนผลการปฏิบัติแต่ละครั้งว่าถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรมกับผู้เกี่ยวข้องเสมอ	3.92	0.76
8.8 นักเรียนจะคิดออกแบบหรือสร้างทางเลือกปฏิบัติแต่ละครั้งให้มั่นใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องมีคุณค่าและมีการทบทวนหรือปรึกษาผู้อื่นก่อนลงมือปฏิบัติจริงเสมอ	4.03	0.71
รวมด้านที่ 8	3.96	0.52
9. ด้านการจัดประสบการณ์และความเครียด		
9.1 นักเรียนรับรู้เข้าใจและปรับอารมณ์ความรู้สึกของตนก่อนแสดงออกหรือปฏิบัติงานในทุกขณะให้เหมาะสม	3.96	0.76

ตาราง 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	สถิติพื้นฐาน	
	$\bar{X}$	S.D.
9.2 นักเรียนสามารถสร้างความรู้สึกลบสบายใจให้กับตนเองได้สำเร็จ เมื่ออยู่ในภาวะที่มีความเครียดและไม่สบายใจ	3.99	0.79
9.3 นักเรียนสามารถแบ่งปันเสียสละสิ่งของหรือให้โอกาสความสุขความพอใจแก่เพื่อนหรือบุคคลอื่นก่อนที่จะรับมาเป็นของตนเอง	4.12	0.74
9.4 นักเรียนรู้สึกยินดีเมื่อเห็นเพื่อนหรือผู้อื่นมีความสุขและรู้สึกเสียใจหรือทุกข์ใจแทนเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์และผิดหวัง	4.01	0.73
9.5 นักเรียนพยายามจะไม่ยึดติดและปล่อยวางในความสุข ความชนะและโอกาสที่จะสมหวังในเหตุการณ์ที่เผชิญหรือการแก้ปัญหาแต่ละครั้ง	4.00	0.71
9.6 นักเรียนมักจะใช้หลักเหตุและผลการกระทำความดีหรือ ความไม่ดีเพื่อเป็นเงื่อนไขเตือนสติของตนที่อาจนำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์เสมอ	3.92	0.80
9.7 นักเรียนพยายามที่จะไม่ยึดติดและปล่อยวางในความสุข ความชนะและโอกาสที่จะสมหวังในเหตุการณ์ที่เผชิญหรือการแก้ปัญหาแต่ละครั้ง	4.05	0.75
9.8 นักเรียนจะมักใช้หลักเหตุและผลการกระทำความดีหรือความไม่ดีเพื่อเป็นเงื่อนไขเตือนสติของตนที่อาจนำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์เสมอ	4.02	0.84
รวมด้านที่ 9	4.00	0.49
โดยรวมทุกด้าน	4.01	0.42

จากตาราง 2 พบว่า คุณลักษณะทักษะชีวิตใน 9 ด้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้าน และโดยรวมทุกด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งค่าเฉลี่ยรายข้อของทั้ง 72 ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.82-4.28 ค่าเฉลี่ยรายด้านทั้ง 9 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 3.96-4.08 และมีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.01 ซึ่งเป็นคะแนนที่มีคุณลักษณะของทักษะชีวิตอยู่ในระดับมากทุกรายการ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทักษะชีวิตรายข้อจากจำนวนทั้งหมด พบว่า ข้อที่มีระดับทักษะชีวิตสูงสุด 3 รายการ ได้แก่ (1) นักเรียนต้องการให้เกียรติและให้โอกาสผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ได้คิดหรือแสดงออกด้วยความพอใจและเกิดความรู้สึกที่ดี (คุณลักษณะด้านที่ 7 ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ) (2) นักเรียนสามารถเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกอารมณ์ของผู้อื่น และนำมาไตร่ตรองผลกระทบก่อนที่ตนจะปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์นั้น (คุณลักษณะด้านที่ 3 ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง) และ (3) นักเรียนชอบและพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนและผู้อื่นในทุกโอกาสเมื่อเห็นว่าเขาต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ (คุณลักษณะด้านที่ 7 ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28, 4.15 และ 4.15 ตามลำดับ ส่วนคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่ผู้อื่นไม่ได้รับผลกระทบตามมา 3.89 (คุณลักษณะด้านที่ 1 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
2. เพื่อประเมินผลด้านคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกรอบหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

สรุปผล

การประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประเมินการพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า
 - 1.1 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน ในทัศนะของครูผู้สอน เห็นว่า ได้จัดกิจกรรมสอดแทรกและบูรณาการคุณลักษณะทักษะชีวิต เข้าไว้ในการเรียนรู้ทั้งรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ยังเห็นว่านักเรียนมีคุณลักษณะทักษะชีวิตแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางหรือพอใช้ และมีระดับค่อนข้างมากในบางด้าน โดยผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในบริบทที่ต่างกัน อีกทั้งเห็นว่าการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน มีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับค่อนข้างมาก
 - 1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมในห้องเรียนช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนเพิ่มขึ้น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขหรือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นในระดับมากอย่างชัดเจน

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนมากอาจได้รับการพัฒนาและสนับสนุนในคุณลักษณะทักษะชีวิตบางด้าน จากบริบทเงื่อนไขของวิถีชีวิตนักเรียนที่บ้าน และสังคมนอกโรงเรียน ในระดับมากน้อยต่างกัน และเห็นว่านักเรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะชีวิตจากภายนอกโรงเรียน และได้รับอิทธิพลจากสังคมที่บ้านของนักเรียนบางด้าน ในระดับค่อนข้างมาก

2. การประเมินผลด้านคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกรอบหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า คุณลักษณะทักษะชีวิตทั้ง 9 ด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้าน และโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทักษะชีวิตรายข้อจากจำนวนทั้งหมด พบว่า ข้อที่มีระดับทักษะชีวิตสูงสุด 3 รายการ ได้แก่ (1) นักเรียนต้องการให้เกียรติและให้โอกาสผู้อื่นในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง และคิดหรือแสดงออกด้วยความพอใจให้เกิดความรู้สึกที่ดี (2) นักเรียนสามารถเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกอารมณ์ของผู้อื่น และนำมาไตร่ตรองผลกระทบก่อนที่จะปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์นั้น และ (3) นักเรียนชอบและพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนและผู้อื่นในทุกโอกาส เมื่อเห็นว่าบุคคลดังกล่าวต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อการประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า

1.1 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน ในทัศนะของครูผู้สอน เห็นว่า ส่วนมากจะสอดแทรกและบูรณาการคุณลักษณะทักษะชีวิตเข้าไว้ในการเรียนรู้สาระการเรียนรู้วิชาต่างๆ ยังไม่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะชีวิตโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังเห็นว่านักเรียนมีคุณลักษณะด้านบวกในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางหรือพอใช้และค่อนข้างมาก โดยผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ให้ได้รับการพัฒนาสูงขึ้นหากมีการกำหนดเป็นความต้องการและเป้าหมายหลักร่วมกันของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า กิจกรรมในชั้นเรียนที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตระดับค่อนข้างมาก ได้แก่ (1) การแนะนำบอกกล่าวให้นักเรียนตั้งใจปฏิบัติตามคำชี้แจง หรือระเบียบข้อปฏิบัติที่พึงกระทำ (2) การสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดใช้เหตุผลอย่างรอบคอบก่อนทำงานหรือแสดงออกกับผู้อื่นแต่ละครั้ง และ (3) การสนับสนุนให้ฝึกใช้ความพยายามอดทน เพื่อทำงานแก้ปัญหาที่เผชิญให้สำเร็จ และลดปัญหานั้นให้น้อยลง ส่วนกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ (1) คุณภาพและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมชุมนุม ชมรม หรือกลุ่มสนใจอื่นของนักเรียน ที่จัดไว้ในโรงเรียน และ (2) ความเข้มข้นและคุณภาพผลการปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงที่ส่งผลต่อคุณลักษณะทักษะชีวิตของผู้เรียน

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมใน

ห้องเรียนช่วยเสริมทักษะชีวิตให้นักเรียนเพิ่มขึ้น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขหรือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการและการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นในระดับมากอย่างชัดเจน กิจกรรมสำคัญที่นักเรียนเห็นว่ามีส่วนสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น ได้แก่ การแสดงออกด้านการพูด การตอบคำถาม การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์มีข้อขัดแย้ง การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล การค้นคว้ารายงานหรือจัดทำโครงการเดี่ยว การเรียนรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ต และการเรียนรู้จากบุคคลอื่นหรือสถานการณ์จริงด้วยตนเอง ส่วนกิจกรรมนอกห้องเรียน ได้สนับสนุนให้นักเรียนใช้ห้องสมุดในเวลาว่าง และการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้กำกับตรวจสอบความถูกต้องด้วยตนเอง และความรับผิดชอบในงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในกระบวนการของกิจกรรมดังกล่าวนี้ นักเรียนยังมีโอกาสได้ประชุมและปฏิบัติงานร่วมกันกับเพื่อนนักเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมชุมนุมตามกลุ่มสนใจ กิจกรรมอื่นของโรงเรียน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การที่ข้อมูลความรู้จากการสัมภาษณ์เช่นนี้

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนมากอาจได้รับการพัฒนาและสนับสนุนในคุณลักษณะทักษะชีวิตบางด้าน จากบริบทเงื่อนไขของวิถีชีวิตนักเรียนที่บ้าน และสังคมนอกโรงเรียนในระดับมากน้อยต่างกัน สำหรับทักษะชีวิตที่นักเรียนได้รับการเสริมสร้างจากภายนอกโรงเรียน และอิทธิพลของสังคมที่บ้านของนักเรียน ในระดับค่อนข้างมาก

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนเทศบาล ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและบริบทแวดล้อมด้านผู้เรียน ความเชื่อและวัฒนธรรมทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบหลักสูตรที่ดี ควรจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งความต้องการ ความสนใจและศักยภาพของผู้เรียน และบริบททางสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาใช้ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ประกอบกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ได้ดำเนินการตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งความต้องการของโรงเรียนที่มีกรอบการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน โดยคำนึงถึงบริบทความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา สังคมและชุมชนที่เกี่ยวข้อง จึงส่งผลให้คุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียนได้รับการพัฒนา ตามกรอบความต้องการของสถานศึกษาและหลักสูตรที่ปรากฏ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักหลักสูตรหลายท่าน อาทิ Tyler (Omstein and Hunkins. 2004 : 198 ; citing Tyler. 1949) ที่มีแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรควรดำเนินการบนพื้นฐานด้านเนื้อหาวิชา บริบททางสังคม ธรรมชาติผู้เรียน และพื้นฐานด้านปรัชญาการศึกษา หรือแนวคิดของ Saylor, Alexander, c และ Lewis (Oliva. 2009 : 135 ; citing Saylor, Alexander, and Lewis. 1981) ที่เห็นว่า การวางแผนจัดทำหลักสูตรที่มีคุณภาพจะต้องกำหนดเป้าหมายหลักสูตรที่ต้องการ รวมทั้งเนื้อหาและกิจกรรมบนพื้นฐานความต้องการด้านนโยบาย และสังคมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับโอกาสพัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการ รวมทั้งแนวคิดของ Oliva (2009 : 138) ที่เห็นว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพควรสอดคล้องและดำเนินการบนพื้นฐานด้านหลักการทางปรัชญา หลักการทางจิตวิทยา ความต้องการของชุมชนหรือสังคม ความต้องการของผู้เรียนและกรอบองค์ความรู้ในเนื้อหาวิชา นอกจากนี้ผู้จัดทำหลักสูตรยังต้องคำนึงถึง โครงสร้างของเนื้อหาวิชา (Glatthorn and others. 2012 : 97-98) ประกอบกับการประเมินหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขในหลายมิติขององค์ประกอบหลักสูตร ดังแนวคิดการประเมินที่ยึดความสมดุลของหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรที่มีความสมดุลจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถ

สนองตอบความต้องการด้านต่างๆ ของตนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะความต้องการด้านเนื้อหาวิชา ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณค่า ผ่านเนื้อหาที่เหมาะสม การใช้กระบวนการกลุ่มผู้เรียนมีการเชื่อมต่อกับประสบการณ์ของผู้เรียนที่เหมาะสม ซึ่งในสถานการณ์ที่แท้จริงจะไม่สามารถกำหนดองค์ประกอบ ให้มีความสมดุลกันตลอดในทุกเงื่อนไขของการจัดทำหลักสูตร เช่นเดียวกับสัดส่วนของตัวเลข 50/50 การพิจารณาเงื่อนไขความสมดุลกันขององค์ประกอบหลักสูตรอาจพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญกับการยึดเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ การยึดความต้องการของผู้เรียนและความต้องการทางสังคมเป็นหลัก การมุ่งเน้นการจัดการศึกษาสำหรับคนทั่วไปกับการจัดการศึกษาพิเศษหรือยึดหลักการด้านความกว้างของขอบข่ายเนื้อหาและหลักสูตรที่ยึดความลุ่มลึกของเนื้อหา อีกทั้งหลักสูตรที่ใช้หลักความสำคัญของกรอบเนื้อหา หรือจุดมุ่งหมาย ด้านการรู้คิดทางสติปัญญา ด้านอารมณ์จิตใจ และด้านการปฏิบัติหรือทักษะการเคลื่อนไหวทางกาย และหลักสูตรที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนรายบุคคลกับการเรียนรู้ผ่านกลุ่มผู้เรียนรายบุคคล (Oliva. 2009 : 424-425) ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดดังกล่าวจะส่งผลให้ได้หลักสูตรที่มีความพร้อม และมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้เสริมสร้างผู้เรียนในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ แนวคิดการบูรณาการของหลักสูตร เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ได้หลักสูตรที่มีคุณค่าสำหรับผู้เรียน เนื่องจากการบูรณาการหลักสูตร (Integration) ได้ให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรในแนวทางที่หลากหลาย ทั้งในลักษณะการรวม สอดแทรก หรือผสมผสานสาระสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อทางปรัชญาของธรรมชาติวิชา ธรรมชาติผู้เรียน และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ซึ่งนักการศึกษาบางคนเห็นว่าการบูรณาการเป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาตามแนวนอน (Horizontal relationship) เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีลักษณะหลอมรวมเข้าเป็นหน่วยเดียวกันทั้งในด้านมุมมองความคิดเห็นและพฤติกรรมการแสดงออก โดยเฉพาะนักศึกษากลุ่มพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มีความเห็นว่าคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจะสูงขึ้นเมื่อมีการร้อยหรือยกเส้นกันแบ่งขอบเขตเนื้อหาของแต่ละวิชาออกไป โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามธรรมชาติมากที่สุด โดยที่เนื้อหาที่นำมาบูรณาการในหลักสูตรนั้นจะต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานของหลักสูตรด้วย (Wiles and Bondi. 2011 : 151) และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้จัดทำหลักสูตรบนพื้นฐานของหลักสูตรที่อิงมาตรฐาน และยึดกรอบแนวคิดการจัดทำที่เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน สังคม และเป้าหมายตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงส่งผลให้ผู้เรียนที่เป็นผลผลิตของหลักสูตรได้รับการจัดการเรียนรู้ตามเงื่อนไขที่ปรากฏในผลการวิจัย

2. การประเมินผลด้านคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตามกรอบหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า คุณลักษณะทักษะชีวิตทั้ง 9 ด้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้าน และโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทักษะชีวิตรายข้อจากจำนวนทั้งหมด พบว่า ข้อที่มีระดับทักษะชีวิตสูงสุด 3 รายการ ได้แก่ (1) นักเรียนต้องการให้เกียรติและให้โอกาสผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ได้คิดหรือแสดงออกด้วยความพอใจและเกิดความรู้สึกที่ดี (2) นักเรียนสามารถเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกอารมณ์ของผู้อื่น และนำมาไตร่ตรองผลกระทบก่อนที่ตนจะปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์นั้น และ (3) นักเรียนชอบและพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนและผู้อื่นในทุกโอกาสเมื่อเห็นว่าเขาต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของ

โรงเรียนเทศบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการบนพื้นฐานกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบของ Tyler (Glatthorn and others. 2012 : 360 ; citing Tyler. 1950) ที่เห็นว่าการจัดทำหลักสูตรที่ยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเป็นหลัก จะต้องให้ความสำคัญกับการวางระบบของหลักสูตรที่อิงเป้าหมายหรือมาตรฐานที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุ แล้วใช้กระบวนการประเมินผลช่วยตรวจสอบคุณภาพ เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาใช้นั้นจะต้องคำนึงถึงผู้เรียน เนื้อหาความรู้ ปริชาญาความเชื่อ และบริบททางสังคม โดยผู้รับผิดชอบหลักสูตรจะตรวจสอบประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นกรอบในการตรวจสอบคุณภาพ รวมทั้ง Parkey และคนอื่น ๆ (2010 : 252) เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ดีควรมีกระบวนการตัดสินใจบนพื้นฐานของผู้เรียน มาตรฐานและเป้าหมายทางการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรอบเนื้อหาและประสบการณ์ทางการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุ นอกจากนี้ Eisner (Marsh and Willis. 2003 : 83 ; citing Eisner. 1979) เห็นว่าการออกแบบหลักสูตรที่ดี จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาวิชา และเงื่อนไขทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับความสนใจของผู้เรียน ความต้องการของสังคม รวมทั้งเนื้อหาและแบบแผนขนบประเพณีหรือวัฒนธรรมสำคัญ และจำเป็นต้องสืบทอดให้คงอยู่ในเวลาต่อมา ประกอบกับ Danish และ Forneris (2006 : 191-192) เห็นว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับบริบทการเรียนและการใช้ชีวิตในสังคม และสามารถพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ผ่านกิจกรรมการบรรยาย การแนะนำควบคู่กิจกรรมในชั้นเรียน การทำงานกลุ่ม การสนทนากับเพื่อน การปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทผู้นำกลุ่ม การแก้ปัญหา การดูแลรักษาสุขภาพ การฝึกวิเคราะห์เป้าหมายความสำเร็จของชีวิต การสร้างพลังในการนำตนเองให้บรรลุผลการปฏิบัติ การสนับสนุนทางสังคม การฝึกทักษะการอภิปราย การกำหนดเป้าหมายให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง การสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติและแสดงออก การกำหนดแผนและการปฏิบัติตามแผนให้บรรลุ การรับและแบ่งปันสิ่งของหรือความคิดเห็นกับผู้อื่น ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเหล่านี้ทางโรงเรียนได้นำมาใช้เป็นกรอบการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน รวมทั้งการเสริมสร้างทักษะชีวิตผ่านประสบการณ์ที่บ้านและวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการดำเนินการส่งเสริมผ่านกรอบกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียนเทศบาล ที่ดำเนินการภายใต้เงื่อนไขการพัฒนาทักษะชีวิต และความต้องการของผู้เรียนที่จะต้องได้รับการหล่อหลอมให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จึงส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีคุณลักษณะทักษะชีวิตทั้ง 9 ด้านอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ดังที่ปรากฏในผลการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินตนเองของนักเรียนอาจยังขาดความเที่ยงตรงจึงควรศึกษาข้อมูลจากการสังเกตเพิ่มเติม
 - 1.2 ควรจัดเก็บข้อมูลกับกลุ่มนักเรียนในปริมาณเพิ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่า
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรจัดเก็บข้อมูลด้านคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนเพิ่มเติมจากการให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนเฉพาะกลุ่ม
อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาตลอดภาคเรียน ตามรูปแบบการวิจัยของการศึกษารายกรณี (Case Study)
แบบเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย หรือการศึกษาแบบภาคตัดขวาง หรือการศึกษาตามระยะยาว (Longitudinal
Study)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลพรรณ ชีวพันธ์ศรี. ความด้อยโอกาสของลูกชนชั้นกลาง. 27 ธันวาคม 2556.
<[http:// www.parent/youth.net](http://www.parent/youth.net)> 2556.
- กมลรัตน์ วัชรินทร์. การพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3.
วิทยานิพนธ์ ศศม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- กรมวิชาการ. คู่มือการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- . คู่มือพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.
- กรมสุขภาพจิต. คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2546.
- . รายงานการประชุมวิชาการเรื่อง ทักษะชีวิตและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ :
สำนักงานพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541.
- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟิก, 2545.
- . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2544.
- โกสินทร์ รังสยาพันธ์. “ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร,” สารพัฒนาหลักสูตร. 21(20) : 37 ; มิถุนายน,
2536.
- . รายงานการประชุมวิชาการเรื่อง ทักษะชีวิตและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ :
สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :
บริษัทพริกหวานกราฟิก จำกัด, 2542.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. “วิทยาการการป้องกันยาเสพติด,” เพื่อนวิทยากร.
9(3) : 5 - 10 ; กรกฎาคม-ตุลาคม, 2550.
- คมเพชร ฉัตรสกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. วิจัยการสร้างมาตรฐานและปกติวิสัยของความฉลาด
ทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.
- ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อรุยา. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศ, 2540.
- ชวลิต ชูกำแพง. การพัฒนาหลักสูตร. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- ทศพล กมลสุข. การประเมินหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ลพบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2547.
- เทพ สงวนกิตติพันธ์. ทักษะชีวิต : ทักษะเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ธมลวรรณ เหล่าวิทยานุกัษ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมทักษะชีวิต
ด้านจิตพิสัยและพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

- อํารง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2542.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2546.
- บุญชม ศรีสะอาด และอรนุช ศรีสะอาด. การประเมินหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- ประเสริฐ ดันสกุล วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และคณะ. “ยุทธศาสตร์ ทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพเยาวชน,” ใน รายงานการประชุมสัมมนา เพื่อหาแนวทางการนำยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตมาใช้ในการป้องกันยาเสพติด วันที่ 15-16 สิงหาคม 2538. หน้า 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2538.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดของโคลเบอร์ก. ความรู้คู่คุณธรรม : รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พิมพ์พิมล ธงเกียรติ และคณะ. การดูโลกใบใหญ่ของความรักและจินตนาการ. กรุงเทพฯ : เรือนแก้ว, 2547.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาทักษะชีวิต หน่วยที่ 1-2. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546.
- วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- วราภรณ์ ทรายชู. การประเมินหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ (หลักสูตรปรับปรุง) พุทธศักราช 2537 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2537.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ชุดฝึกอบรมหลักสูตรการจัดฝึกอบรมคุณธรรม 2 คืน 3 วัน “ค่ายพุทธบุตร – ค่ายพุทธธรรม”. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2551.
- สุนีย์ ภูพันธ์. แนวคิดพื้นฐาน การสร้างและพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- โสภณ จุโธทก. รายงานการประชุมวิชาการเรื่อง ทักษะชีวิตและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 2 “สังคมแห่งการเรียนรู้ ทั่วทุกถิ่น”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข, 2542.

- อรรณณ เจาะประโคน. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- Curran, V. and others “Application of a Responsive Evaluation Approach in Medical Education,” Medical Education. 37(3) : 256–266 ; March, 2003.
- Danish, Steven J. and Forneris Tanya. “Teaching Life Skills in the Schools,” in The Educator’s Guide to Emotional Intelligence and Academic Achievement : Social-Emotional Learning in the Classroom. p. 188-196. California : Corwin Press, 2006.
- Daren, C.A. Evidence of Validity of the Life-skill Development Scale-adolescent from and of the Constructs of Life Skill Model. Thesis Ph.D. Georgia : University of Georgia, 1991.
- Dworetzky, J.P. Psychology. 4th ed. New York : West Publishing Company, 1999.
- Edversden, Terre H. Life Skills Knowledge of Rural and Urban High School Freshmen in Illinois. Thesis Ph.D. Illinois : Southern Illinois University at Carbondale, 2001.
- Gazda, G.M., W.C. Childers and D.K. Brooks. Foundations of Counseling and Human Services. New York : McGraw-Hill, 1987.
- Gilchrist, L.D., S.P. Schink and J.S. Maxwell. “Life Skill Counseling for Preventing Problems in Adolescents,” Journal of Social Service Research. 10(2-4) : 73 – 84, 1987.
- Glatthorn, Allan A. and others. Curriculum Leadership : Strategies for Development and Implementation. 3rd ed. Los Angeles : SAGE Publication Inc., 2012.
- Good, C.V. Dictionary of education. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, 1973.
- Kay, Gregg K. American Expedition : A Curriculum Designed to Facilitate Life Skills Development Among High School Students. 1998
<<http://www.thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp>> July 12, 2009.
- Lodico, M., D. Spaulding and K. Voegtler Methods in Educational Research: From Theory to Practice (Laureate Education, Inc., Custom ed.). San Francisco : John Wiley & Sons, 2010.
- Mangrulkar, A., S. Whitman and K. Posner. Life Skills Approach to child and adolescent Health Development. Washington, DC : Pan American, 2001.
- Marsh, Colin J. and Willis, George. Curriculum : Alternative Approaches, Ongoing Issues. 3rd ed. Upper Saddle River NJ : Pearson Education Inc., 2003.
- Maxwell, Robert. Life After School : A Social skills Curriculum. New York : Pergamon international library, 1981.

- Minggucci, Monica Marcolin. "Action Research as ESL Teacher Professional Development," Dissertation Abstracts Intentional. 63(2) : 451 – A ; August, 2002.
- Neeley, Shirley J. A Model Comprehensive Development Guidance and Counseling Program for Texas Public Schools. Austum : Texas Education Agency, 2004.
- Neville, Lynn Bertino. "Quality Assurance and Improvement Planning in two Elementary Schools : Case studies in Illinois School Reform," Dissertation Abstracts International. 60(4) : 639 - A ; October, 1998.
- Oliva, Peter F. Developing The Curriculum. 7thed. Boston : Pearson Education, Inc., 2009.
- Orlosky D.E.. and B.O. Smith. Curriculum Development: Issues and Insights. Chicago : Rand McNally, 1987.
- Ornstein, Allan C. and P. Hunkins Francis Curriculum : Foundations, Principles, and Issues. 4thed. Boston : Pearson Education, Inc., 2004.
- Parkey, Forest W., Glen J. Hass and Eric J. Ancil. Curriculum Leadership : Readings for Developing Quality Educational Program. 9thed. Boston, MA : Pearson Education, Inc., 2010.
- Quinion, Micha. Word Wide Words. 1 December 2013.
<<http://www.quinion.com/words/topicalwords/tw-curl.htm>> 2002.
- Saylor, J. Galen and Alexander, M. William Planning Curriculum for Schools. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1974.
- Scriven, Michael. "The Methodologie of Evaluation," in Perspectives of Curriculum Evaluation. p. 39 – 40. Chicago : Rand McNally & Company, 1972.
- Taba, Hilda. Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Harcourt, Brace & World, 1962.
- Tyler, R.W. "Program Evaluation International," Journal of Education Research. 10(1) : 53-57 ; November, 1986.
- UNESCO. Life Skills in Non – formal Education. S.l. : UNESCO, 2001.
- Werthen, Blanne R. and E. Sanders. Educational Evaluation : The City and Practice Washington : Charles James Publishing Co, 1973.
- Wiles, Jon W. and C. Joseph Bondi. Curriculum Development : A guide to Practice. 8thed. Upper Saddle River, NJ : Pearson Education, Inc., 2011.
- WHO. Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools Geneva. Switzerland : WHO, 1994.
- World Health Organization. Life skills Education for Children and Adolescents. Geneva : s.n., 1997.

Zolinger, T. W., R. M. Saywell and M. C. Muegge. "Impact of the Life Skills Training Curriculum on Middle School Students Tobacco Use in Marion Country Indiana, 1997-2000," The Journal of School Health. 79(9) : 338-346, 2003.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. โรงเรียน..... เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 13 ปี ☐ 14 ปี ☐ 15 ปี ☐ มากกว่า 15 ปี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อนั้นมีลักษณะตรงกับคุณลักษณะ หรือพฤติกรรม การแสดงออกของนักเรียนในแต่ละประเด็นมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับ ความคิดเห็นที่แท้จริงของนักเรียนในแต่ละข้อตามความหมายดังต่อไปนี้

มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมการแสดงออกของ นักเรียนในระดับมากที่สุด

มาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมการแสดงออกของ นักเรียนในระดับมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมการแสดงออกของ นักเรียนในระดับปานกลาง

น้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมการแสดงออกของ นักเรียนในระดับน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมการแสดงออกของ นักเรียนในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ					
1.1	นักเรียนสามารถจำแนกแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่ได้รับว่าเป็นข้อมูลดีที่มีคุณค่าและไม่มีประโยชน์นำไปใช้					
1.2	นักเรียนสามารถแยกแยะปัญหาและสถานการณ์รอบตัวในลักษณะที่ตรงข้ามหรือขัดแย้งกัน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.3	นักเรียนสามารถประเมินและจัดลำดับปัญหาด้วยเหตุและผล					
1.4	นักเรียนสามารถคิดทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ด้วยการไตร่ตรองทุกครั้ง					
1.5	นักเรียนสามารถตัดสินใจลงความเห็นใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ					
1.6	นักเรียนใช้ทางเลือกแก้ปัญหาโดยนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณาประกอบทุกครั้ง					
1.7	นักเรียนเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่ผู้อื่นไม่ได้รับผลกระทบตามมา					
1.8	นักเรียนรู้สึกกังวลหวั่นไหวในผลได้ผลเสียหรือความคุ้มค่ากับการตัดสินใจที่จะกระทำและปฏิบัติงานทุกครั้ง					
2.	ด้านการคิดสร้างสรรค์					
2.1	นักเรียนรู้จักและใช้การยืดหยุ่นทางความคิดเพื่อหาทางออกที่เป็นไปได้โดยคิดใช้วิธีการหลายวิธี หลายแนวทาง					
2.2	นักเรียนชอบคิดปรับเปลี่ยนสิ่งที่ตนปฏิบัติประจำให้มีความแปลกใหม่และน่าสนใจทั้งด้านการเรียนและการใช้ชีวิตจริงอยู่เสมอ					
2.3	นักเรียนชอบวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์ที่เผชิญในมุมมองหลากหลายทิศทาง					
2.4	นักเรียนชอบคิดทางเลือกแก้ปัญหาหรือปฏิบัติตนที่ต่อเนื่องและเพิ่มเติมจากเดิมเสมอ					
2.5	นักเรียนสนใจคิดเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือวิธีการที่มีอยู่เดิมมาประสานให้เป็นวิธีใหม่เพื่อปฏิบัติหรือใช้แก้ปัญหา					
2.6	นักเรียนชอบทบทวนหรือประเมินผลการปฏิบัติของตนแต่ละครั้งเพื่อนำมาปรับวิธีการปฏิบัติใหม่ที่น่าสนใจและมีคุณค่ามากขึ้น					
2.7	นักเรียนพร้อมที่จะรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่นเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานของตนให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นเสมอ					
2.8	นักเรียนสามารถเลือกปฏิบัติและแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่คิดได้ในทันทีทันใดที่มักจะได้ผลดีและคุ้มค่ากับการคิดหรือกระทำอย่างรวดเร็วในครั้งนั้น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.	ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง					
3.1	นักเรียนประเมินและสรุปผลการกระทำของตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นบทเรียนชีวิตของตนในวันข้างหน้าเสมอ					
3.2	นักเรียนสามารถเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกอารมณ์ของผู้อื่นและนำมาไตร่ตรองผลกระทบก่อนที่จะปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์นั้น					
3.3	นักเรียนสามารถรับรู้เข้าใจความรู้สึกและความคิดของตนเองทุกขณะ					
3.4	นักเรียนต้องสามารถกำกับควบคุมความรู้สึกและความคิดของตนเองเพื่อแสดงออกกับผู้อื่นให้ถูกต้องเหมาะสม					
3.5	นักเรียนต้องการแสดงออกและปฏิบัติในลักษณะที่สร้างความรู้สึกที่ดีและไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้ผู้อื่น					
3.6	นักเรียนสามารถควบคุมและปรับอารมณ์ให้อยู่ในสภาวะปกติและเหมาะสมเมื่อเผชิญเหตุการณ์ปัญหาในทุกสถานการณ์					
3.7	นักเรียนจะทบทวนเหตุการณ์ปัญหาที่ส่งผลต่อความไม่สบายใจของตนมาทบทวนและคิดวิธีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและมีคุณค่ามากขึ้น					
3.8	นักเรียนพยายามรับรู้เข้าใจว่าผู้อื่นจะคิดและกระทำแต่ละครั้งได้ผ่านการไตร่ตรองและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลแล้ว					
4.	ด้านความเห็นใจผู้อื่น					
4.1	นักเรียนรับรู้เข้าใจว่าแต่ละบุคคลมีความรู้สึกต้องการและมีมุมมองความคิดที่แตกต่างกัน					
4.2	นักเรียนรับรู้เข้าใจว่าผู้อื่นจะคิดและปฏิบัติในด้านบวกและเกิดประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่นเสมอ					
4.3	นักเรียนเข้าใจว่าบุคคลที่ปฏิบัติหรือแสดงออกเป็นความต้องการที่จะแก้ปัญหาสำหรับตนเองเช่นเดียวกับนักเรียนหรือบุคคลทั่วไป					
4.4	นักเรียนพร้อมที่จะแสดงออกและปฏิบัติตามแนวทางที่คนส่วนมากต้องการและยอมรับ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.5	นักเรียนพร้อมที่จะปฏิบัติให้ความร่วมมือกับเพื่อนหรือบุคคลอื่นคนเหล่านั้นอยู่ในภาวะลำบากและต้องการความช่วยเหลือ					
4.6	นักเรียนชอบและเต็มใจเสียสละประโยชน์ส่วนตนที่จะให้โอกาสผู้อื่นได้รับ เมื่อเป็นความต้องการของผู้อื่นเสมอ					
4.7	นักเรียนเป็นผู้มีจิตเมตตา เอื้อเฟื้อให้ความช่วยเหลือบุคคลและสิ่งมีชีวิตอื่นในทุกโอกาส					
4.8	นักเรียนพร้อมที่จะยอมรับความทุกข์หรือความไม่สบายใจเพื่อต้องการให้ผู้อื่นได้รับความสะดวกสบายหรือความสุขในโอกาสที่ผู้อื่นต้องการ					
5.	ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง					
5.1	นักเรียนรับรู้เข้าใจและยอมรับในปมเด่นและปมด้อยของตนเองในทุกขณะ					
5.2	นักเรียนมุ่งมั่นต้องการที่จะปรับปรุงแก้ไขหรือลดปัญหาข้อบกพร่องหรือจุดด้อยของตนให้ดีขึ้นในทุกครั้งที่มีโอกาส					
5.3	นักเรียนให้หาวิธีการปฏิบัติหรือแสดงออกในสิ่งที่ตนได้รับความพอใจหรือชื่นชมตนเองทุกโอกาส					
5.4	นักเรียนคิดหลีกเลี่ยงและเสียสละให้โอกาสผู้อื่นกระทำหรือปฏิบัติก่อนตนเสมอ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ผู้อื่นร้องขอหรือต้องการ					
5.5	นักเรียนคิดไตร่ตรองก่อนกระทำและแสดงออกในสิ่งที่ไม่สร้างปัญหาหรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นเสมอ					
5.6	นักเรียนรับรู้เข้าใจสิ่งที่ตนเองยังบกพร่องและคิดทบทวนหรือปรับปรุงแก้ไขทุกขณะ					
5.7	นักเรียนสนใจและต้องการค้นหาความรู้ความสามารถและเพิ่มพูนประสบการณ์ทุกขณะตนเองในทุกโอกาสเหมาะสมและเป็นไปได้					
5.8	นักเรียนมีความต้องการและมุ่งมั่นกระทำในสิ่งที่เสริมสร้างให้ตนเองมีคุณค่าและสามารถสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6.	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม					
6.1	นักเรียนพร้อมและสนใจทำกิจกรรมและปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบความถูกต้องเหมาะสมของสังคมและเงื่อนไขของสถาบันหรือกลุ่มบุคคล					
6.2	นักเรียนสนใจที่จะแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่นทุกเมื่อและทุกสถานการณ์					
6.3	นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจให้สำเร็จตามกำหนด					
6.4	นักเรียนมีความใส่ใจในกรอบการประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงของสถานศึกษา					
6.5	นักเรียนรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้อื่นกรณีที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม					
6.6	นักเรียนสนใจและต้องการแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม					
6.7	นักเรียนเต็มใจปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม					
6.8	นักเรียนเต็มใจที่จะรักษาทรัพย์สินหรือสมบัติของสาธารณะทุกโอกาส					
7.	ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ					
7.1	นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาพูดหรือหรือเขียนข้อความที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ขณะนั้น					
7.2	นักเรียนสื่อสารด้วยการแสดงออกทางกายด้วยความรู้สึกจริงใจกับบุคคลอื่นที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์					
7.3	นักเรียนสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยคำนึงถึงความรู้สึกหรือผลที่เขาจะได้รับทุกครั้ง					
7.4	นักเรียนชอบท้าทายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้อื่นทุกโอกาสที่เป็นไปได้					
7.5	นักเรียนสามารถวางตัวเป็นผู้ฟังที่ดีต้องการสร้างบรรยากาศในการสนทนาที่ทุกฝ่ายมีความสุขและได้รับประโยชน์					
7.6	นักเรียนรู้จักชมอารมณ์ตนเองและให้เกียรติผู้อื่นในการสนทนา					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7.7	นักเรียนต้องการให้เกียรติและให้โอกาสผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ได้คิดหรือแสดงออกด้วยความพอใจและเกิดความรู้สึกที่ดี					
7.8	นักเรียนชอบและพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนและผู้อื่นในทุกโอกาสเมื่อเห็นว่าเขาต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ					
8.	ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา					
8.1	นักเรียนชอบคิดไตร่ตรองด้วยความรอบคอบก่อนตัดสินใจทำอะไรลงไปทุกครั้ง					
8.2	นักเรียนจะคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นที่เป็นผลของการกระทำแต่ละครั้งและสามารถคาดการณ์ได้ใกล้เคียงหรือตรงกับที่คิดไว้เสมอ					
8.3	นักเรียนจะนำประสบการณ์เดิมมาใช้ประกอบการกระทำหรือคิดตัดสินใจเพื่อปฏิบัติแต่ละครั้งเสมอ					
8.4	นักเรียนจะวิเคราะห์ถึงผลได้ผลเสียหรือความคุ้มค่าที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติก่อนตัดสินใจปฏิบัติจริงทุกครั้ง					
8.5	นักเรียนจะกำหนดเป้าหมายที่ต้องการในการปฏิบัติแต่ละครั้งเสมอ					
8.6	นักเรียนจะสามารถตัดสินใจและเลือกปฏิบัติที่คุ้มค่าได้ประโยชน์กับตัวเองและผู้เกี่ยวข้องเสมอ					
8.7	นักเรียนจะประเมินทบทวนผลการปฏิบัติแต่ละครั้งว่าถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรมกับผู้เกี่ยวข้องเสมอ					
8.8	นักเรียนจะคิดออกแบบหรือสร้างทางเลือกปฏิบัติแต่ละครั้งให้มั่นใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องมีคุณค่าและมีการทบทวนหรือปรึกษาผู้อื่นก่อนลงมือปฏิบัติจริงเสมอ					
9.	ด้านการจัดประสบการณ์และความเครียด					
9.1	นักเรียนรับรู้เข้าใจและปรับอารมณ์ความรู้สึกของตนก่อนแสดงออกหรือปฏิบัติงานในทุกขณะให้เหมาะสม					
9.2	นักเรียนสามารถสร้างความรู้สึกสบายใจให้กับตนเองได้สำเร็จ เมื่ออยู่ในภาวะที่มีความเครียดและไม่สบายใจ					
9.3	นักเรียนสามารถแบ่งปันเสียสละสิ่งของหรือให้โอกาสความสุขความพอใจแก่เพื่อนหรือบุคคลอื่นก่อนที่จะรับมาเป็นของตนเสมอ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9.4	นักเรียนรู้สึกยินดีเมื่อเห็นเพื่อนหรือผู้อื่นมีความสุขและรู้สึกเสียใจหรือทุกข์ใจแทนเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์และผิดหวัง					
9.5	นักเรียนพยายามจะไม่ยึดติดและปล่อยวางในความสุข ความชนะและโอกาสที่จะสมหวังในเหตุการณ์ที่เผชิญหรือการแก้ปัญหาแต่ละครั้ง					
9.6	นักเรียนมักจะใช้หลักเหตุและผลการกระทำความดีหรือความไม่ดีเพื่อเป็นเงื่อนไขเตือนสติของตนที่อาจนำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์เสมอ					
9.7	นักเรียนพยายามที่จะไม่ยึดติดและปล่อยวางในความสุข ความชนะและโอกาสที่จะสมหวังในเหตุการณ์ที่เผชิญหรือการแก้ปัญหาแต่ละครั้ง					
9.8	นักเรียนจะมักใช้หลักเหตุและผลการกระทำความดีหรือความไม่ดีเพื่อเป็นเงื่อนไขเตือนสติของตนที่อาจนำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์เสมอ					

**แบบสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม**

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นครูฉบับนี้ ใช้สัมภาษณ์และสอบถามเกี่ยวกับลักษณะและระดับการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งในและนอกห้องเรียนที่ท่านเกี่ยวข้อง ว่าได้จัดกิจกรรมที่มีผลนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะ ด้านทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างไรและมากน้อยเพียงใดซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นครูเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีผลนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นครูเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีผลนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน

**ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีผลนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะด้าน
ทักษะ
ชีวิตของนักเรียน**

1. กิจกรรมการเรียนที่ท่านได้ร่วมรับผิดชอบดำเนินการจัดให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ เห็นว่าส่งผลต่อคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตของนักเรียน ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนมีอะไรบ้างที่บรรลุผลสำเร็จ และเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับผู้เรียน และแต่ละกิจกรรมท่านได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างไร (นำเสนอหรืออธิบายเฉพาะในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ)

1.1 กิจกรรมในชั้นเรียน (ได้แก่อะไรบ้าง ดำเนินการและปรากฏผลอย่างไร)

1.2 กิจกรรมนอกชั้นเรียน (ได้แก่อะไรบ้าง ดำเนินการและปรากฏผลอย่างไร)

2. เงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมดังกล่าวประสบผลสำเร็จ มีอะไรบ้าง และเพราะเหตุใด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เพื่อให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นในระยะต่อไป

4. ครูผู้สอนคิดว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น มีคุณลักษณะด้านใดที่เด่นชัดที่สุดอย่างไร

5. ครูผู้สอนคิดว่าคุณลักษณะในเรื่องใดที่ควรจะให้มีการนำมาบูรณาการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนในชั้นเรียน เพื่อจะนำไปปรับใช้กับนักเรียนในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นครูเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละรายการที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการกิจกรรมที่ปฏิบัติ	ระดับความเข้มข้น/ความมากน้อยของผลการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
1. กิจกรรมในห้องเรียน 1.1 การแนะนำบอกกล่าวให้นักเรียนตั้งใจปฏิบัติตามคำชี้แจงหรือระเบียบข้อปฏิบัติที่พึงกระทำของครูและโรงเรียน 1.2 การจัดกิจกรรมตามขอบข่ายเนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้องโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 1.3 การสอดแทรกในเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมกลุ่มหรือการเรียนรู้ร่วมกัน 1.4 การสอดแทรกในเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะรายบุคคล เช่น การค้นคว้ารายงานหรือโครงงานเดี่ยว การเรียนรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ตหรือการเรียนรู้จากบุคคลหรือสถานการณ์จริงด้วยตนเอง 1.5 การจัดกิจกรรมตามความสนใจประกอบการเรียนในห้องเรียน เช่น เกมในลักษณะต่าง ๆ การแสดงบทบาทหรือแก้ปัญหาจากสถานการณ์จำลอง 1.6 การสนับสนุนให้นักเรียนได้ฝึกพูด การตอบคำถามที่ทำหยาการอภิปราย การแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์มีข้อโต้แย้ง 1.7 การสนับสนุนให้นักเรียนฝึกใช้สมาธิหรือการข่มใจไตร่ตรอง การยับยั้ง ชั่งใจก่อนตัดสินใจกระทำ การคำนึงถึงผลหรือคาดการณ์ในสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังการปฏิบัติ 1.8 การสนับสนุนให้ผู้เรียนระมัดระวังการใช้อารมณ์ให้เหมาะสมและคำนึงถึงผลเสียของการใช้อารมณ์หรือแสดงออกทางอารมณ์กับเพื่อนหรือผู้อื่น 1.9 การสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักเสียสละรู้จักการรอคอยและให้โอกาสแก่ผู้อื่นก่อนทุกครั้งในกรณีที่เห็นว่าควรเสียสละให้ผู้อื่นหรือเป็นความต้องการจำเป็นสำหรับผู้อื่นมากกว่า					

รายการกิจกรรมที่ปฏิบัติ	ระดับความเข้มข้น/ความมากน้อยของผลการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
1.10 การสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดใช้เหตุอย่างรอบคอบก่อนทำงานหรือแสดงออกกับผู้อื่นแต่ละครั้ง					
1.11 การสนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกใช้ความพยายามอดทนเพื่อทำงานหรือแก้ปัญหาที่เผชิญให้สำเร็จลดปัญหานั้นให้น้อยลง					
1.12 การฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์เพื่อรับรู้เข้าใจตนเองทั้งในด้านความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ความรู้สึกอารมณ์ และความมุ่งมั่นพยายามว่ามีความมากน้อยเพียงใด และต้องการปรับปรุงให้สิ่งดังกล่าวเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของตนเองในทุกขณะ					
1.13 การฝึกให้นักเรียนรู้จักมองและพยายามเข้าใจความรู้สึก ความต้องการและความสามารถของผู้อื่นเพื่อร่วมทำงานและสนับสนุนให้โอกาสผู้อื่นก่อนเสมอ					
1.14 การฝึกให้นักเรียนได้ตรวจสอบประเมินและทบทวนผลการปฏิบัติและการแสดงออกของตนเสมอ ว่าเป็นสิ่งที่คุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์ตามที่ต้องการมากกว่าผลเสีย					
1.15 การสนับสนุนให้นักเรียนนำผลการคิด การปฏิบัติ หรือการแสดงออกมาใช้ปรับปรุงตัวเองในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้นเสมอ					
1.16 กิจกรรมการปฏิบัติอื่นพร้อมผลการปฏิบัติได้แก่ (ถ้ามีโปรดระบุ)					
2. กิจกรรมนอกห้องเรียน					
2.1 การสนับสนุนให้ร่วมกิจกรรม นักเรียนและชมรมหรือชุมนุมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรม					
2.2 คุณภาพและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมในข้อ 2.1 มีมากน้อยเพียงใด					
2.3 การสนับสนุนผ่านกิจกรรมตรวจสอบความพร้อมและความถูกต้องในการแต่งกายของนักเรียนที่บริเวณประตูโรงเรียน					
2.4 ความเข้มข้นและคุณภาพผลการปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงที่ส่งผลต่อคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน					

รายการกิจกรรมที่ปฏิบัติ	ระดับความเข้มข้น/ความมากน้อยของผลการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
2.5 การสนับสนุนให้นักเรียนใช้ห้องสมุดในเวลาว่างและในเวลาเรียนแต่ละรายวิชา					
2.6 การสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนและแสดงออกที่เหมาะสมในช่วงพักเที่ยงและรับประทานอาหารกลางวัน					
2.7 การสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนและแสดงออกที่เหมาะสมขณะร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนในภาคบ่ายและหลังเลิกเรียนในบริเวณอาคารและสนามเล่น					
2.8 การสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนที่เหมาะสมส่งผลต่อการมีทักษะชีวิตก่อนเดินทางกลับบ้านของนักเรียน					
2.9 กิจกรรมนอกห้องเรียนอื่นที่ท่านได้ปฏิบัติกับนักเรียน พร้อมระบุผลการปฏิบัติ ได้แก่ (ถ้ามี โปรดระบุ)					

แบบสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ประกอบการประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้นเรียน.....
 โรงเรียน.....วันที่ให้สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

1. นักเรียนเห็นว่าทักษะชีวิตด้านใดบ้างในจำนวน 9 ด้านนี้ นักเรียนชอบและสนใจที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นกับตัวเอง เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์สำหรับนักเรียน ได้แก่ (1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ (3) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (4) ด้านความเห็นใจผู้อื่น (5) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง (6) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (7) ด้านการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ (8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา และ (9) ด้านการจัดอารมณ์และความเครียด

.....

2. ภายหลังที่นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมอะไร ในการเรียนวิชาใดหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดบ้างในห้องเรียน ที่เห็นว่าเป็นกิจกรรมน่าสนใจ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะด้านทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่เห็นว่ามีประโยชน์ดังกล่าวนั้น มีลักษณะสำคัญอะไรบ้าง

.....

3. นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมอะไรบ้าง ที่เป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียนและเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และมีประโยชน์สำหรับการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนเพิ่มขึ้น และมีลักษณะสำคัญอะไรบ้าง

.....

4. นักเรียนมีความต้องการให้ครูและโรงเรียนจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพิ่มขึ้น ในระยะต่อไป

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ประกอบการประเมินคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้นเรียน.....
 โรงเรียน.....วันที่ให้สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

1. ผู้ปกครองเห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออก ตามกรอบคุณลักษณะทักษะชีวิตทั้ง 9 ด้าน หรือไม่ ด้านที่ท่านรู้สึกพอใจมีด้านใดบ้าง และคิดว่าเป็นผลจากการสนับสนุนของโรงเรียนหรือจากที่บ้านและชุมชน

.....

.....

.....

2. ผู้ปกครองเห็นว่าทางบ้านและชุมชน ได้จัดกิจกรรมหรือดำเนินการสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณลักษณะทักษะชีวิตใน 9 ด้าน เกิดขึ้นในด้านใดบ้าง และได้ดำเนินการหรือปฏิบัติกิจกรรมสำคัญนั้นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ผู้ปกครองเห็นว่ากิจกรรมใดบ้างที่ท่านและชุมชน สามารถดำเนินการสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณลักษณะทักษะชีวิตประสบผลสำเร็จ ต่อเนื่องออกไปอีก

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าอยากให้ครูและโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริม ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะทักษะชีวิตเพิ่มเติมในเรื่องใด และดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

ตาราง 3 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IC) ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ที่เข้าเกณฑ์และ ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ข้อที่	ค่า IC	ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy})	ข้อที่	ค่า IC	ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy})
1	1.00	0.44	26	0.80	0.45
2	1.00	0.53	27	1.00	0.37
3	0.67	0.49	28	1.00	0.64
4	1.00	0.61	29	1.00	0.57
5	1.00	0.51	30	0.80	0.67
6	1.00	0.43	31	0.80	0.55
7	0.67	0.47	32	1.00	0.55
8	1.00	0.53	33	1.00	0.43
9	1.00	0.67	34	1.00	0.36
10	1.00	0.36	35	1.00	0.45
11	1.00	0.43	36	1.00	0.59
12	1.00	0.44	37	1.00	0.45
13	1.00	0.53	38	0.80	0.47
14	1.00	0.43	39	0.80	0.39
15	1.00	0.48	40	1.00	0.41
16	0.67	0.41	41	1.00	0.37
17	1.00	0.49	42	1.00	0.52
18	1.00	0.39	43	1.00	0.65
19	1.00	0.47	44	0.80	0.38
20	1.00	0.44	45	1.00	0.53
21	0.67	0.49	46	0.80	0.36
22	1.00	0.54	47	1.00	0.38
23	1.00	0.56	48	1.00	0.46
24	1.00	0.43	49	0.80	0.54
25	1.00	0.36	50	1.00	0.43

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อที่	ค่า IC	ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy})	ข้อที่	ค่า IC	ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy})
1	1.00	0.47	26	0.80	0.41
2	1.00	0.39	27	1.00	0.39
3	1.00	0.51	28	1.00	0.63
4	1.00	0.53	29	1.00	0.52
5	1.00	0.43	30	0.80	0.36
6	1.00	0.45	31	0.80	0.53
7	1.00	0.39	32	1.00	0.59
8	1.00	0.54	33	1.00	0.45
9	1.00	0.49	34	1.00	0.46
10	1.00	0.37	35	1.00	0.49
11	1.00	0.51	36	1.00	0.52
12	1.00	0.57	37	1.00	0.49
13	1.00	0.41	38	0.80	0.43
14	1.00	0.39	39	0.80	0.39
15	1.00	0.43	40	1.00	0.41
16	0.80	0.48	41	1.00	0.62
17	1.00	0.42	42	1.00	0.57
18	1.00	0.59	43	1.00	0.67
19	1.00	0.61	44	0.80	0.49
20	1.00	0.57	45	1.00	0.59
21	0.67	0.36	46	0.80	0.48
22	0.67	0.58	47	1.00	0.38
23	1.00	0.52	48	1.00	0.57
24	1.00	0.43	49	0.80	0.66
25	1.00	0.49	50	1.00	0.61

ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตมีค่าเท่ากับ 0.86

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 0530.5(2)/๕๕๐

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา

ด้วย นางสาวภิญญาрі สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้นางสาวภิญญาрі สัพโส ทดลองใช้เครื่องมือกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/๕๕1

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขออนุญาตยืมเครื่องมือเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย

ด้วย นางสาวภิญญาธิ์ สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมิน หลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขออนุญาตยืมจากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวภิญญาธิ์ สัพโส ทดลองใช้เครื่องมือกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/๕๕๒

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา

ด้วย นางสาวกัญญาณี สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมิน หลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวกัญญาณี สัพโส ทดลองใช้เครื่องมือกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะทดลองใช้ เครื่องมือดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/๕๕๒

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร

ด้วย นางสาวภิญญารีย์ สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมิน หลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรารักษ์ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขออนุมัติครุภัณฑ์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวภิญญารีย์ สัพโส ทดลองใช้เครื่องมือกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะทดลองใช้ เครื่องมือดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/๒๕๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย

ด้วย นางสาวกัญญาณี สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวกัญญาณี สัพโส เก็บรวบรวมข้อมูลกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/ 554

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา

ด้วย นางสาวกัญญาณี สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมิน หลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวกัญญาณี สัพโส เก็บรวบรวมข้อมูลกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/5๖3

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร

ด้วย นางสาวภิญญาрі สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวภิญญาрі สัพโส เก็บรวบรวมข้อมูลกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/556

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

12 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา

ด้วย นางสาวภิญญาрі สัพโส นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมิน หลักสูตรสถานศึกษาด้านสมรรถนะทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวภิญญาрі สัพโส เก็บรวบรวมข้อมูลกับครูและนักเรียนในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ตั้งแต่เดือน เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวภิญญาрі สัพโส
วันเกิด	วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2528
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ 249 หมู่ที่ 5 ตำบลหนองบัวฮี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี 34110
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 249 หมู่ที่ 5 ตำบลหนองบัวฮี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี 34110 เบอร์โทร 08-5745-4668
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชาติเฉลิม จังหวัดระนอง
พ.ศ. 2543	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2546	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2551	ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2557	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

